

www.e-rara.ch

Io. Bodini Andegavensis de magorum daemonomania libri IV

Bodin, Jean

Basileae, 1581

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-234>

Ioannis Bodini daemonomaniae magorum liber quartus

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [\[Link\]](#)

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [\[Link\]](#)

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [\[Link\]](#)

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [\[Link\]](#)

IOANNIS BODINI

DAEMONOMAN
NIAE MAGORVM

Liber quartus.

De quaestione aduersus Magos. Cap. I.

Hactenus de modis abigendorum spi-
rituum malignorum diximus: sed
frustra, si Magi reuocent cum eos
expuleris. Semper enim obseruat Sa-
tanus, vt vocatus veniat, & non vo-
catus accurrit saepenumero. Suauis igitur modos
medicinasque faciles exposuimus, nempe vt popu-
lus instituat in Lege Dei, & ad cultum ipsius per-
ducatur. Quod si neque improbi his rebus conti-
neri in timore Dei, neque Sagea detestabili vitae in-
stituto reuocari possunt, tum cauteria oportet ad-
hiberi candentesque laminas, & putrefactas partes
refecari. Et si reuera quocumque tandem animaduer-
sionis genere torreantur ad ignem lentum & cre-
mentur Magi, plurimum tamen abest haec poena ab
illius poenae grauitate quam in hoc mundo ipsis im-
portat Satanas, vt poenas aeternas taceamus quae
ipsis comparatae sunt. Ignis enim ne dimidium qui-

dem horæ, nedum horam perdurat quin absumā-
 tur Magi: sed ex omnibus maleficijs quibus pœ-
 næ contrahuntur, vt sunt auaritia, inuidia, ebrie-
 tas, adulterium, & si qua sunt eiusmodi, sola Magia
 virum suum vlciscitur crudelissimè & diutissimè,
 corpus & animam conficiens pœnis. Quod enim
 Mediolanensis quidam inimicum vlturus quem
 in manu habebat fecit (hic pugione faucib. admo-
 to se iugulaturum esse minatus eum nisi renuntia-
 ret Deo, ad renuntiandum compulit, nec semel fe-
 cisse contentus renuntiare iussit ex animo idemq̃
 sapius repetere: quo factò eum, iugulauit dicens,
 Ecce vt de corpore animoq̃ vindictam sumimus)
 id igitur facit diabolus subditis. Magos docuimus
 nec opes suis artibus, nec voluptates, nec honorē,
 nec scientiam adipisci, sed modos solùm faciēdi res
 turpes nefariasq̃ ad quas eos Satanas perducit, in-
 uenire: Atq̃ hanc illam mercedem esse quam re-
 portant in hoc mundo, quòd Diabolus cogit eos
 vt Deo renuntient, se adorent, & posteriora sibi si-
 gura hirci aut turpis alterius animalis osculentur,
 & q̃ quietis loco mancipia sua exportat noctu ad
 ea scelera perpetranda q̃ antè explicauimus. Quā-
 obrem quod supplicium capitale in Magos de-
 cernitur, non eo sit quòd res grauiores in suppli-
 cijs perferre possint quàm prius tulerint, sed vt i-
 ra Dei impendens toti populo sedetur, tum etiam
 vt sanentur affecti resipiscentia, aut saltem si nolue-
 rint pœnitere vt numerus eorum minuatur, im-
 probi consternentur, & electi conseruentur. Itaq̃
 ad fa-

ad salutem pertinet totius Reipub. vt diligentia maxima peruestigentur & summo iure puniantur Magi: alioqui periculū est vt Magistratus & Magi à populo lapidibus obruantur: Sic Haguenonē ad Laodunum nostrum, cū Sage duæ ante annū ex iure mortem promeritæ, fuissent damnatę vnā vt caderetur flagris, altera vt inter flagellandum assisteret, populus p̄henas Sagas magistratu eiecto lapidauit. Alia famosa Saga Verigni habitās (quę postremo Aprili vita deluncta est) obstetrix, cū sortilegiorum aliquot accusata fuisset, fuit absoluta: sed postea tam atrociter vindicauit factum, vt innumeros homines pecorāque nece affecerit, prout ex incolis audiuius. Equidem sæpe miratus sum cur à multis Principibus quæstiones institutæ & iudices extra ordinem dati delegatiq̄ fuerint in fures, quæstores ærarios, sceneratores, & viarum obsessores, per quos tamen turpissima & summè horrenda impiaq̄ Magorum facta manserunt impunita. Hoc quidem iam olim compertū est, fuisse Principum alios magos, alios abutentes Magis, per quos ex honorum fastigio semper in barathrum calamitatum & ærumnarum omnium dati fuere præcipites. Nam si Magos de victoria consulunt, Deus facit vt victi abeant: si indicari à Satana successorem petunt, hostib. successorem largitur Deus: si Magos rogent an sint reuelaturi à morbis suis, Deus ipsos enecat, vt infinitis historiarum exemplis ostendimus. Sic Deus animaduertit in Magos Principes, in quos nihil magistra

tus possunt. Aliquando etiam autor est Dominus
 ut in Magos Principes rebellent subditi: plerumque
 punit ipsorum Magorum opera, eo quod Satanas
 sacra sua opertanea de nocte exercet cum Magis,
 quorum signa in abdito latent, quorum facta digi-
 to monstrari nequeunt oculis ue cerni, de quibus
 ardua est quæstio & probatio difficilis: hæc au-
 tem res in primis Iudices impedit quominus sen-
 tentiam ferant, aut homines esse euictos putet tam
 horrensi sceleris quod maleficia omnia (quæcun-
 que tandem excogitari possint) comitantur, ut su-
 præ demonstrauius. In causis igitur huiusmodi,
 cum tam execranda crimina sic fiunt abdite, ut per
 viros bonos nequeant reteggi, per conscios & reos
 eiusdem criminis maleficos opus est reuelari, ut sit
 latronibus: & vnicus ad innumeros accusandos
 est satis. Demonstrauit modò illud factum Caro-
 li ix. Regis, cum Triscalanus conuictus ea fecisse
 quæ humana facultas non potest, nec speciosam
 vllam rerum à se gestarum rationem valens affer-
 re, omnia ope satanæ fieri confessus est, veniamque
 sibi à rege dare postulauit, plurimos se indicaturum
 pollicens. Rex ea lege indulgit postulanti veniam,
 ut conscios deferret affinesque eiusdem criminis: fe-
 cit, multorumque nomina & cognomina quos no-
 uerat protulit: quos autem in cæteribus visos de fa-
 cie solum cognouerat, eos ut agnosceret, iubebat
 se in publicos conuentus duci, humerumque aut aliam
 corporis partem in ijs qui Magicam coluerant cu-
 rabat inspicere, ut deprehederetur signum: eos verò
 ex medio

ex medio oculorū interuallo noscebat quib. signū deerat, & quib. Diabolus tanq̄ fidelissimis subditis summopere cōfidebat. Verumtamē istorū hominū persecutio delatioq̄ statim suppressa est siue fauore & cōcussione, siue infano studio tegēdi certos homines affines istius criminis de quibus nulla forte vnquam fuisset orta suspicio, siue propter immanem istorum numerū: & effugit index. Non secus etiā accidit, cum cæcus ille è trecentorū æde & alij criminis eiusdem rei fuerunt suspensi Lutetiæ, & rei centum quinquaginta fermè delati sunt: sed qui ex eis vitā laqueo finiuerunt hostiā sacram ad suas sortes conuicti sunt nō rarè adhibuisse. Ex eo tempore paulatim cceptū est ad rem hanc attēdi: maximè verò ab obitu Caroli ix. Regis nō ita hæserunt in difficultatib. Iudices, vt eo regnāte fecerant, quas difficultates Henrico ij. regnāte nō fuisse auditas cōstat: qua de re D. Bartholomæus Fayus Præses libellorū supplicū in operibus suis expostulat. Multæ sunt autē de Magis cognoscēdi vię, vt pœnas luāt, siue per ordinarios iudices, siue per Commissarios (vt vocant) extra ordinem datos. Etem̄ præter Iudices ordinarios vnū duosue minimū extra ordinē dari in præfecturas singulas necesse est: etsi nō p̄pterea cognoscēdi ius ordinarijs iudicib. velim adimi, siue præueniāt siue cōcurrant in eandē cognitionē, vt alij ad rē tam sanctam alijs sint adiūmēto. Olim ad Ecclesiasticos iudices, nō autē ad laicos hæc cognitio pertinēbat: q̄ in sententiā p̄sequēte Episcopo Parisiensi decretū

Parlamenti factum est anno M. CC. LXXXII. Postea verò Iudicib. laicis cognitio attributa, Ecclesiasticis adempta est sancto Parlamenti eiusdē decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunensis Tribunus militū captis complurib. Magis cum de ijs vellet cognoscere, impeditus est decreto Curix, quo tēpore sic architectabat̄ Satanas vt quicquid de Magis prædicabat̄ pro fabulis haberetur. Verum ne fortē expectēt Iudices dum fiat ex postulatio aut instent Procuratores Regis, tenentur ex officio de suspectis inquirere⁴: quæ ratio magis occulta est, atq; haud scio an omnium sit tutissima. Sed quoniā metuūt alij, & eò se alij inferre dubitant vt inquirent ipsi, Regios certē Procuratores & vicarios actionē opus est intēdere: atq; hæc secunda ratio. Horum enim propriū munus est, vt ante omnia in persecutionē maleficiorum incumbant studiosissimè. Cumq; non rarò Iudicibus ipsis Regij Procuratores negligentiores sint in suo munere, expedit vnumquemq; in hoc crimine ad accusandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd si renuat, à priuatis tamē hominibus audiri accusationem ad publicā vindictam istius criminis, ac nō quid huius intersit obseruari, prout in hoc regno ad omneis criminales causas fieri necesse est: si modò ea quæ ex cōmuni iure solennia sunt, retineant̄, sicut scripta sunt l. qui accusare. de publicis iudicijs. ff. quæ tertia est nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum est, cum Regij Procuratores indicum nomina nō cogunt̄ edere,

²Bar. in l. 2.
§. si publico.
de adult. l.
nullū. de tes.
ff. l. si quis in
hoc. de Epif.
& cler. C.

edere, nisi aut calumniā sit euidentissima, aut accusatus in totum absoluitur, vt Molinnarum edicto cautum est: nam si reus conditione purgandi sui quousque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuersa est, puta si indicia aut præsumptiones extent. Quia autem istud Magorum scelus in pagis & suburbijs frequentius est quàm in oppidis, itaq; imperitum vulgus plus sibi à Magis quàm à Deo & Magistratibus metuens neq; accusare audet neq; deferre illos, ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum consuetudinē quæ Mediolani est recepta (Indictum vocant) vsurpari: nempe cauum truncum in Ecclesia esse, quò liceat cuiq; chartulam iniicere, nomen Magi, rem gestā, locum, tempus, & testes exponentem, eumq; truncum præsente Iudice, Procuratore Regis aut fisci (quibus singulis vna clavis trunci bina sera occlusa futura est) quindeno quoq; die referari, vt clam de ijs inquiretur quorum deprehensa fuerint nomina; atq; hæc quinta est certissimaq; agendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via est pernecessaria ad cogendum eos qui accusare, deferre, aut expostulare non audent, nec volunt. Septima est vt consortes istius criminis ad accusandū alios eiusdem reos admittantur, impunitate accusatori promissa atq; præstita, si ipsum pœnituerit & Sata næ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecoss. sua ætate præstantissimi^a opinio in tit. de accusa-^a in speculo. tion. qui hoc priuilegium consortibus Magicę ar-

tis irrogandum putat : quamvis communi iure non possint confortes accusare. Nisi illud fortè legis Tulliæ de ambitu adducitur, competitoribus prærogatiuam eandem tribui, si ad honores consequendos alter corruptionis alterum euicerit, cuius rei pretium dabatur victori, impunitas, & competitoris status qui cecidisset causa. Licet autè fuerit comprehensus antequàm accusatus Magus, semper tamen & impunitas promittenda, & pœna eorum minuenda est qui sine quæstionis tormento fatebuntur & affines criminis accusabunt : quæ ratio certa & expedita est vt innotescant alij. Nihil enim tantopere veram criminis confessionem impedit quàm metus mortis : quod in hac causa manifestò vidimus, quando Rex Carolus ix. Triscallano morti ob res magicas addicto veniam hac lege dedit, vt confortes criminis accusaret, quorum (vt antè diximus) infinitum numerum indicauit. Quòd si hæc via non successerit, Sagarum puellas opus est comprehendere. Etenim non rarò comper tum est illas à matribus informatas & in conuentus fuisse perductas : itaq; tenella adhuc etate facile persuaderi poterunt & promissione erigi impunitatis, quam ab ætate & matrum sollicitatione ipsi iustum sit exorari : sic homines, tempus, locū frequentatum conuentibus, & res quæ illic geruntur indicabunt. Hac via Boninus Castellii rursi præfectus rescieuit omnia quæ gesta fuerant, ex puella adolescentula quam mater seduxerat : & apud Potezanos Logniana Sagæ (quarum antea meminimus

nimus) puellæ operâ delatæ sunt. Quod si rem ex veritate coram multis dubitabunt proloqui, Iudicis officium est vt duos aut tres certos homines post aulaum stare iubeat, qui dicta auribus non scripto excipiant, vt decerptæ confessions deinde mandentur scriptis. Sed quia res grauis Iudicibus illis futura est qui nunquam de Sagis cognouerint, qui eas non viderint, qui nunquam earum causam tenuerint: debet Iudex simulatque potuerit prima occasione interrogare Sagã: quod ad omnia crimina est in primis vtile, in hoc per necessarium. Hoc enim semper compertum est, sentire Sagam cum primùm prehensa fuerit se à satana deserri, velut attonitam animo consternari, ac tum fateri vtrò quod nulla vis vnquam quæstio, ue expresserit: sin autem aliquandiu in vinculis sinitur torpescere, non esse dubium quin eam Satanas informaturus sit. Quamobrem initia duci oportet à rebus leuioribus atque ridiculis, vt sunt agyrmata, idque sine actuario, & dissimulari cautè iudicij constituendi studium (quod istis mulieribus allubescit maximè) denique sensim ad quæstionem prolabi de parentibus, an artem istam coluerint. Sic de matre Ioannæ Haruillierix diligenter inquirendum esse iudicauimus: & certo homine Verberium in natalem vicum illius misso, compertum est matrem ante annos xxx. fuisse adiudicatam igni, filiam verò Ioannam adolescentulam ad flagra damnatam: Id enim est frequentissi-

mum filius à matribus seduci, & dicari Satanæ, id-
 quæ sæpe cum primùm natæ sunt. Sic Ioannæ Har-
 uillieræ filia, quæ effugit vt matrem prehensam vi-
 dit, eiusdem criminis postea comperta est: Barba-
 ræ item Doreæ filia statim effugerunt, cum mater
 fuisset capta artium magicarum nomine, nulla ac-
 cusatione aut quæstiõne pressæ: Magus autem qui-
 dam familiaritatem cum Dorea colens, post in iu-
 dicio dixit totum genus teneri isto crimine. Secun-
 dum caput esto de patria Sage, & annon solū ver-
 terit. De Sagis enim ferè comperies eas de loco in
 locum, de pago in pagum migrare, nisi bona certo
 in loco remorentur ipsas: quod resectæ solent fa-
 cere metuentes ab accusatione. Cognoscenda ita-
 que est occasio cur sedem mutauerint, & oculi stu-
 diosè in vultum earum configēdi (non enim gēs
 ista homines audent in os aspicere) omnes deniq;
 actiones, gestus, & sermones in acta diligētissimè
 inferendi. Exploratum autem illud est, nunquam
 lachrymari Sagas: præsumptio validissima, quia
 foemina tempestiuè & intempestiuè lachrymas &
 suspiria iaculatur. Paulus verò Grillādus & Spran-
 gerus Quæsitores scribunt se ne à Saga quidem v-
 nica potuisse lachrymas exprimere. Dicta quoq;
 variatia optimè animaduerti opus est, & per inter-
 valla easdem quæstiones subinde proponi. Neces-
 sarium etiam videtur illud, vt de criminibus sin-
 gulis, si fieri potest, vno tenore inquiratur, ne eas
 deinde Satanæ à vero dicendo auocet. Optimè
 itaq; Danæus in dialogo nunquam esse ferendum
 scribit

scribit vt Saga in vinculis sit solitaria, quia sermonem habet cum diabolo, qui aut à dicēdo vero abducit eā, aut à rebus confessis iubet discedere, eāque semper non esse morituram pollicetur, vnde multa accedunt incommoda: fuerunt enim quæ putantes se in carcere (vt extra carcerem fecerant) volaturas esse, sibi ipsi ceruices diffregerunt. Ex D. Adamo Martino Procuratore Laoduni audiui Biebranam Sagam (quam adiudicauit & afflicurauit morte) sibi dixisse vt ad mortem damnata esset, & fore vt concremaretur viua: quod nemo præterquàm Satanus ipsi indixerat. Hoc enim Iudices maximè sunt admirati, quòd eam strangulationi primùm, deinde igni iudicio ipsorū addictam carnifex viuam concremauit, quia sententiã ritè nō potuerat exequi. Sunt etiam quas post hanc vitam Satanus fore beatas pollicetur, itaq; efficit vt non pœniteat ipsas, sed in suo scelere obstinatæ moriantur. Sunt quæ sibi violentas manus afferunt postquam damnatæ sunt, vt persepe accidit: sunt quæ res in quæstione equuleoue confessas pernegant, suosq; Iudices in eas cogunt angustias vt probatione competente defecti cogantur carcere eas eximere. Sin autem infitietur is qui sine tormento scelera confessus est, eum nihilominus oportet dānari, si confessionem præsumptiones aliæ indiciaque adiuuerint. Sed quando quidem aduersus inimicos scelera sua exercent Magi, diligenter peruestigandus est an is qui occisus aut fascinatus præsumitur odium contra Sagam suspectam gesserit,

singulaq; ex Saga capita inimicitiarum inquirenda
 sedulo. Præterea vt ab accusatis aut suspectis Sagis
 exprimat̃ veritas, Iudices oportet commiserantiũ
 speciem induere, nō ipsas dicere, sed diabolum au-
 torem esse & compulisse vt necem hominib. que-
 rerent, proinde ipsas videri innocentes. Quòd si
 nihil fateantur Magi, tum mutadæ vestes & pilus
 omnis radendus est: ita ad interrogationē venien-
 dum: Sin probationis aliquid, aut violentæ præ-
 sumptiões habebunt, adhibendus equuleus. Nani
 inter omneis cōuenit Magis pharmaca taciturni-
 tatis esse; & quāuis diabolus eos cōfirmet solus &
 animos addat, isti tamen amisso pharmaco quæ-
 stionem à se ferri non posse putant, qua despera-
 tione plurim̃ in addicendam veritatē sine tormē-
 to adducuntur. Sic Inquisitorē Cumanum legimus
 in Varniferano agro finium Mediolanensium, v-
 nam & 40 Sagas anno M. CCCC. LXXXV. ad
 ignem damnauisse, quæ omnes sine quæstione fue-
 rant confessæ abraso pilo & mutatis vestibus: qd
 olim Domitianus Imperator Apollonio Tyaneo
 Mago fecisse apud Philostratũ Lemniũ legit, eum
 nudari planè & abradi iubens: nã inquisitor Sprã-
 gerus ait si Magus penes se silētij sortē habuerit, eũ
 ad tormēta nihil doloris experturũ, nec veritatem
 confessurũ vnquã. Huc pertinet quod Gregorius
 Turonensis scribit Mummonē magnũ præfectũ
 prætorio (de quo antè diximus) in tortura versan-
 tem iussisse nūtiari Childeberto Regi se omnis do-
 loris expertē esse: tunc mandasse Regē vt disten-
 dere-

retur trochleis, & aculeis inter vngues pedum manuūq; positis ita in diuersū traherēt vt defetiscerēt ex labore carnifices, quod genus quaestionis omnium valentissimū apud Turcos obseruat: Nō em̄ disrumpunt mēbra, sed nullo negotio ob dolores grauissimos citō extorquetur veritas. Paulus Grillandus in tractatu de quaestionib. q. 4. num. 14. & Hippolytus Marsilius scribūt sepe fortē silētiū in Magorū crinib. inuentā esse, qui alioqui in tormētis dormire, velut expertes om̄is doloris videbāt: itaq; Paulus Grillandus, qui multos viderat, monitus est vt diceret, Domine labia mea aperies, &c. sic dolores sentiri & veritatē pronūtiari: quod ego quidem nō essem facturū, nec rei veritatē perquisiturus carmine. Antequām autē ad quaestionē veniatur, sic oportet agi tanq; si magnus instrumentorum numer⁹ & funiū preparēt & tortores serui instituāt, eaq; ratiōe Magos aliquātisper terrefacere. Expediēt etiā si anteq; reus introducat̄ in torturę locū, suborneēt aliq; qui horribili exclamet voce tanq; si in tormēto esset, tum reo dicat̄ hominē torqueri, & à cōsternato hac via exprimat̄ veritas. Iudicē videre memini tā atroce vtentē vultu & laqueum voce adeō terribili minitantē nisi proderēt veritas, vt reos grauissimē ita pcelleret, animoq; abiectō omnia fateri compelleret. Hęc ratio aduersus meticulosos, non autem p̄fractos utilis futura est. Exploratores etiā versutos prudētesq; submitti opus est, qui se ex eadem causa contineri dicant carcere ex qua Magus fuit comprehensus, vt
veri

veritatem hoc modo eruant: sin fateri abnuat, vtille erit persuaderi ipsum à socijs criminis accusatū esse, licet nihil tale fuerit cogitatū: sic fortasse vlcicēdi animo par pari referet. Hęc omīa licēt diuino & humano iure: quicquid August. in lib. de mendacio & Aquinas sentiant ab octo mendaciū generib. quæ exponūt copiosè^a, abstinēdum esse. Has opinionones nō amplectūt ludices^b: & Ægypti quæque obstetrices meretricemq; Rachabā legimus eo q̄ mentitæ essent mercedē à Deo accepisse. Nā cōtrā quidā ob enuntiatā veritatē digni sunt laqueo, vt si peruestigāti & sciscitāti grassatori indicabit̄ innocens. Quod aut̄ Canonistę negāt Abrahamū vxori autorē fuisse mētiendī vt cēdem ipsius auerteret, sed tantū hoc voluisse vt reticeret verum, frivolæ excusatiōis est: mentiri em̄ (vt ait Nigidius Figulus) est cōtra mentē ire, & qsquis alius dicit q̄ cogitat hūc mentiri cōstat, qd̄ fecit Abrahā, Isaac, Sara, & alij innumerabiles. Quas ob res fateamur istud necesse est, bonū esse, laudabile & necessariū, si ad seruandā hominis innocētis vitā mētiare, dānandū si veritatē dixeris vt gladio exponat̄. Itaq; Plato & Xenophon magistratib. permiserūt vt ad Reipub. administrationē sic mendacia pferant vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo in iure faciendum, vt occultorū scelerum peruestiget̄ veritas. Ex omībus autē scelerib. quæ in orbe terrarum extant nullū insignius esse aut detestabilius maleficio antē ostēdimus. Dicamus ergo de probationibus ad euincenda hęc scelera necessarijs.

DE

^a cap. omne
genus & ca.
si quis ad te.
dist. 22. q. 2.
&c. queri-
tur cod.
^b Can. vti-
lem. 22. q. 2.

*De probationibus ad euincendum crimen Ma-
gia necessarijs. Cap. II.*

PRobationum ex quibus legitimum est iudicia
ferri, tres necessarix planè dici & indubitatae
possunt: prima est veritas notorij & permanentis
facti: secunda confessio eius voluntaria qui reus
factus atq; peractus est: tertia certorum testium fir-
morumq; testimonium. Nam rumores publici, vi
extorta confessio, præsumptiones iuris, & si qua
sunt eiusmodi, sunt quidem hæc præsumptiones a-
liæ alijs grauiores, non indubitatae probationes
appellandæ. Ac veritas quidem notorij & perma-
nentis facti omnium est euidentissima^a, Nam est
quidem notitia euidens facti, est notitia iuris, est e-
tiam præsumptionis violentæ: sed euidens notitia
permanentis facti solum ac propriè omniū est va-
lentissima, omneis totius orbis testes, & volunta-
rias reorum confessiones superans. Verbi gratia,
si testes quinquaginta exhibeantur Iudici, qui om-
nes vno ore pro testimonio dicant facto illius qui
accusatur homicidij Petrum mortuum & fascina-
tum esse, Petrus verò coram Iudice viuus & inco-
lumis compareat: tum nullam testium testimonio-
rumq; habebit rationem Iudex, licet reus non infir-
mauerit eos, sed eorum dicto sese permiserit: nam
hi ex iure infirmantur, quod ius tenetur supplere
Iudicis autoritas. Similiter plus valet hæc proba-
tio quàm voluntaria ipsa accusati hominis in iure

^aBald. in l. Deo
nobis. de episc.
& cler. C. coll.
3. per cap. quod
aut. 27. q. 1. in
no. c. propositi-
o. de probat.

confessio. Exemplum esto ex Valerij Maximi lib. viij. seruus vltro confessus hominem qui aberat à se fuisse interfectum, supplicio vltimo affectus est: ille verò postea domum redijt incolumis. Ideo que Piso Consul non leuem subiijt permagnæ crudelitatis notam seueritatis militaris specie. Nam cum militem in castra sine contubernali reuertentem vt cedis illius reum adiudicauisset morti, quamuis eum sequi & mox venturum esse miles exponeret, Centurioni Proconsul mandat, vt eum damnatum necet. Cùm iam propè esset vt plecteretur morte, contubernalis aduenit incolumis. Tum Certurio à sententiæ executione supersedens v-

^ain lib. de ira.

^bl. si irrupti. §. ad officiu. fini. regund. ff. Bal. in l. si aduers. libert. & in l. penult. fin. de peric. tut. C.

^cBal. in l. cõtra neg. antem, ad l.

Aqu. C. & rub. de prob. C. Bar-

batia in c. euidẽtia, de accusat.

excus. & in c. 1. de officio ordi-

narij, & cõf. 7. lib. coll. 4. Ale-

xan. in l. eũ qui §. vlt. col. pen. de iureiur. & cõf. 116. sine li. 2. & cõf. 186. coll. 4. lib. 2. & cõf. 137. col. 4. lib. 4. & cõf. 63. col. pen. lib. 4. Cursius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus cõf. 138. lib. 5.

§. vlt. col. pen. de iureiur. & cõf. 116. sine li. 2. & cõf. 186. coll. 4. lib. 2. & cõf. 137. col. 4. lib. 4. & cõf. 63. col. pen. lib. 4. Cursius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus cõf. 138. lib. 5.

§. vlt. col. pen. de iureiur. & cõf. 116. sine li. 2. & cõf. 186. coll. 4. lib. 2. & cõf. 137. col. 4. lib. 4. & cõf. 63. col. pen. lib. 4. Cursius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus cõf. 138. lib. 5.

§. vlt. col. pen. de iureiur. & cõf. 116. sine li. 2. & cõf. 186. coll. 4. lib. 2. & cõf. 137. col. 4. lib. 4. & cõf. 63. col. pen. lib. 4. Cursius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus cõf. 138. lib. 5.

§. vlt. col. pen. de iureiur. & cõf. 116. sine li. 2. & cõf. 186. coll. 4. lib. 2. & cõf. 137. col. 4. lib. 4. & cõf. 63. col. pen. lib. 4. Cursius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus cõf. 138. lib. 5.

§. vlt. col. pen. de iureiur. & cõf. 116. sine li. 2. & cõf. 186. coll. 4. lib. 2. & cõf. 137. col. 4. lib. 4. & cõf. 63. col. pen. lib. 4. Cursius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus cõf. 138. lib. 5.

§. vlt. col. pen. de iureiur. & cõf. 116. sine li. 2. & cõf. 186. coll. 4. lib. 2. & cõf. 137. col. 4. lib. 4. & cõf. 63. col. pen. lib. 4. Cursius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus cõf. 138. lib. 5.

trumq; militem sistit Proconsuli: hic autem indignè ferēs quòd adeò temere hominem ad mortem damnasset, simul enecari iussit & Centurionem eò quòd non paruisset, & damnatum militem quòd esset damnatus, & militem alterum quòd neci vtriusq; causam attulisset: ita ob vnus innocentiam tres viri damnati & trucidati sunt, vt narrat Seneca^a. Standum igitur est veritati permanentis facti, quam videt, agnoscit, tãgit, aut percipit vno è sensibus Iudex^b. Etenim hæc probatio nec edictis, nec sententia, nec consuetudine excluditur^c; & quamuis nemo ad probationes afferendas admittatur postquam commissa est iudicio publico inquisitio, huic tamẽ probationi locus est quæ factio

perma

permanente nititur, vt doctores aiunt², Quòd si edicto aut consuetudine vlla cauebitur ne qua admittatur exceptio, omnino tamen accipienda ac non repudianda est euidentis facti exceptio, vt ait glossa in l. 1. §. hoc interdictum, verbo imperfectum, de tabul. exhib. ff. & Baldus in l. ex prædijs, de euictionibus C. Multo magis igitur in causis criminalibus, in quibus probationes nunquam excluduntur, semper accipietur euidentis facti probatio. Si ergo penes Sagam venena aut sortilegia fuerint deprehensa, si in conclauis aut cista illius, si limè effodiens stabulì, si venena submittēs videbit, si ea submissa, si pecudes mortuæ cōperient, factū in hac causa euidēs & permanēs dici potest: Itē si ea q̄ Saga dicit reperit instructa bufonibus, hostijs, membris humanis, imaginib. cereis quæ acubus transfixe sint, ea in hoc crimine facta sunt permanentia: Si deprehendat Saga suspecta uē sortilegij infantē occidēs (vt quædā nō furiosa Saga die 2. Febr. M. D. LXXVII. Coparis duas puellas iugulans fuit deprehēsa) hoc factū dici potest euidens ad conuincendā Sagam cū furore vacet, quāuis non fateat (quod illa fecit) se eò furoris à diabolo perductā esse: nihil. n. Sagæ tam habent in more quàm infantū cædes. Illi fuit Catharinæ Areæ nomen. Si audiet Saga inimico incolumi minitās, si tangens animaduertet, & ille repente mortuus cōcidat, aut afficiat elephantiasis, membrorū distortionem, apoplexiam, subito uē morbo, vt cō plurib. exemplis antè ostēdimus, euidēs factū est & permanēs,

T ij

² Baldus in l. si quis testibus, ad fin. de testib. C. & ibidem Salicet. coll. vlt. de testib. c. Roma. in repet. l. si verò. §. de viro. solu. matr. ff. Stephanus Bertrandi cōf. 337. de arbitrijs col. 9. Alex. cōf. 63. l. 3. Isfon. conf. 21. coll. 2. lib. 1.

quando rumor de arte illius in vulgus manauerit. Si Iudex sortē fascinumq; per Sagam diabolo voce clara supplicantē viderit eximi, factū euidens & notorium est: quod si Iudice præsentē gestū est, is sine alia quæstione ad condemnationē mortis tenetur procedere: sin eo absente, sed corā testibus, recognitis ille testimonijs debet cū infitiantē Saga testes cōmittere. Si instrumētū obligatiōis mutuīq; inter Magum & diabolū pacti ab eo sub signatum reperiāt in scrinio eius (vt antè annotauimus) factū est permanēs, cū manū suā agnoscat Magus. Hęc ergo euidētissima est firmissimaq; probatio, quæ veritatē *en t' audit' perquisitā* oculis exhibet. Illud etiā euidētis facti exemplū afferri potest, si cū diabolo Saga sermonē habet, & ille quāuis nō cernat respōdeat, non em̄ auditus incertior visu, sed longē certior est, ac eo quidē certior quòd minus auditus fallit, visus frequētissimè. Euidens quoq; factū est, si cubili domoq; Saga momento aberit forib. oclusis, quę vesperi incubuerat lecto suo, ac postea in idē cubile reuertat, cuius rei satis multa exempla suprā congesimus. In omnibus istis factis euidētibus & consimilibus quæ sunt Iudici exposita, Iudex pro varietate facti iudicium ferre condemnationis potest (vt postea demonstrabimus) quamuis omnia infitiantē Saga: quanto magis si cum euidente factō confessio Magi cōcurrerit: eoq; amplius si testimonia ἀπαρτίστη habebuntur. Euidens item certa q; probatio est, si Magus oculos fascinat incātat'ue carmine: q;

* l. si irruptioe.
 §. ad officium.
 fin. regund.
 ff. Bald. in l. si
 quis testibus,
 de testib. C. &
 in l. 1. si aduer.
 lib. Azo in sum
 ma ad l. Aquil.
 C. Alex. in heū
 qui. §. vlt. coll.
 penult. de iure
 iur. & consil.
 126. lib. 1. &
 cons. 186. lib.
 2. & cons. 35. l.
 4. & cons. 39.
 lib. 9. Carolus
 Ruinus cōs. 138.
 lib. 5.

lex Dei verbis expressis notauit dicens^a, quæ præ-
 stigias oculis fecerit plectatur morte, & vtens pro-
 pria voce *Mecasspha*. Hanc enim probationem lege
 definit Deus tanquam certissimam, qua pacti cum
 Satana expressi Magus abundè conuinci possit.
 Ac proinde si quis homines, pecora, fruges incan-
 tauerit, in aerem ascenderit, cani sermonem indide-
 rit, exectis membris sanguinem eiecerit eademq̃
 denuò adunauerit, euidentis probatio est. Secun-
 dus claræ & certæ probationis modus est, si com-
 plures testes ἀξιόπιστοι res quidem ἀόρατὰς ex sensibus,
 quæ verò in sensus non cadunt ex certis argumen-
 tationibus rationibusq̃ pro testimonio dixerint.
 Notoriū enim facti euidentiam oportet ludicibus
 alijsq̃ præsentibus apparere, neq̃ ludici aut alijs
 solum eam apparere satis est: ^b probatio autem
 ἀπεραιύτως testium in transeuntibus actionibus,
 ex facto permanente notoria non est. Exempli cau-
 sa, si testes dixerint Sagam à se fuisse visam vnum
 plurave Necromantiæ acta committētem, aut in-
 uocantem Satanam, aut ratione occulta disceden-
 tem & redeuntem foribus obditis, hæ transeuntes
 sunt actiones quibus haud sæpe Iudices possunt
 adistere. Eo autem firmior probatio futura est, si
 testes actiones complures testificati, de tempore,
 loco, hominibus, & alijs circumstantijs consense-
 rint, qui Doctores Contestes appellantur ^c: fir-
 mior etiam, si coram iudice & alijs diabolum Sa-
 gā inuocauerit, quæ notoria est probatio facti &
 validissima vt ad condemnationem procedatur:

Exod. 22.

^b l. rescripto. §. si quis accusato
 rē. de munerib.
 & honor. ff.

^c Bald. in l. ste-
 per. col. 3. de bo-
 no. posse. in no.
 c. qualiter. de ec-
 cl. Decius in l.
 qua extrinsecus
 de verb. oblig.
 Alex. conf. 47.
 lib. 2. num. 60.

harum verò omniū probatio est certissima, si cū
a *Cornelius conf.* accusatæ confessione sermoni testiū conuenerit ^a.
l. 49. lib. 2. 2. q. Quamquam nihilominus certa est probatio hæc,
1. c. prohiben- si eas res quas antè diximus aut cōsimiles alias Sa-
tur. cap. perue- ga infitiabitur. Non enim satis futurum esset, si te-
nit. cap. consu- stes cōplures dicerent post aliquod tempus quàm
luit. cap. cū spe rea inimico interminata fuerat eum morbo corre-
ciali. de appel. ptum esse: hæc demum foret præsumptio iuuan-
l. qui sententiā. dis probatiōibus, quando quidē si quis illicò mor-
de pœnis C. tuus conciderit postquam à Saga minis tactūve
 exceptus est, iudices Sagam damnare dubitant, ni
 si qua alia probatio, præsumptio, aut confessio ac-
 cesserit. Equidem in hoc casu ad alias corporales
 pœnas damnare ausim, ad mortem minimè: nam
 communi omnium populorum consensu receptū
 est prout fuerint probationes ita grauari aut leua-
 ri pœnas oportere, & antiquatam esse maiorum
 formam reum absoluentium, nisi clara planè inte-
 graque extaret probatio ^b. Sed de pœnis postea
 dicturi sumus. Quod autem complures testes *actio-*
nis dixi, Lex duos minimum postulat ^c. Certè in
 tam detestandis rebus, & quæ noctu in antris &
 locis abditis perpetrantur, iniquè magnum testiū
 numerum desyderaueris. Quid ergo si tres testes
 tria diuersa facta pro testimonio dixerint? puta si
 hic dixerit se vidisse Magum sub limen ianux aut
 in compito fodientem (nam in hæc ferè loca ia-
 ciuntur sortes) deinde homines aut pecora mo-
 riantur, alter quemdam à Mago eodem tactum su-
 bitò morte oppressum esse, tertius vicinum elan-
 guisse

^b *l. qui accusa-*
re. de accus. C.
l. si autem. de
probat. ff.
^c *l. ubi nume-*
rus. de testib. ff.

guisse, ex quo idem fuerat comminatus. Ego tres istos ^{de § 107 1585} testes adiuncta aliqua præsumptione alia satis esse iudico ad ferendam mortis sententiam: nec etsi horum singularia sunt de singulis factis testimonia, vniuersè tamen in fortilegij crimine consentiunt: inter Doctores autem conuenit^a probationem istam sufficere in occultis criminibus, vt sunt concussio, grassatio, fœnus, adulterium, adeoq; fortilegia, & alia crimina, quæ semper quod eius fieri potest clanculum perpetrantur. Quod si in hoc genere ad probandum scenus, concussionem, aut adulterium tres testes dicuntur sufficere, quanto æquius est ijs haberi satis ad probandum scelus turpissimum, & omnium quæ excogitari vnquam potuerint criminum occultissimum? Neque hæc solùm probatio sufficit ex Doctorum omnium consensu, verum etiam Bartolus amplius asserit: nam in criminibus adeo abstrusis præsumptionem & coniecturalem probationem iudicat sufficere, quam in sententiã alij quoq; descenderunt. Atque hoc quidem ad iudicium mortis ferendũ non esset satis, sed ad qualibet alias pœnas excepta morte irrogandas sufficeret. In hac opinione sunt non modò iuris ciuili Doctores, sed etiam Canonici, & ipse Innocentius quartus iuris inter Papas consultissimus^b. Huius autem sententiæ manifesta est ratio, quia de vniuerso capite & generali crimine inter testes omnino conuenit: quod itaque in hac causa singulare est alterum ab altero non euertitur,

nec

ob carmen. §. vlt. de test. Specula. de inquisitione. §. 1. Iacob. Butrigarius in l. Arriani. de hære. C. Baldus in l. actor. de probat. C. & in l. 1. de testã. Doc. in l. inter pares. de re iudic. ff. Alex. lib. 7. conf. 13. num. 24. & cõs. 72. li. 19. in l. de pñillo. §. si quis ipsi. de ope. no. nun. q. 8. Alex. in d. §. si quis ipsi. n. 22. & Ias. nu. 10. & Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. an verò. num. 3. de eden. & ibi Ias. sub §. prætor. n. 18. Alex. cõs. 89. visa. per totũ lib. 2. Dec. conf. 577. viso. nu. 12. Soci. conf. 32. Hippol. cõs. 61. post reditũ. nu. 31.

^a Inno. in c. qualiter. de accusa. Inno. in c. cum oporteat. de accusationib.

^a Bal. rubric. de
controu. inuesti-
tura. de vsibus
feud. & in au-
then. rogati. C.
de testib. & in l.
de quibus. coll.
antepen. Curt.
in tract. de test.
conclu. 46.

nec obest alterum alteri, sed probationem adiuuat
& firmiorem facit. Hoc probationis genus singu-
laritatem adminiculatiuam vocauit Baldus^a, plu-
rimùm differentem à singularitate contradictoria
& sibi ipsi repugnante quam obstatiuam nominat,
cum videlicet testis vnus probationem euertit al-
terius loco, tempore, similibusve circumstantiis ab
eo dissidens: tum enim probatio est insufficiens,
maximè vbi vita pœnaue corporalis agit, quo in
genere firmiter probatio opus est quàm in causis
ciuilibus. Quamobrem in causis criminalibus iur-
iurandum non admittitur, quo tamen in ciuilibus
suppletur probatio minoribusq; litibus: & consi-
militer repudiatur conuentio qua se testis vnus di-
cto permittit reus, quoties de honore aut vita iudi-
cium oportet fieri, quod in ciuili tamen controuer-
sia ex partium consensu frequentatur^b. Cùm itaq; im-
perfecta vna probatio dicitur cum altera im-
perfecta cōiungi non posse^c, id de probationibus,
testibus, præsumptionibus, aut criminibus diffe-
rentibus intelligat necesse est: veluti si testis vnus
de homicidio, alter de adulterio, tertius de furto
dixerit, hæc hominē quidem scelerosum esse pro-
bant, adulterum verò, homicidam, aut furem non
ita probant vt corporalem pœnam ex eis imperes.
Nam neq; lex Dei testimonium vnus satis esse vo-
luit vt iudicio condemnetur reus^d, neq; ciuilia iura
ex ea pecuniariam condemnationem vel minimam
fieri permittunt. Hac in re Doctores omnes tam
ciuilis iuris quàm Canonici consentiunt, quacun-
que

^b Bar. in l. Theo-
pompus de dote
preleg. fin. Ro-
ma. & Alex. in
l. 1. §. vlt. de ver-
bo. obl. Bald. in
l. iudices. de sen-
tent. & interlo.
C. Felin. in c. ve-
niens. de testib.
Ios. in l. iurciu-
randū. princip.
de iureiur. ff.
^c Panor. in c. pe-
nult. de prob. A-
lex. cons. 94. l.
7. nu. 9. Doc. in
c. vlt. de success.
ab intest.
^d Den. 17.

que dignitate, sanctimonia, & existimatione testis ille fuerit. ^aEt quāuis Ioannes Andreas & Doctor Alexander putauerint bonum testem & ἀξιόπιστον factis esse vt ad quæstionem rapiatur reus ^b, nemo tamen illis suffragatus est, idēq; Rex Lodouicus xij. expresso edicto in hoc regno fieri vetuit. Satis quidem futurum illud est vt in omnib. alijs criminib. reo exhibeatur quæstio, aut si qua præsumptio ad testē fide dignum accesserit, vt applicetur in ijs causis quarum poena capite aut corpore luenda est: In hoc autē horrendo & tam abstruso crimine, opinionem Alexandri & Ioānis Andreæ sequendā censeo, vt ad quæstionē rapiat̄ reus sufficere vnus testimoniuū viri boni fide digni, cui nulla mali suspicio hæreat, q̄ testimoniuū nitat̄ aut ratiōe certa aut sensibus. Viri boni appellatione nō eos solū accipio aduersus quos nihil adduci pōt, & qui à Doctorib. omni exceptione maiores appellantur, sed eos etiā qui nullius infamiæ fuerunt damnati: non autem eos qui ex homicidijs, incestus, adulterijs causa infirmati fuerint, aut aliorū criminum comperiti quæ infamia ex facto appellant̄. Verūtamen horū testimoniuū alijs coniunctū non est inutile ^d, prout in hoc regno obseruat̄: omissa istius infamię ex facto ratione, itemq; Canonū qui hanc infirmatorum testiū viam iniri iubent: q̄ certē non oportet fieri. Nā si exceptiones contra indemnatos testes à reis adductę admitterent̄, opus esset cognosci de singulis testib. in obiectis causis, itaq; improbi elaborerentur, & viri boni per sæpe calumnias subituri

^a l. vbi numerus de testib. Doct.
^b Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de præsum. §. species. versus violenta. Alex. conf. 77. libr. 1. num. 1.

^c ex l. infamen. de publ. iudi. ff.

^d l. Lucius. de ijs qui notan. infamia. ff.

^e Glos. & Pan. in c. sup. eod. 1. de testib. Felin. ibid.

essent. Quinetiã quamuis sit cõpertus testis, conuictus & damnatus non verbalis iniuriæ q̄ ex Canonico iure^a (quod in hac causa obseruatur) non affert infamiã, sed publici criminis infamiam importantis: vtut ex lege infamis habeat^b, damnatus tñ & infamis testis ad testimoniũ dicendum admittitur, si est prouocatio, neq; pendẽte iudicio (ait lex) ac non confirmato eam ob causam refelli potest. Verũtamen reum nõ debet ludex quæstioni subñcere ob testimoniũ viri infamis ex facto, licet non cõdemnati in iure, nisi hic testis aut alijs testib. aut præsumptionib. violẽtis adiuuet; alioquin vltimã de teste reiecto sententiã opus est expectari^d. Qd̄ si quis dixerit à Iurecõsulto testimoniũ mulieris q̄ accusata fuerit adulteriũ quãuis absolute, damnari: Puto notam obesse, ait Iurecos. idq; de mulieribus, quib. semper minus q̄ viris creditur^e. Itaq; ex Venetiarum legib. an. 1524. latis & ex totius Orientis iure bing mulieres vnus viri, & quaternæ duorũ æquant testimoniũ, & Rom. legibus ad rem testamentariã aut corporalẽ obligationem mulierẽ nõ licet adhiberi testẽ^f. Quinetiam ex iure Canonico mulieres in causis criminalib. testari non possunt, ob imbecillitatẽ & fragilitatem sexus^g. At cum Iurecos. & Imperatores animaduenterent maxima quæq; scelera impune abitura nisi his testimonijs dareẽ locus, sapientissimẽ prospexerũt vt de crimine omnes homines testimoniũ ferre possint^h, idq; ratione euidentissima: nam in legitimis quidẽ actiõib. quos velimus testes prõptum est adhibere, in cri-

^a c. cã te. de senten. & re iud.

^b l. 1. de ijs qui not. infam. ff.

^c l. furti. de ijs q not. infam. ff.

^d Iacob. Butrig. Bar. & Cuneus in l. furti. de ijs qui not. infam. vult valere testi moniũ etiam si sententia confir mata sit, q̄a non debet negligẽtia accusantis obesse procedẽti.

^e l. palã. §. quæ. de rit. nupt. ff.

^f l. qui testamẽto. §. mulier. de testament. ff. §. foras. de ver. signif. & can. mulier. 32. q. 2. ^h Lex eo. de testam. ff. Nouel. Leonis Philoso phi 48.

in criminalib. verò quoscunq; possumus. Quã ob-
rem tũ in hoc regno, tum in optima quaq; Repub.
in hoc argumento negligunt Canones, & ius ciui-
le obtinet. In hac certè causa opus est mulierib. ha-
beri fidẽ, quamuis sint infames ex facto, vt loquũt
Doctores nostri, aut etiã ignominiosè (vt Iurecos.
& Latini autores aiũt^a) cuiusmodi mulier impudi-
ca est. Iurecos. n. mulierũ adhibent testimoniũ, ne
impunita maneãt crimina, q̄ ratio (ait Iurecos.) ma-
xima est & consideratione digna^b. Ex hac igit ad-
eõq; grauiore causa hoĩes ex facto & iure infames
ad testimoniũ contra Magos dicendũ oportet ad-
hiberi, modò plures cũ iudicijs concurrerint: alioq;
nulla spes est execrandã istam impietatẽ pœnas lui-
turã vnq;. Omĩb. aut notũ est^c & à iudicib. optimè
obseruatũ, ex alijs grassationis eiusdẽ cedisve con-
reis probationẽ in alios peti, cũ nõ aliter põt facti
inuestigari veritas: neq; solum in alios qui grassati-
onẽ similẽ ppetrauerint, vt Petr. Anca. definit^d, sed
etiã contra reos eiusdẽ criminis cuius testis conui-
ctus est, maximè si testis in seipsum dixerit. Ita me-
mini cũ D. Geleus Quęstoris rerum capitalium
vices Lutetiæ agens, de sententiã Præsidualium lu-
dicum in Castello Parisiensi (id carceri nomẽ est)
tres grassatores accusatos & ex sua cõfessione de-
prædationũ cædiumq; multarũ cõuictos dã nauif-
set, quartũ ab eis accusatũ esse qui ne ad tormentũ
quidẽ voluit quicquã agnoscere, nihilominus iũ
ob præsumptiones certas & conreorũ testimo-
nia fuisse damnatũ, affectũ morte, & rotæ imposi-
tũ: &

^a Festus & No-
nius ex Cicero.
lib. 4. de Repu-
l. infam. §. que.
de ritu nupt. ff.
l. cognitionum.
de varijs & ex-
tra. cog. ff.

^b Iura vulner.
ad l. Aquil. ff.

^c Doct. in c. qu.
de testib. Butri.

Panor. Felin. i-
bi. Arcin. conf.

61. Glossa in l.
vt. de accus. C.

^d in consil. 24.
& sequitur

Gramatic. con-
num. 15. & 16.

quamuis (vt plerique faciunt) palam exponeret se morti immerentem tradi & blasphemio ore nomen Dei assumeret vt suum honorem apud homines tueretur, confessario tamen suo declarauisse tam reum se esse quam alij fuerint, sed ne indicaret cuiquam rogauisse: cōfessarium verò à iudice postea accitum rem totam explicasse. Pessimus est mos ille Germaniæ, reum nisi confessum non multari morte, vt mille testibus peractus sit reus: etsi tam violentæ & sæuæ quæstioni deditur, vt membris captus langueat toto vitæ spatio. Quem admodum autem his probationibus locus est in exceptis solum ac non alijs criminibus, vt Doctoribus placet^a (qui ne consortes quidem criminis testes cum præsumptione in alijs satis esse putant vt quæstioni dedatur reus) ita necesse est vt in exceptis criminibus (puta veneni, sortilegij, læsæ maiestatis, & grassationis^b) testimoniū ab affinib. eiusdem criminis audiat & sufficienter probare iudicet, nisi peremptoria sit exceptio, veluti si eius quem fuisse accusat malefici participē capitalis est inimicus qui dicit testimoniū. Sed ne illud quidem animaduerti opus est, sit ne pater aut filius q̄ pro testimonio dicit. Nam in his quidem testimoniū alterius contra alterū Lex iubet, excludi ad sanguinis reuerentiā^c, dum alia aguntur crimina, licet testes non extarent alij: hoc verò singulare est, itaque filiæ contra matrem est audiendum testimonium, in hoc maleficio, cum ex infinitis iudicij omnino constet filiam à Saga matre in perditionem

^a gl. & Doct. in l. fia. de accu. C. & cap. i. de cōfess. l. quoniā libri. de testi. C. l. i. §. diuus. de quæst. Doct. in c. sunt. c. veniēs. ca. personas. de testib. Spec. tit. de teste. §. i. ver. itē quod est so. Cynus, Petr Sa lic. in l. fi. de accusat. Alex. cōf. 89. li. 4. & cōf. 169. libr. 2. & conf. 128. lib. 4. Marfil. in practica. crim. §. diligenter. nu. 59. in sing. 209. De cius conf. 130. 175. 189. ^b glos. in l. fi. de accus. C. & in tit. de malef. C. ^c l. parentes. de testib. C.

tionem abripi sæpissime. Boninus Præfectus Castellii rufi vnam ex triennio viuam cremari iussit quæ filiã in cœtus deduxerat, cuius filię opera (vt antè diximus) omnia resecta sunt. Lognianæ item Sagæ in Potezanis per filiam quam mater eodem duxerat fuerunt accusatæ. Quòd si patri & filio in læsæ maiestatis crimine testari licet atq; inter se accusare^a, si præmium ei legibus decernitur qui patrem aggressum salutem patriæ occiderit (prout omnes constituisse lex ait^b) quare non admitterentur dicturi testimonium alter in alterum in læsæ maiestatis diuinæ crimine, & in eo scelere quod longo interuallo cætera omnia superat. Quapropter in tam horrendo crimine nihil necesse est religiosè hærere quemquam regulis procedendi, aut refellendorum recipiendorumve testium ordinarijs^c. Verùm vt religiosæ mentes in hoc iudiciorum genere confirmentur, in Exodo habemus insigne exemplum^d, vbi Moses aureum vitulum à populo factum videns, Qui stant à Domino, inquit, accedant ad me, deinde accedentibus Leuitis imperauit vt arma induerent, & singuli occiderent fratrem ac proximum suum qui se in idololatriam & cultum vituli abiecisset: cùmque illi ad tria hominum millia occidissent, Moses dixit ipsos manum suam Deo consecrauisse vt benedictionem eius acciperent. Deus itaq; elegit eos quibus ius traderet primogenitorum, & prærogatiuam hanc, vt in perpetuū starent coram Deo, populoq; ius dicerent. Ex quib. apparet quantopere

^a Doct. in d. l. parentes. & in l. quisquis. ad l. iul. maiest. C.
^b minimè. de religiof. ff.

^c l. 3. §. lege. de testib.

^d Exod. 32.

^a Alex. & las.
in l. de pupillo.
§. si quis rinos,
de oper. no. nū.
& in l. 1. & ibi.
Decius, de offi.
eius cui. ff. &
cap. pro necessi-
tate. 1. q. et ca.
cū cessante, de
appellat. & in
l. que propter.
de reg. iur. tex-
tus in l. casus. et
ibi Bal. & Sa-
licet. in 1. nota-
bili. C. de testā.
vbi propter ne-
cessitatē disposi-
tio iuris suspen-
ditur. l. filio. §.
hi autem. de in-
iust. rupt. ff.
Ang. in l. nemo
carcerē. de exa-
cto. trib. C.
^b Bar. in l. post
legatum. §. his.
de ijs quib. vt
indig. Alex. cō.
72. l. 2. Bal. in l.
3. de testib. &
in auth. si dica-
tur. eo. C. & ibi
Salic. Innoc. in
c. cū iohannes.
de re iudic. Pa-
norm. & Felm.
in ca. quoties.
de testib.

displiceat Deo idololatria, qui ad vlciscendā iniu-
riam sibi factam noluerit rationem vllam sangui-
nis haberi & necessitudinis: quamuis non alio con-
silio (sicut in textu legimus) fecisset populus quā
vt Deum qui eduxerat ipsos ex Aegypto adora-
ret, & aureum vitulum contra interdictum eius
ad honorem ei habendum conflauisset. Quanto i-
gitur magis odit Deus diabolū adorari? Nihil er-
go attinet insisti vjs ordinarijs, quæ filij in patrem
testimonium, aut patris in filium audiri vetant, cū
ab hoc crimine cætera omnia superentur. Ex iure
aut certum est^a sicubi aut periculum instat aut vr-
get necessitas, aut res se offert exorbitans, tum re-
gulis iuris constringi non oportere, sed potius le-
gitimè ex iure agi si ordo iuris omittatur, cap. tua
nos, & cap. veltra, de cohabitation. clericorum.
Itaq; testis qui non citatus sese obtulerit vt contra
Magum dicat testimoniū audiri debet, licet alijs in
caulis admitti non sit legitimū. Hic verò solam ob-
jectionem semper excipimus odij capitalis, quod
aliūde quā à sortilegiorū causa processerit. (Quis
enim vir bonus inimicos Dei & humani generis
non prosequatur odio iustissimo?) quia priuatæ
& singulares inimicitia alia ex causa susceptæ ho-
minem stimulare possent vt calumniam innocenti
obtruderet. Quamuis etiā alijs in caulis testis con-
uinci periurij eoz refelli possit ac debeat,^b in hoc
tamen crimine cum alijs diciturus admittitur, nisi
odio capitali prosequatur eū. Imò cum aduocatus
& Procurator ex iure nec possint nec debeant co-

gi vt

gi vt in clientium suorum causa testimoniū dicāt^a, eos tamē in isto crimine oportet cogi^b. Hos tamē postulante aduersario cogi posse cū in ciuilib. causis tū in criminalib. vt de clientium suorum causa testimonium dicāt, permulti sentiūt. Quinetiā licet à cōreis in criminib. alijs probatio necessaria erui non possit^c, Magi tamē conrei socios eiusdē criminis acculantes aut dicētes in eos testimoniū, maxime verò si plures fuerint, probationē satis firmā afferūt ex qua damnēt rei. Nemo. n. est qui nesciat nō alios quā Magos testari posse vt illi cētib. quos adēūt de nocte interfuerint. Itaq; Germaniæ Iudices apud Sprangerum legimus ex consortiū testimonio ad condemnationē reorū, licet obfirmatē infitientē accusati, procedere. Idem scribit Paulus Grillandus de ludicib. Italiæ: idem omni tēpore in hoc regno factitarūt nostri ad miserū illud vsq; tēpus quo data est opera ad quorundā infamia tēgeretur qui huius nefarij sceleris tenebātur. Neq; obstat illud, quòd nemo ad proferendam & reuelandam suam turpitudinē admittitur^d: hoc enim de ijs oportet accipi qui emolumentū suum ex eo captāt, non autē de ijs qui contra suū emolumentū veniūt, cū alijs ab alijs accusant. Quamcūq; facti potius est quā iuris quæstio quicquid est in causa testium vel dici de ea potest, quā fidem ipsis haberi oporteat, & quæ probationes sufficiant aut non sufficiant. Quam in sententiam notari oportet illud Callistrati^e, *Quæ argumenta probanda cuiusque rei sufficiant, nullo certo modo satis definiri potest*: &

paulo testib. ff.

^a c. testimoniū.

de testib. c. si sa

cras. dist. 90.

Bal. & Salicet.

in l. si ex falsis

de transactio.

^b ex l. manda-

tis. de testib. ff.

c. Romana. eo.

& ita iudicatū

arresto Parisio-

rum. 1386.

^c Bart. in l. de-

ferre. §. idē. de

iur. fisci. iudica-

tum Gratiano-

poli 1454. ca.

ult. de testib.

Bald. in l. quo-

niam liberi. eo.

C. & gl. in c. 1.

in verbo ad testi-

moniū. Alex.

conf. 120. li. 7.

nu. 3. & conf.

69. lib. 2. &

cōf. 89. li. 3. nu.

10. Soc. cō. 95.

coll. 1. li. 3. te-

xus l. ult. de ac-

cusat. C. Bar. in

l. 1. §. si seruū.

de quæstio. A-

lex. conf. 160.

lib. 3. nu. 8.

^d l. cum profi-

tearis. de reud.

don. C. & l. si

creditorib. de

seruo pign. C.

^e l. 3. §. quæ de

testib. ff.

paulo pòst. *Aliàs numerus testium, aliàs dignitas & atrocitas, aliàs veluti consentiens fama confirmat rei de qua queritur fidem.* Ac propterea dicebat Adrianus Cæsar credendum esse testibus, non testimonij: iudex enim exercitatus in suo munere, prudēs & cōsideratus de testimonio iudicium faciet cōspecto teste ex vultu, constitutione, & circumstantijs alijs, innumeris. Illud verò ante omnia obseruandum, non perinde cognosci de sortilegij crimine atque de alijs, sed aliam viam extra ordinem teneri oportere ob eas causas quas modò explicauimus. Hactenus de primo & secundo probationis euidentis genere: iam de tertio, quam confessionem diximus esse, videamus.

De voluntaria & coacta Magorum confessione. Cap. III.

Persæpe Iudices in Sagarum confessionibus animi pependerunt, dubitaueruntq; iudicium facere cōmoti miraculis quæ fatentur ille eo quòd alij quæcunque ab ipsis dicuntur statuunt esse fabulas, alij metuunt vt isti homines acti desperatione nihil procurent quàm mortem, vt malorum suorum exitum. Volenti autem mori, ait lex, non est habenda fides^a. Sic memini me apud Tertullianum legere, cum ostiarius quidã Proconsulis Africæ in prætorio clara voce rogauisset an illic Christiani essent quos pœnis de more afficeret, plurimos il-

^a l. absentem. de pœnis .l. 2. cum glos. de ijs qui ante sent. mort. sibi consci.

mos illicò sublata manu dixisse ex eo numero se esse, vt oppetentes mortem martyrium reportarent: Proconsulem verò eos ad mortem paratos animaduertentem sic loquutum esse, Ite proiicite vos in mare quod ante vos est, è montibus domibusq; vos date precipites, aut arboribus vos ipsos suspendite: quærite qui vos condemnet. Iulianū quoq; Cæsarem, cùm sceminam Christianam iuuenem videret cum puero mammæ admoto procurrere ad supplicium martyrii consequendū, vetuisse ne Christiani plecterentur morte: non vt sceminam festinantem ad mactationē seruaret, sed quia illos post mortem ab alijs Christianis in Deorum numerum referri criminabatur. Sunt alijs ex Magis qui mortem expetūt non quod honorem sperent, sed quia desperant summoq; dolore cruciantur: atq; hi non sunt audiendi, vtcunq; eos excuset Lex, & Plato honestū iudicet τὸ ἕκαστον ἑαυτοῦ & spiritum antequàm extrudatur emittere. Sprangerus autem Sagas se vidisse narrat quæ scelera sua confessæ vltro orabant iudices vt se morte plecterent, alioqui se sibi ipsis conscituras mortem, quia se à diabolo nisi parerent vexari confirmabant. Qua in specie legi dicenti, in confitentem nullę sunt partes iudicantis⁴, &c. locus esse non potest, nec tenetur iudex istorum hominum voluntati obsequi. Nam opinio est Sagam quam vexat diabolus resipuisse & in via salutis esse: eam itaq; oportet in carcere contineri, institui, & modicis pœnis salutaribusq; corrigi: sin percipiat nihil ad resipiscentiam,

⁴ l. 1. de confessis.

tum de condemnatiōe agere, quāuis se Saga morte roget affici. Quæ autem confessæ resipuerunt antequàm accusarentur, de ijs ludex non cogniturus est, nisi euidentia sint quæ fatebitur homicidia, modò res sine fraude fiat, nec ea quam pœnitent facti accusationem à se effugi non posse prospexerit: vt Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa (cuius antè meminimus) cum se infamem esse plurimumq; suspectam animaduertet, seipsam consortij cum Satana triginta annis habitij accusauit. Est autem duplex confessio, vna voluntaria, coacta altera, siue in iure, siue extra ius facta sit. Ac confessio quidem extra ius aut coram pluribus fit, aut coram vnico, amico, necessario, inimico, aut confessario. Has circumstantias singulas oportet obseruari, non quòd plus in iudicio quàm extra iudiciũ vera sit veritas, aut plus coram populo quàm confessario: contrà enim pleriq; palàm in ijs rebus fucum faciunt pudore aut metu quas confitentur clamculum, vt prædones sæpe videmus quod nunquam in iure dicturi fuerint, id confessarijs exponere. Verumtamē nō est tanti probatio ex confessione extra iudiciũ facta quàm ex iudiciali, neq; ex violenta quàm ex voluntaria, & inter voluntarias confessiones plus illa potest quæ antè sit quàm rogetur reus: nam interdum ludex reum circumuenit, interdum verò instituit & adornat eum, vt eum adolescentem accusatum parricidij Augustus interrogauit his verbis, Certè non occidisti patrem; interdum facta duo trique confundit ludex,

dit iudex, è quibus vnum verum, cætera falsa sunt. Qua in specie Iuriscoss. certant ad factane singula protendi confessio aut negatio debeat, prout quidam ex eis sentiunt^d. Certum quidem est (vt agamus Dialecticè) cum facta singula per disjunctionem, puta *aut*, &c. enuntiantur, si vna pars vera est, licet falsæ sint reliquæ, totum enuntiatum esse verum: cum verò per copulam &, ex vno falso totum falsum esse. Cum autem ij qui iuri dicundo præsumt in templo æquitatis & veritatis versentur, hominem de factis pluribus sibi cognitis interrogatum oportet alia ab alijs diuidere, & prout veritatem ipse tenuerit hæc confiteri, negare illa. Atque hæc Bartoli^b & Panormitani^c sententia Aresto Imperialis Cameræ confirmata^d contra Comitissam Orientalis Frisæ, quod Minsingerus Senator refert^e. Prudentis verò & periti in sua functione est iudicis, vt facta interrogando diuidat. Neque accipienda est eorum opinio^f, qui iudicem facta ex accusatoris postulatione habentem cognita putant adijcere posse, ita confessionem exceptum iri vt si extra iudicium fieret: id enim abhorret à ratione, cum interrogationes acta sint iudiciaria^g, ideoque extet titulus de interrogationibus in iure faciendis. Ipsa etenim partis confessio sine interrogatione facta coram iudice etsi articulis factorum non comprehenditur, validior tamen est (ait Lex^h) quàm si interrogatus respondisset: in causis verò criminalibus, ac in primis

^a Ioan. An. ad Speculat. tit. de litis contestat. parte 2.

^b in l. 1. §. si stipulati. de verb. obligat. ff.

^c Panor. in c. 1. de plu. pet.

^d lib. 2. cap. 55. anno 1554. octobris 27.

^e l. qui iurasse. §. penult. de iur. iur. & ca. ad hoc. de testib.

^f Inno. in c. cñ Bert. de re iudic. Alex. in l. cui. de iurisdic. ff.

^g l. si sine. §. 1. de interrogator. act. ff. c. quoniam contra de probationibus.

^h l. ordo. de publ. iudic. ff.

fortilegij ordinariam accusationum teneri non oportet viam, quin potius Iudex quibuscumque modis potuerit veritatem debet exprimere. Rei autem accusati responsio aut certa, aut incerta est: quæcunque certa est ea aut affirmatur, aut negatur, aut denique accusatus quid illud rei sit se nescire dicit. Incerta responsio est^a cum per ambages dubie respondeat reus, se credere vel putare, aut per voces æquiuocas. Sin autem accusatus rem falsam affirmauerit^b aut veram negauerit^c, non equè reus est atque is qui per ambages responderit. Hic enim responsionem æquiuocam legitimam est pro confessione haberi in damnum ipsius^d, quia unusquisque factum suum nouit, nec ineptè respondentem in hac causa prodest erroris excusatio^e. Sed difficilior est quæstio, an accusatum qui nihil respondet pro confessio haberi oporteat. Si ergo in ciuili causa vir talis extet, non est dubium quin illius damno pro confessis habeantur facta in rebus interrogatorijs & scriptura agnoscenda^f: aut quando caput hominis agitur, nec sic quidem facta pro confessis tenenda sunt nisi testes accesserint: à quibus si probatio habebitur, accusati hominis silentium effectum confessionis sortietur, ut pro rei conditione ad condemnationem procedatur. Quod si ad probationem vnus testis siluerit, non ita futurum est, sed eum multis & carcere oportet cogi^g. In eum verò qui magicarum sortium accusatus nihil responderit, Iudex quæstionibus primùm vsurus est pro qualitate personarum, si testem vnum aut præsum-

^a vt l. sancimus. de iur. delib.

^b l. i. §. i. ult. de cond. inst. in deb. C.

^c l. si quis iure. §. l. de ætate. de interroga-

tor. act. ff.

^d l. non alienū. cod.

^e l. de ætate. §. nihil. eod.

^f l. i. §. i. cod. cap. ab excommunicato. de rescriptis.

^g d. l. de ætate. §. qui tacuit. §. l. si defesor. co.

ff. ca. si testes. §. item. 4. q. 2.

§. c. literas de præsum.

^h l. vnic. si quis ius dic. ff. l. i. §.

igitur de ventre. in sp. ff. d. l. de ætate. §. qui tacuit. §. c. quo-

xi am. vt l. i. co-

test.

præsumptiones complures habuerit: si nihil quæstioni ad motus dixerit, crimē dimidia ex parte cōfessum est: itaq; prout probationes erunt puniet, vt dicemus postea. Similiter qui de industria respōsionem obscurat pro confessio habetur^a; & quamuis responsio eiusmodi non sufficiat ex interpretatione iuris ad probationem criminum corporalē pœnam merentium, nisi testes adsint (quod in clara ac voluntaria confessione non est opus) tamen in tam occulto detestandoq; crimine præsumptionibus alijs coniuncta sufficit. Ac Doctores quidē inter necessarias probationes & indubitatas confessionem retulerunt, vt in ciuilibus causis verum est: sed insignis tamen confessionum est differentia propter locorum, temporum, personarum, criminū circumstantias. Differunt em̄ confessio pueri, & viri ætate iusta, sapientis & stulti, maris & feminae, amici & inimici, in iudicio & extra iudiciū, iniuriæ & parricidij, in quæstione & sine quæstione: quam varietatem sapiens & consideratus Iudex tenetur expendere. Neque verò l. 1. de confessionis, oportet accipi de capitalibus criminibus alijs, nempe confessum pro condemnato haberi^b, nisi de alijs præsumptionibus sufficientibus constet, si nulla probatio (ait lex^c) religionem indicantis instruat: maximè verò si fiat confessio cū reus in quæstionem datus aut etiam oblatus est^d, quia cōfessionem ad tormētum factam Lex similem ei cōfirmat esse quæ fit in tormento ipso^e: quoddam enim tormentum est tormenti metus. In causa au-

^a Accurs. in l. certum. de reb. cre. ff. Bart. in l. 1. de rela. C. Bal. in l. 1. quomod. & quan. Iudex. C. Cepola cautel. 123.

^b l. 1. de confes. C. nec reuocabilis est. l. si is. de confes. ff. sed nō in atrocibus. l. 1. §. si quis vltro. de quæstio. ff.

^d l. 1. §. Diuus Seuerus. de quæst. ff. argu. l. ex incendio, & l. pædius. de incendio. ff.

^b l. 3. quor. ap. pel. non recip. C. litem apud. §. adiciet. vers. quæstionem de inur. ff.

^e l. metum aut. de eo quod met. ff.

tem fortilegorum qui expressa pactione cum diabolo inita fatentur se conuentibus & sceleribus alijs interfuisse, quæ aliunde quàm ex ipsorum aut consortium confessione possunt innotescere, hæc confessio quæ extra torturam fit vim probationis obtinet^a, si à reo præuento fiat qui in suspicionem istius criminis aut existimatione fuerit, etsi non parebit eum homini pecorive mortem intulisse: nam hoc scelus omni parricidio detestabilius est quod excogitari ab vlllo possit. Quod si dicatur confessionem rei contra naturam (vt loquuntur quidam) excludendam esse^b, ergo ne impuros quidem Sodomitas peccatum contra naturam confessos plecti oportebit: sin autem contra naturam esse accipiant ἢ ἀδύνατον, id planè falsum est: non enim quicquid à natura fieri non potest, illud est ἀδύνατον. Nam eiusmodi sunt omnes actiones intelligentiarum & Dei opera quæ extra naturæ ordinem cernuntur sæpenumero: etiamquæ morbi omnes epidemici (vt Hippocrates annotat) à Deo procedunt adeoque, vt idem loquitur, nescio quid diuini habent præter cursum ordinemquæ causarum naturalium, ad quos cæciores talpis sunt medici. Sophisticum ergo illud est, hoc improbè factum à natura est impossibile, impossibile igitur: ac si quis de improbo dicat bonus cantor est, bonus igitur. Iam verò diuina & humana autoritate, veritatis totius consensu, diuinis & humanis legibus, experientia, iudicijs, conuictionibus, commissis testibus, & confes-

^a l. qui sententiam. de pœnalibus. C. Azo in summa de questio.

^b l. confession. l. si cuius. de interrogator. act. f.

fessionibus Magos exportari probauimus, eorū
 quę operā sterilitatem & procellas inferri: est igitur
 possibile. Cū itaque lex dicit^a, vt admittat
 confessio, rem possibilem & veram ea contineri
 oportere, veram autem nequire esse si est ἀδύνατος,
 nihil esse ex iure possibile quin à natura idem pos-
 sit fieri^b, sophistica vtuntur fallacia qui falsam
 ex eo assumptionem astruunt. Nam maxima il-
 la & admirabilia Dei opera ex natura sunt impos-
 sibilis, re tamen vera sunt: spirituum quoque
 intelligentium facta & quęcunque sunt πῶς τὰ φυσικά
 natura sunt ἀδύνατα, ideoque Methaphysica scite
 distinguitur, & re uera differt à Physica natu-
 ram solum explicante. Spirituum igitur dæmo-
 numque facta non sunt reuocanda ad natura-
 lium effectorum legem. Quamquam si ex natu-
 rali demonstratione primum mobile momen-
 to vno miliarium amplius quingenta millia di-
 citur percurrere, æquę profectò spiritus mali-
 gnus potest Sagę corpus exportare in ambitum
 terrę, quę punctum quoddam est si cum amplis-
 simo cœlo comparetur. Magorum itaque con-
 fessionem de exportatiōe possibilem esse veram
 que affirmamus, & (quod amplius est) homi-
 nes & pecora à Magis occidi malignorum spiri-
 tuum ope & inuocatione: vt in Ægypto sub me-
 diam noctem primogenita hominum pecorūque
 à diabolo momento vno fuisse occisa è sacra
 scriptura didicimus. Fuit autem Ægypti regnum
 (vt Strabo & Plinius consentiūt) latū ducenta mil-
 liaria

^a l. inde Nera-
 tius. ad l. A-
 quil. ff. c. fin. de
 cōfes. li. 6. Bal-
 dus in l. 1. de cō-
 fes. C.

^b l. 1. de condi-
 tionib. institu-
 tionum. ff. &
 ibi gloss.

liaria magna, longum quadringēta, omnium quæ sub cælo fuerunt frequentissimum & opulentissimum. Deus verò, teste Scriptura, noluit vt destructor Satanas populi sui ingrederetur domos. Hoc quidē natura est ἀδύνατος atqui tam verum est quā lucere Solem constat. Etsi Auicenna putat & Algazel spirituū actiones naturales esse atq; à natura possibiles: quæ sententia ferri potest si ea potestate præditos esse spiritus intelligamus ex permissione Dei, vt ignis vrendi potestatem habet: sed illud (vt antè diximus) de causis naturalib; & ordinarijs nō potest accipi. Verū vt confessionū quas Magi faciunt probationem confirmemus, eas cū aliorum Magorum confessionibus oportet comparari. Etenim diaboli actiones semper sibi & vbiq; constant, quemadmodum simia siue tela siue purpura induatur, semper est simia. Itaq; Magorum confessiones Germanorum, Italicorum, Gallicorum, Hispanorum, veterumq; Græcorum & Latinorum similes esse animaduertimus, & Magi plurimū alij ab alijs accusantur: vt de Lochiano illo diximus, qui accusans vxorem confessus est se illius suafu conuentum Magorū adiuisse, quæ postquàm omnia fuisset confessa igne viua absumpta est: cui persimile factum in Castello heraldino accidit, vbi vir & vxor à tertio quodam magicarum sortium comperto fuerunt accusati. Dicebat vir se Magorum cœtum semel tantū adiuisse, vt quoniam vxor scortatura proficisceretur posset resciscere, non iuisse illuc ab eo tempore: fatebatur mulier se

hæc se ex eorum esse numero, eodemq; iuisse virum suum. Hic verò difficilis quæstio oborta est, an viri confessionem *αποκαταστασις*, sine diuisione ad purgationem ipsius oporteret accipi: quemadmodum per multi Doctores^a sentiunt integram confessionem sumendam esse ex qua grauetur aut leuetur confessi crimen, siue articulum vnum siue plures ea comprehenderit. Horum præcipua est ratio, quòd iuramentum sacramentum vnũ ac indiuisum est: quæ ratio planè est friuola. Nam eodem iure quinquaginta stipulationes ad vnum contractum (quem vnus iuramenti religio confirmat) pertinentes, vnus stipulationis loco ponerentur. Id verò falsum & absurdum esse inter omnes conuenit, cum totidem in contractu stipulationes extent quot insunt clausulæ, & vicissim tot sententiæ quot stipulationum capita: quapropter etiam in prouocationibus sic possunt diuidi, vt de vno capite reliquis integris appellari possit^b. Cõtrà verò bona pars Doctorum diuidi posse confessionem indicat: quæstionem hanc enim fuisse Iacobi Rauennatis tempore agitatum, & constitutum fuisse diuidi confessionem oportere^c. In hanc sententiã iudicia quàm plurimis a rebus facta sunt^d: itaq; in causis ciuilibus & criminalibus obseruatur, adeò vt si reus fate-

^a Faber. in §. ite si quis postul. princ. de actio. & in l. vna. ver. contra. de cõse. ex l. publiã. §. vlt. depositi. ff. & ex l. si filius. §. vlt. de interr. act. Cynus in l. 2. q. vlt. de don. a. nup. C. Iaco. Rauen. Petr. bel la perti. & Cy. in d. l. vna. q. 13. Alber. ibi q. 10. de cõses. C. arg. l. etiam. §. 1. de mino. Alex. cõf. 22. ver. prater eã. li. 2. de don. an. nup. text. in l. neminẽ. de leg. 2. & l. Põponius. §. 1. & ibi las. col. 2. de acquir. posses. ff. Bald. in l. 2. de transact.

^a l. in hoc iudicio. fam. hercisc. Bald. & Florent. ibid. per l. Corne. de iu. patronat. Bald. in l. 2. de re iudic. C. Fel. in c. cum inter. prima fallen. de re iudic. ^c ex l. perfecta. de donat. C. & l. publiã. §. vlt. de pos. & ibi Accurs. Ang. Salic. Bart. Pan. in c. bonæ memoriæ. versic. extra. de postu. prela. Capola cautel. 184. si mutuat. per l. 3. §. 1. de iureiu. Fel. in c. cum dilecti. de accus. sine. ^d Boerius in decisio. Burdeg. 243. num. 7.

bitur se quidem occidisse, verum cum prius inuasisset alter, prius illud confessionis caput pro vero ex indubitata probatione habebitur, posterius verò ad purgationē confessi pertinens non existimabitur probatum, sed accusatus defensiones suas ad se purgandum probare tenebitur: si non faciet, subibit condemnationem^a. Propriè tamē hoc pacto non diuiditur confessio: si enim diuideretur & reijceretur, omnino accusatus excluderetur à purgatione sui afferenda. Vbi verò probatio deficit & probationis consequendę ratio, exempli gratia de nocturnis magorum congressibus, quæritur an tota confessio tanquã vera admitti debeat, cum in eo quod pondus tū in eo quod leuamē causę accusati affert. Nam in hac demū specie tota confessio vniuersè accipienda aut repudianda est, quã sententiã iureconsultus Alexāder defendit^b. Iudici enim virū interroganti cur suam vxorē non accusauisset, respondit ille se voluisse honori suo & familię suę consulere: vxor verò dicebat virum semel tantum eò abiuisse. Verumtamen ne hoc quidem responso fuit excusabilis, cum vxorem suam turpissimã atq; in primis horrenda scortatione quã vnquam excogitari possit contaminatam sineret permanere, atq; (vt ita dicam) lenociniū conuictus esset. Etenim Sagas omnẽs frequentē habere cum diabolo consuetudinem antè ostendimus: præterea constat inter omnes eum læsę maiestatis conuinci qui coniurationem cognitam nõ reualuerit, dicet in coniurationem minimè omanium consensurit;

^a l. si non cõiur. de iureiur. C.
 et l. i. de sic. riss. C.

^b l. cõf. 80. coll. 2. vers. posse. li. 7. Rota decif. 208. fuit diuinitatum. in nouis. Cistrensis conf. 269. fi. lib. 2. Steph. Berirād. con. 171. viso. li. 3. et conf. 148. ex theate. nu. 211. Ancharam conf. 208. Iudex cõf. pen. et conf. 207. quest. coll. 2.

ferit^a: quāto igit̃ magis reus futurus est q̃ p̃ spectū
læsæ maiestatis diuinæ & humanæ crimē ante oīa
detestandū dissimulauerit^b. An verò hic vi Mag^o
cēseri, & qua pœna affici debeat, dicemus postea.
Sed videamus q̃ sint iudicis partes, si primū Saga
fateat̃, deinde infitiet̃ factū. In hac causa distingui
oportet, atq; obseruari an prima cōfessio corā iudi
ce cōpetente & sine q̃stione facta sit, cū p̃uēta Saga
& accusata est: tū. n. cōfessionī primæ hærendū &
quāuis nō alia extaret p̃batio, ad cōdemnatiōem
p̃cedendū (nā sæpenumero fuit exploratū Sagas
in vinculis p̃ Satanā informatas ab antegressa cō
fessioe discessisse (& q̃a hoc crimē supra oīa turpe
& detestandū est, volūtaria Magorū q̃ p̃uenti fue
runt cōfessio habēda est certæ & indubitatae p̃ba
tiōis loco. Canonicū Lauellēsem memini an. 1569.
veneni infusi in Lauallēsis Decani calicē accusari,
q̃ nocturnā missam faciēdo medicatā potionē hau
sit & in terrā prostratus est, deinde verò euomuit.
Reus volūtariē & sine q̃stione agnouit factū, con
dēnatus Curia Parisiēsem appellauit, interea verò
informatus id q̃ antè fuerat cōfessus p̃negauit. Pla
cuit tñ Curia hominem igni dedi, eumq; vidi cū
ad supplicium raperetur: quod Curia, si confes
sionem extorsisset quæstio, non fuisset iudicatu
ra. Quid verò, si confessio coram incompetente
Iudice fuerit edita? an vim probationis obtinet?
Statuunt plerique ne idoneam quidem præsum
ptionem esse ex qua torqueatur reus, nedum pro
bationem iustam^c: Quinetiam Canonistarū bona

^a Do. iur. t. quis
quis. ad l. lul.
maiest. C.

^b cap. vergen
tis. de hereti.
o. l. ult. de ma
lefic. C.

^c c. l. diuus. de
custo. reo. vbi
Bar. & D. in c.
at st. clerici. &
Felin. de iudic.
ext. Alberic. in
l. Magistratib.
de iurisd. Ang.
Aret. in §. sed
siquis. instit. de
suspec. tuto. de
cis. Capel. To
los. q. 425. Soc.
conf. 108. nu. 5.
li. 4. Guido de
cis. Del. 120.

^a Felin. pro regula ponit cum 9. fallē. in c. o-
lim. de rescrip.
Cornæus conf.
123. lib. 1. Bald.
conf. 122. vers.
nam fama. li. 1.
Castren. in l.
transfere. ver.
Et licet. de tras
act. C. Salic. in
l. et bonæ fidei,
de iureiur. C.
^b Immola in c.
per inquisitiō.
de electio. & in
c. 2. de cōfes. 10.
And. in c. qua-
liter de accusat.
Ang. conf. 28.
quidam. Romā.
con. 28. viso.
per tex. & gl.
in l. 5. de adul.
ff. & per Liētus
fustiū. de ijs qui
not. in fa. Pa-
nor. in ca. de
hoc. de simōia,
& in c. olim. de
rescrip.
^c Ang. in l. Pa-
pinianus. §. me-
minisse. de inof.
Bar. in l. cū fa-
cti. de iur. & fa.
ign. Am. & Ant.
Butrigar. in c. si cautio. de fide instrument.
^e l. Saluius. de legatis præst. ff.

pars putat confessionem extra iudicium factā ne-
que confitenti neque consortibus eiusdem crimi-
nis vlla ratione damnosam esse^a; alij eam quæ co-
ram Iudice incompetente fuerit, idem præstare
quod præsumptiones & coniecturæ solent^b. Hic
autem error profluxit ex dicto Vlpiani in l. certū.
§. si quis absente, de confessis. ff. vbi ait si quis ab-
sente aduersario sit confessus, cum pro iudicato nō
haberi: verū ex eo minimè sequitur confessionē
siue in iudicio factam siue extra iudiciū, siue apud
competentem siue apud incompetentem Iudicem
probationis hanc, illam minus pro rei conditione
non efficere. Itaque viri forensis administrationis
peritissimi^c putant confessionem absente aduer-
sario factam nihil esse, si eum adesse postulet neces-
sitas: Quod si Iudex incompetens de facto cogni-
tionaliter quæstionem habuerit & reus corā ipso
fuerit confessus, etiamsi propter incompetentiam
aliā^d ve nullitatis causam cognitio fiat irrita, sua
vis tamen constat probationibus. Alioqui multa
crimina, multi fontes impunè abirent: cui malo
occurri omnino præcipit^d, & ita prospici vt ab
iniquitate & absurditate vindicet lex^e: in primis
verò ob incompetentiam Iudicis probationes in-
tercidere foret iniquissimum in Magorum causa,
vbi tam difficiles probationes & tam abdita sunt
scelera, vt vix è millenis vnus supplicium perferat.
Diximus de voluntaria confessione, quæ tertia es-

^d l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff.

se probatio necessaria dicitur: nam quod ad confessionem violentam & extra ordinem quaestione extortam, probationem aliquam efficit si reus a quaestione remotus in confessione perrexerit: si destiterit, praesumptio magis est quam probatio necessaria. Dicamus igitur de praesumptionibus quae contra Magos haberi possunt.

*De praesumptionibus aduersus
Magos. Cap. IV.*

Cum tres probationes euidenter ille deficiunt, factum permanens atque notorium sermo consentiens testium ἀνεπιλήτως, & voluntaria repetitaque confessio rei ante confessionem praeventi, tum praesumptiones oportet expedi, quae ad probationem & punishmentem Magorum possunt conducere. Praesumptionem autem aliam sunt temerariae, aliam probabiles, & violentae aliam. Ex eis postrema iure potest statui, estque aliarum probationum omnium valentissima, cuius autoritate probationes cetera excludi omnes Doctores consentiunt^a. Talis fuit praesumptio ex qua Rex Salomo litem diremit matrem de puerulo inter se contendenti^b: & Imperatoris Claudij^c, qui matrem ei iubebat nubere quem filium esse negabat suum. At errare Salomo & Claudius in ista causa potuerunt. Fateor: sed in causis quoque inculpatorum testiū & confessionū errari potest: quemadmodum supra mancipium multa-

^a c. ad id. c. is qui. de sponsal.
c. per tuas. de cond. appo. l. si quis adulterij. de adulter. C.
^b in c. afferte. de praesump.
^c Sueton. in Claudio.

^a l. item Mela.
 ad l. Aquil. ff.
^b l. manifesta.
 de iurciur. & i-
 bi Bart. l. si hi q
 adulterij. ad l.
 vid. de adul. C.
 l. excipitur ad
 se. Syllan. ff.
^c auth. non li-
 cet de liberis
 præf. C. i. iura
 sanguinis de re-
 gu. iuris. ff.
^d Alex. cõs. 153.
 li. 2. nu. 9. & gl.
 in l. si tutor. de
 peric. & cõmo.
 Tiraquel. in l.
 si onquã. de re-
 uoc. donat. nu.
 133. C.
^e Doct. in l. ma-
 nifeste turp. de
 iurciur. ff. Pa-
 ror. in. c. affer-
 te. & in. c. quã-
 to. de præsump.
^f cap. quanto.
 de præsumpt.
 Ioan. de Grassis
 in d. c. quãto. &
 Cynus in auth.
 sed id. eod. de
 donat. aut. nup.
 C. & §. 1. in
 auth. de equa-
 litate dotis.

tum fuisse morte ostendimus eo quòd hominem
 qui desyderabatur occisum à se fateretur, qui tamẽ
 postea comparuit: ideoque lex dicit^a non esse so-
 li occisoris confessiõni habendam fidem, nisi de oc-
 ciso appareat. Sed præsumptiones iuris^b & ex iu-
 re constitutæ, rationis naturalis nituntur funda-
 mento^c. Etenim præsumendum est matrem, quæ
 omnia tentauerit ad redhibẽdum filium præopta-
 turam vt adiudicaretur alteri quàm vt tradatur mor-
 ti: Similiterq; his qui factum quod negat renuit e-
 iurare, aut iuramentum deferre aduersario offeren-
 ti, se reum peragit. Alphonsum regem Neapolita-
 num legimus cum pater filium suum negaret esse,
 mandauisse vt mercatori Afro vænum daretur fi-
 lius, tum filium à patre receptum esse: ita præsum-
 ptione lis fuit sublata. Verumtamen si qua proba-
 tio euidentis contrarij facti extabit, contra præsum-
 ptionem admittitur^d: quicquid probationem mul-
 ti excludi contendant præsumptione iuris^e. Nam
 hominis acceptilationem exhibentis probatio ad-
 mittitur^f, quamuis de solutiõne nec iurare ipse nec
 iuramentum deferre voluerit, eo quòd non satis
 meminisset facti, nec sciret an haberet penes se ac-
 ceptilationem. Prestigias autem Magorum & mi-
 racula contra naturam haberi in præsumptioni-
 bus iuris est iniquissimum: nam Lex Dei hanc cer-
 tam & indubitatam probationem statuit, mulierẽ
 præstinguentem oculos non fines viuere, quod il-
 læ tamen propalam faciunt: sic enim Lex Dei sta-
 tuit, eos qui fascinant cum Satana pepigisse vt res
 contra

contra naturam faciāt. Si igitur (vt ad præsumptiones cōtra Magos veniamus) liberi ad matris manum reperiantur occisi, quamuis nemo præter ipsam sit domi, non oportet præsumere eadem fuisse ab ea perpetrata, cū aduerset iuris præsumptio^a iudicio absoluitur illa, nisi probatione euidētissima cædis conuicta sit. Sin autem Sagam esse rumore prædicabitur, eam suorum ipsius liberorum parricidam esse præsumitur, nisi probationibus se in contrarium probet. Catharina Darea Coparis die secundo Februa. M. D. LXXVIII. Duas puellas iugulauit, vnam suam, alteram vicinæ, cū tamen rei magicæ non fuisset infamata: hæc diabolus confessa est hominis proceri & pernigri specie curauisse vt id faceret, postea cremata est prouocare nolens quamuis Copararum Præfectus licere exponeret: nam agnoscebat se hoc genus mortis esse promeritam. Sic conuictus Raziorum Baro se octo infantes confessus est occidisse & sacrificasse diabolo, & sibi Satanam indixisse vt suum ipsius puerum adhuc sacrificaret auellens ab vtero matris, quæ rem subodorata est, itaque iudicium in eum constitutum. Manasse Iudææ Regem, maximum sua ætate Magum, liberos suos diabolo sacrificauisse legimus, qui promissis de summa amplitudine ab eo acceptis, ab hostibus comprehensus & dignitate deiectus est. Magū ergo ex præsumptiōe diuini iuris parricidā esse præsumit^b; & siquādo Magi hoīs infans desyderabit, præsumendū est ab eo sacrificatum

^a l. vt. princ. de cur. furio. l. penult. §. de rno. de rit. nupt. l. creat ionibus de Episcop. aduocant. l. humanitatis. de impub. & alijs substitution. C.

^b Deut. 18.
Leuit. 20.
1. Reg. 18.

catum fuisse diabolo, nisi secus probauerit. Atque hæc iuris diuini præsumptio ratione nititur; nam qui omni pietate in Deum adiecta seipsum diabolo mancipauit, omnem humanã pietatem studiũq; naturale & *sogylw* exiuit. Eum ergo præsumendum est confecisse omnia quæ Magi solent: & quamuis facta errori potius quàm malitiæ æquum sit acce-

^a arg. l. quod si nolit. §. quia as-
sidua. de edilit.
ed. l. fin. in fine.
de fideiu. c. l. si
prius. §. certè.
de aqua pluui.
Alex. conf. 129.
li. 7. nu. 11.

^b l. quoties. §. tantundè. de hæ-
re. instit. & ibi
Bart. Bald. Ro.
Caltr. con. 203.
li. 2. immola cõ.
104. Bal. conf.
144. l. 1. Cuma-
nus conf. 135. &
142. Dec. in l. si
librarius. de re-
gul. Cæpola cõ.
21. col. 4. Cur-
sus senior conf.
55. Alex. cõs. 53.
li. 7. nu. 15.

^c Canonistæ in
c. 1. de præsum.
^d l. palam. §. q̄
in adulterio. de
rit. nupt. ff.

pta ferri^a, nisi appareat secus^b, Magos tamen nihil errore fecisse, sed malitia & impietate semper præsumimus. Omnia improbitatis genera quæ Magi in vsu habent de mago homine præsumi necesse est: cum tamen vir furti falsiue damnatus, alterius improbitatis nomine quàm furti aut falsi neque diffametur, neque præsumatur reus^c. Siqua itaque Saga dånata fuerit sortium magicarum, Saga semper esse præsumetur, ac proinde omnibus impijs sceleribus inquinata de quibus notantur magi: & quamuis non processerit aduersus eam condemnatio, sufficiet tamen accusatio, rumor, & publicus sermo ad præsumptionem violentam infamiamq; facti. Si enim lex mulierem accusatã adulteri, nec damnatam, nihilominus in vitam notari præcipit^d, quanto æquius ea notabitur & infamis habebitur quæ Magiæ nomine traducitur? Nam cum mulierem Sagam esse fertur, eam Sagam esse præsumptio est vehemētissima, ex qua iudicijs quibusdam coniuncta iure potest ad quæstionem rapi: et si cauet edicto Lodouici xij. Galliarum Regis ne quæstioni dedatur quisquam nisi inculpatus testis cum iudicijs extiterit. Certè in alijs criminibus

minibus ex iure non potest quisquam ob commu-
 nem famam quæstioni subiici, vt inter omneis ferè
 Doctores cōuenit^a. Quamquā ex Mantuana con-
 suetudine si testes quatuor communem famam à se
 auditam dixerint, in criminibus singulis capitali-
 bus quæstionem legitimū est adhiberi: multo magi-
 s ad quæstionem rapietur ille de cuius arte magi-
 ca communis rumor & cōstans increbruerit, cum
 fama constans legitimæ probationis vim habeat
 nisi contraria probatione refellatur^b. Contrā ve-
 rò si mulier nunquam suspecta Magiæ mortis
 in vllum illatæ accusabitur, nisi manifesta fuerit
 probatio homicidij, non est in iudicio statuenda
 condemnatio^c, sed amplius decernendum, & illa
 interea dū cognoscitur vinculis eximenda. Verū-
 tamen si sermoni communi & famæ hæredum est,
 eam non ab aduersarijs sed ab hominibus fide di-
 gnis oportet nasci^d. Hæc distinctio videt necessa-
 ria, vt præripiatur improbis occasio appetendi bo-
 nos calumnijs. Neque verò illud necesse est, quod
 multis video placuisse^e, vt communis rumor à ma-
 xima parte populi definiatur: in magno enim oppi-
 do esse rumorem suffecerit à vicinis omnibus, quia
 res propinquorum suorū propinqui melius quàm
 longinqui alij cognouerunt. Itaq; viginti homines

de suspes. tut. ff. l. 1. si quis imperatori maled. l. vlt. de actionib. ^d c. qualiter & quando. de
 accusat. Bart. in l. de minore. §. tormenta. de quæst. Alex. ibi in addit. Salice. in l. ea quidem.
 de accusat. C. Textus. in c. iuuentute. extra de purg. Canonic. Decius. conf. 37. in causa, coll. 6.
 nu. 9. & 10. & conf. 133. viso processu. ^e gloss. in l. 3. §. eiusdem. de testib. Bar. in l.
 de minore. §. plurium. de quæstio.

(hic enim iustus duarum turbarum numerus) satis futuri sunt ad rumorem comprobandum. Si quis autem dixerit vocem populi negligendam esse, eāque vanā existimari^a: id quidem verū est si contrā aut sensus aut ratiocinatio iudicandū esse euicerit.

^a l. decurionū. de poenīs.

^b Panorm. & Felin. in c. veniēs. i. de testib. Parsi. conf. 154. li. 4. nu. 12. vs. que ad 18.

Sed in Magorum causa vix fieri potest vt vox popularis erret^b, maximè si qua species adfuerit, quā Doctores legitimā famam nominant^c. Multo magis autem id oportet statui si præter communem famam indicia exstiterint, verbi gratia, si saga dum comprehenditur dicat, actū est de me, aut ne morte afficiatis me, id quod res est enūtiabo: tum enim mutationem admirabilem cum animo suo sentit: vt fecit quædam Saga, cuius à Præfecto Tenalliarum fuit allatum ad me iudicium. Certissimū profectò indicium maleficij, cū quis se antè condemnat quàm accusetur (vt ille fecit, qui postquam parentem occidisset, nidum cernens hirundinum pullos occidit & attriuit pedibus, atque hoc factō crudelitatis reprehensus. Iamdiu, inquit, hoc mihi solūm exprobrant me parenti meo necem intulisse, ex hoc indicio (ait Plutarchus) comprehensus patricida in quæstionem raptus est & agnouit factum, aut si curationem afflicti pollicetur Saga & re infecta fugit, vt Ioanna Heruillera (cuius antè meminimus) fecerat. Quisquis enim ab isto crimine purus est, calumnias à quibus in criminibus

^c Bald. in l. dif. famari. de iuge. manum. c. & in

veritatē. de iurciur. & in l. proprietatis. si. de probationib. c.

eximen

eximenda vtuntur Magi, præsumptiones sunt vïo lentissimæ, quæ hominem Magicę artis arguunt: Etenim exorcistas quoque ipsos capitali pœnæ lex subiicit, l. 2. & 3. de maleficis C. qui colebant artem eiurandi diabolos atque depellendi; hi enim fuerunt Magorum facillè principes, qui religionis prætextu (ait Hippocrates in libro de morbo sacro) adiurationes coniunctas precibus exercebant: & quamuis hominem qui hac ratione sanat affectos lex morti non adiudicet, Magum tamen lex Dei morte multari iubet. Hunc enim certum est pactio- ne teneri cum Satana, & loco vnus quem sanat binos affligere, vt antè ostendimus: vt autem nihil interuenerit quàm quòd Deum abne- gans obligauit se diabolo, hoc scelus meretur mortem omnium atrocissimam. Alia indicia sunt hæc, gestus Magi (nam ferè vultum defi- git humi, nec in os audet aspicere) nutationes respondentium incertè ad interrogata^a, ante omnia verò si vno aut vtroque parente Ma- go natus est. Nam hoc caput si cum sermone publico coniunxeris firmissimum est argumen- tum: quia nullum est sacrificium quod ab i- stis hominibus tantopere diabolus expetat, quàm vt suos ipsorum liberos, simulac hauserunt lucem, voueant dicentq; diabolo ad cultum ipsius, vt exemplis commonstrauimus. D. Antonius Lo nanensis vicarius generalis regis apud Ribemou- tentes nuper mihi narrauit se cognouisse in iure de

^a L. vnus. §. te-
stis. de quest.
c. literas de præ-
script. Bar. in l.
vlt. de quest.
Ancharan. cõf.
288. Alex. cõf.
77. li. 1. Socin.
cõf. 15. lib. 1.

Claudio Vvaterio quodam fortilegiorum multo-
rum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiusdē
impietatis reus in carcere vita defunctus est, & a-
uia nomine Catharina (cathonem Picardi vo-
cant) viua igni tradita. De Ioanna Heruillera idē
notauimus: matrem eius Aresto crematam fuisse
viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cum pre-
hēderetur mater: Barbaram quoq; Daream (que
pariter cōbusta est) Lognianas Sagas apud Pote-
zanos, Valerianas in Sabaudia, & illā Castelli rus-
si filias suas malis artibus imbuisse: ex quibus om-
nib. confici potest regula amplissima & exceptio-
nes paucissimæ. Si enim Saga est mater, est etiā fi-
lia: quod in causa impudicitæ dicitur filiā esse ma-
tri persimilem non semper verum est, de magis ve-
rò omnibus ferè certissima est regula, vt ex innu-
meris iudicijs compertum est. Alia quoq; præsum-
ptio est, si non fleuerit Saga, quam præsumptionē
Paulus Grillandus & Inquisitores illi quorū ope-
ra crematæ fuerunt innumeræ annotant esse va-
lentissimam. Regius ille vicarius apud Ribemon-
tenses, cuius modò mentionem feci, vnam Sagarum
(de quibus cognouit) in iure cōfessam narra-
bat Sagarum dexterum solummodò oculum ter-
nas lachrymas eijcere: quod non omittendum esse
putauimus. Item si Saga in domo aut stabulo alte-
rius deprehendatur, & mors aut subitus morbus
aliquem paulo pōst opprimat, præsumptio aduer-
sus eam est, quamuis neque pulueribus comperia-
tur instructa, neque sortem visa sit inijcere, quæ
probatio

probatio futura esset evidens. Atque hæc postre-
ma præsumptio vires habet maximas, qua vtuntur
Cornificius ^a & Bartolus ^b aduersus eum qui inso-
lens in loco visus est vbi crimen fuit commissum
dum cōmitteretur, aut qui in propinquo deprehē-
sus fuit cūm perpetraretur illud^c. Extant recentes
historiæ huiusmodi, vt apud Pedemontanos Ca-
zaliij quædam nomine Androgyna videbatur cūm
intraret in alicnas ædes, & paulo post homines in-
teribant: Comprehensa itaq; Sagarum omnium
confortium eiusdem malefici retexit coniuratio-
nem (erant autem xl. fermè) quæ exteram ianuarū
manum ad enecandos homines perungebant. Id
anno M. D. XXXVI. accidit. Geneuæ quoq; po-
stea idem effectū est anno M. D. LXXIII. vbi ad
septennium fuit pestilentia ex qua occubuerunt
multi. Non absimile est quod de centum septua-
ginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem causa
sublatæ sunt Claudio Marcello & Valerio Flacco
Coss. quo tēpore pro veneficis adhuc habebant.
Adhæc frequens cū certis & conuictis Magis cō-
suetudo, præsumptio est perualida & obseruatio-
ne digna: similis enim simili plerumq; adhærescit.
Etiā hæc permagna fuerit præsumptio, si mulier su-
specta soleat cōminari. ^c Impotēs. n. natura mulierē
incredibili vindictę cupiditate feruet, nec linguam
à minis cohibere potest siquam nocendi facultatē
habuerit: mors itaq; si minas sequit, maximè vio-
lenta est in criminib. alijs præsumptio si in hoc ne-
cessaria, Baptista Ziletus insignis Iurecos. cōsilio

^b Bar. in l. vlt. in
fin. de quest. Sa-
lic. l. vlt. cod. C.
Paris de Puteo
in tract. Syndi.
verbo viso, ex l.
1. §. qd ergo ad
Sc. Syllanian.
^c Bar. in l. furt.
de furtis ff.
^d arg. l. 3. §. nul-
lus, de excus. tu.
l. item apud La
beonē. §. addu-
xise, de iniur.
ff. l. nullus. §. 1.
de actio. emp.
ff. l. ædiles. §. Pe-
dus, de ædilitio
edicto ff.
^e Bald. in l. pa-
cumenius, de hæ-
red. insti ff. arg.
l. si hi qui adul-
terij de adulter.
c. l. si verò non
mandat. ff. l. 3.
de repudijs. ff. l.
famosi. ad l. iul.
maiest. ff.
^f Specul. tit. de
prescript. §. spe-
cies. vers. sed po-
ne. Albericus in
l. metum. quod
met. cau. C. Bal.
& Im. in l. 1. de
seruis. fugit. C.
Fel. in l. cū oportet. de accusat.

Ixxix. cuiusdam Germani Antonij Zund exem-
 plum adducit, qui necis Valentino cuidam illatæ
 accusatus est eo quòd paulo ante mortem illius di-
 xisset non esse præteriturum annum quin ille tan-
 quam baculus exaresceret, itaq; ille obiisset. Fuit
 autem Magus in quæstionem raptus ob commi-
 nationem istam: hæc enim ad quæstionem suffi-
 ceret in omnib. alijs criminibus^a, in hoc verò præ-
 sumptio est violentissima. Sic confessio extra iu-
 dicitium facta in alijs criminibus ad quæstionē suf-
 ficit,^b in hoc ad condemnationem: Similiter si quã-
 do extra iudicium reus perpetrati homicidij ve-
 niam postulauerit, idemque in iudicio negauerit,
 quæstioni ex iure deditur: in hoc verò tam dete-
 stando crimine legitimè ad pœnam cõdemnatur,
 idque pro conditione personarum. Omnes enim
 Doctores rerumq; forensium periti consentiunt^c
 reum conuictum esse si criminis cuius insimulatur
 veniam in iure postulet, quamuis id deinde abne-
 get: similiterq; confessionem extra iudicium factã,
 posteaq; reuocatam, in criminib. alijs ad quæstio-
 nem sufficere^d. Eadem mendaciorum^e responso-
 rumq; variè nutantium est ratio: sunt enim violen-
 tissima indicia & præsumptiones aduersus Ma-
 gos ex quibus torqueri eos legitimum est. Huius
 autem execrãdi criminis iudicium extra ordinem
 oportet fieri diuersa à criminibus cæteris ratione:
 in quo si quis ordinem iuris forensesq; formulas
 obseruare voluerit, ius diuinum & humanum pla-
 nè peruerterit^f. Verumtamen non est temerè ad-
 uersus

^a l. de minore.
 §. tormenta. de
 quæstio. Ang.
 Arctinus in sua
 inquisiti. in gl.
 super vers. cõ-
 parent.

^b l. 5. de adult.
 ff. gl. & Bart.
 c. venerabilis.
 de electio. &

Docto. in c. ex-
 hibita. de homi-
 cid. lo. Andr.

Hostien. Butri.
 Cardina Panor.

^d Bart. in d. l. 5.
 de adult. ff. gl.

l. ictus fust. de
 ijs qui not. in fa.

Bartol. & alij
 Doct. in l. quo-
 niam. de in fa.

Alex. & Soc. in
 l. magist. de iu-
 risdict.

^c l. vnus. §. te-
 fles. de quæsti.

& c. literas de
 præsumpt. ex-
 tra.

^e c. tua nos. c.
 vestra. de coha-
 bitat. cleric. c.

cum dilectus. de
 consang. & af-
 fin. 2. q. 1. c. pro

hibentur. §. ult.

uersus Magos adhibēda quæstio. Hanc enim par-
 ui à Magis fieri iudices annotant: itaque fieri pos-
 set vt impune abirēt Magi, propterea quod à que-
 stione, si præfractè insitiri potuerint, plurimum
 soluantur rei: quo instituto nullum grauius peri-
 culum potest accidere in quæstione istius crimi-
 nis maiestatem Dei hominumq; minuētis, & cri-
 mina omnia quæ homo comminisci potest conti-
 nentis. ^a Nam etsi Magum Satanas è manu iudi-
 cum nequit eximere: tamen compertum illud est,
 nisi resipuerint, à Satana non relinqui Magos,
 sed ipsius quoque aduersarij nomen ab ipso indi-
 cari reis. Ex D. Adamo Martino Biebrano Præfe-
 cto audiui persæpe Biebranam Sagam, cùm quæ-
 stio de ea haberetur, dixisse ipsi, Noui futurum vt
 me excipias malè, & ampliùs prædixisse ipso auto-
 re se igne perituram, cùm nondum lata fuisset sen-
 tentia: Etsi hoc culpa euenit carnificis, qui eam ex
 sententia strangulare iussus nō potuit. Contrà ve-
 rò dissuadet eis Satanas ne verū enuntient, & non-
 nunquam etiā torture sensum adimit ^b, vt in qui-
 sitor Sprāgerus ait, qui Sagas nō temere quæstio-
 ni adinouendas censet. Hæc mea tñ fuerit senten-
 tia, si puella ætate parua puërve fuerit, aut tenera
 mulier, aut delicijs assuetus iuuenis, si præsumptio-
 nes fuerint violētæ, vt alijs cū terrore exhibeat q̄
 stio, & subdat alijs: at Sagis vetulis minimè, quæ
 obfirmatiōis callū in neqtia sua obduxerint. Sed
 postq̄ ab hoīe torto veritas expressa est, cū studio
 se oportet asseruari ne cū eo diabolus colloquat̄,
 deinde

^a l. 3. 4. & vlt.
 de malefic. C. c.
 vergēis de hæ.

^b Paris de put-
 eo in tract. de
 Syndi. c. tortu-
 ra. Syluest. Prie-
 ras in tract. de
 strigib. demōst.
 Mirand. li. 4.
 cap. 5. Paulus
 Grillād. in trac.
 de quæst. 4. q̄
 Hippolytus.
 Marfil. in l. re-
 petit. coll. 4. de
 quæst. vide su-
 præ li. 4. cap. 3.

* Anno M. D.
XXXV. mense
Augusto.

^b l. 1. §. D. Se-
uerus de quæst.
ff. l. sicut. eod.
C.

^c Faber in l. si
quis. ad l. iul.
maiestatis. C.

^d Accurs. in d.
l. si quis. & ibi
Bald. & Salic.

Matheus af-
flictus in const.
Neapolit. tit. de

ijs qui fideiusso
res. nu. 17. licet
verbal. mariti.

de quæstion. ff
repugnare vi-
deantur.

* Bald. in l. 3. de
episcop. aud. C.

Ang. in l. 1. de
malefic. C. &
in l. quicumque.

de seru fugit. C.
Alex. lib. 3. cõs.
60. Afflictus in

cõsuetud. Nea-
pol. li. 3. de nox.
cap. 2. c. testimo-
nium. de testib.

& c. sicut no-
bis. sine. Rapha-
el Fulgo. conf.

173. & cõ. 107.
& Decius cõs.
189.

deinde post horas xxiiij. eandem confessionem i-
teratò repeti, vt Rex Ludouicus xij. edictò sanxit.

Nam perseuerari in confessione opus est vt neces-
saria fiat probatio, vt edictum præcipit compluri-
bus Arestis confirmatum^a. Alioqui si extra quæ-

stionem Saga reuocauerit confessionem suam, nõ
potest hoc argumento ad mortem damnari^b aliã

ue pcena corporali affici, nisi præsumptiones aliã
exstiterint. Diximus antea Edictum Lodouici xij.

(q̄ cauet ne ad testimonium vnus inculpati testis
subijciat̄ q̄stioni reus nisi aliã indicia accesserint)

non obtinere in isto crimine, vbi difficillimum est
probationẽ inueniri. Etenim si ob læsã maiestatis

humanã crimen ex sola præsumptione legitimẽ in
quæstionem rapi suspectus potest^c. vt semper fuit

obseruatum: præterea si in alijs criminibus ex con-
stantissimo Doctorum consensu^d ob sermonem

vnici inculpati testis quæstionem licet offerre reo,
& ad condemnationem mortis, si duo testes idem

pro testimonio dixerint, ex lege Dei & institutis
humanis procedere: planẽ iustius multò futurum

est, si reum promptè iudices (vt Baldus & Alexan-
der loquuntur) ad quæstionem applicauerint ob

crimen tam abominandum^e si vnus testis inculpa-
tus dicat, aut violentæ vrgẽtesq̄ grauiter præsum-

ptiones extent. Nam vnus inculpatus testis dimi-
dium probationis efficit. Exempli causa, si testabi-
tur maritus se ab vxore in Magorum conuentus
deductum esse, & negabit illa, torturæ debet subij-
ci, nisi aut capitale odium aut periurium viri addu-
xerit.

xerit. Hęc enim duo in testibus infirmandis capita semper admitti solent: in primis verò periuri hominis testimonium nunquam admittitur ad præsumptionem aut indicium constituendum, nisi aut testis certus aut præsumptio violentissima eum adiuuerit: verbi gratia, si comperietur signatus Magus, quo indicio Triscalanus retextit plures. Ego tamen cum Danæo sentio principes quosque Magos carcere signo, aut illud habere loco tam abdito, vt eos signo retegere sit difficile. Nam à Valesio quodam nobili viro accepi quosdam à diabolo sub palpebrarum altera, quosdam sub vno ex labijs, quosdam in podice ob signari. Triscalanus autem dicebat signatis Magis inesse quasi vestigium leporis, & quamuis ad ossa vsque indatur acus, locum tamē sensus expertem esse. Firmissima quidem præsumptio hæc, & cum indicijs alijs sufficiens vt procedatur ad condemnationem: quemadmodum etiam sermo resipiscientis Magi conscios in morte accusantis præsumptio est cōtra alios vehemētissima: hoc. n. præsumi opus est^a, cum poenituerit ipsum & Deum in uocauerit, ab eo rem verè enuntiatam esse. Sed illius dicto fidem non conuenit adhiberi si mortē obstinatus oppetat, vt plerique faciūt ab auditione verbi Dei abhorrentes vehementissimè. Atque hæc circumscriptio illius regulæ futura est quam veteres Doctores tradiderunt, morientem præsumi ex veritate dicere. Maiores itaque ex sermonibus eiusmodi ad condemnationem procedebant,

^a ex l. vlt. ad l. lul. repet. & c. sancim^o. l. 1. q. 7. cū quis descendens. §. codicillis. de lega. 2. ff. auth. quod obtinet, vbi Bal. de prob. & in l. 2. comm. de legat. C. Doct. in cap. quāuis. de re iudic. Alex. in l. ff. de do. de col. C.

vt obseruatum est in læsæ maiestatis crimine. Sic Nero intimos & familiares quosq; curauit interfici ex sermone morientiu, q̄ tñ nihil aliud inter moriendum spectabant quàm vt de aduersarijs vltionem fumerent. Verũ ista omnia ex prudentis iudicis & considerati iudicio pendent, vt obseruet an vltionis studio loquatur moriturus, & diligenter quærat an vllæ inimicitia cõtra delatos præcesserint. Saga quædã Berõda nomine Malbeci ad Belomontium Lomaniense cremata est, quæ iam iam moritura cùm interrogaret an nobilis quædã fœmina quam indicauerat fuisset in eo numero, nobilis autem fœmina cum ea cõmissa pernegaret, his verbis respondit Saga, *No sabes tu pas que lo darre in cop que nos hermes lo bar am a la croz deu pastis, tu portaues lo topin deus posons*: id est, an mescis cùm postremò salutationem haberemus ad crucẽ artocreatis, te portasse pharmacorum poculum: ad hæc obmutescens fœmina non respondit quicquã, ita se conuictã ostēdit. Sin autem Magus obstinatus moritur, eum certissimũ Dei hominumq; aduersarium esse præsumit, qui viuens omneis enecare cupiat: vt Nero facile Magorũ princeps dictũ illius qui cœlũ & terram in cineres abire optans dicebat, *me moriente*, illius ergo dictũ volens corrigere dicebat *ius q̄ vit*, me viuente. Hęc illa est species in qua præsumptionem vnã euertit altera^b. Nec tamen debet testimoniũ morientis ludex contemnere: fieri enim potest vt ex veritate sit: vt suprã demonstrauius non raro Magos à Magis interire, & (quod ait Ieremias

^a Bald. in tit. de pace Const. ver. vossal. in fi. las. in l. 1. col. 2. Oldra. cõf. 192. viffo. Hippol. Marfil. in pract. 9. restit. col. 12. & in rubr. de fidel. col. 7. 8. & seq. latiff. Bart. in l. si qs in gra. ui. §. 1. ad Syl. lan. ff.

^b l. diuus de integ. restit. 22. §. 2. c. 1. est & c. ne qs arbitret.

remias) deum inimicos suos opera inimicorum e-
 uertere. Sed si is quem obfirmatus Magus accusa-
 uit dixerit ad probationē sui se ita semper vixisse
 vt virum bonum decet, audiēda est illius defensio:
 sin autem eum cōtrā suspectum esse pareat, aut an-
 tē fuisse reum, sed neq; absolutum sententia neque
 damnatum, eum Magū esse p̄sumitur. Sed et si le-
 gitur probationē contra p̄sumptionem iuris ad-
 mitti non oportere*, & diuino iure in Sagā est ho-
 micidij & parricidij p̄sumptio: ferenda tñ est Sa-
 ga, vt exhibeat aut viuos demonstrēt eos de quo-
 rum nece accusat. Hæc enim defensio coniuncta e-
 uidentie permanentis facti plus potest q̄ probati-
 nes oēs & p̄sumptiones contrarie: b quemadmo-
 dum supra ostendimus veritatē permanentis facti
 contra Sagam probationē esse omnium euidentif-
 simam. Regula autem iuris est c, probationem
 minus legitimam in atrocibus & nocturnis maxi-
 mē criminibus (quale istud est) sufficere, quo-
 ties probatio certa non potest obtineri. Sapi-
 ens verò iudex ad consequendum veritatem om-
 neis p̄sumptiones comportaturus est: modò ne
 id faciat quod multi iudices in Germania solent.
 Hi enim aut magos alios conquirunt, vt per eos
 ad saltum cribri resciscant an reus sortes exerceat:
 aut puerulis templum adeuntibus novos calceos
 axūgia suilla perūctos curāt indui, vt Magæ inde

^a L. antique. qd
 Volci. C. l. vlti-
 ma ad Mace-
 don. l. vltima. ar-
 bitriam tutela.
 C. l. à diuo Pio.
 §. si pignora. de
 re iudicata ff.
 Alexand. in l.
 inter stipulan-
 tem. §. i. de ver-
 borum obligat.
 et consil. 47.
 et consil. 91.
 coll. finali. libr.
 6. Roman. con-
 sil. 250. Hippo-
 lyt. Marsil. in l.
 1. §. ad questio-
 nem. de questio-
 nib. Speculat.
 in tit. de p̄e-
 sumptionib.
^b Felin. in cap.
 quanto. de p̄e-
 sumptio. Bald.
 in l. contra ne-
 gantē. cod. Ro-
 man. conf. 350.
 col. 8. Alexan.
 in l. vnic. vt que
 desunt aduoca-
 tis. C. et consil.
 118. col. pen.

* cap. p̄terea. cum glos. ext. de testib. Panor. in c. venerabilis. col. 2. eod. l. si
 ij qui adulterij. ad l. iul. de adulter. ff.

nequeant egredi, nisi eis visum fuerit qui pingues calceos ferunt; aut ambos pedes Sagæ & manus colligantes eam imponunt aquæ leniter, eamque si saga fuerit, in fundo mergi non posse putant. Hac enim via diabolus indicia, quæ sancta oportet seruari, commutat in scholam Magiæ. Similiter ne illud faciat quod in libro Coniurationum Romæ & Auenione impresso legimus, vbi ratio exponitur faciendi caseum mulieris Sagæ nomine, ex quo accusetur. Nobis verò neque illam formam, neque alias consimiles quas legimus, placet exponere. Verùm quæstio est si neque Magi extabit confessio, neque inculpatus testis, neque permanentis facti euidentia, sed violentæ præsumptiones erunt, puta à vicinis omnibus haberi pro Mago, aut bufones in ollis locisve abditis alentem deprehendi, quamuis nemini sit comminatus Magus, qui in hac causa statui oporteat. Ego violentam præsumptionem eiusmodi non sufficere statuo ad sententiam mortis ferendam, ad alias pœnas sufficere.

Dicamus igitur de Magorum pœnis, quas pro amplitudine probationum maleficiorumque prudenter augeri minuique necesse est.

Depe-

^a à vicinis veritas melius haberi potest. Barto. in l. dominus horreorum. locati. ff. & arg. l. flita. s. mulier. & ibi Bart. de fud. instr. ff.

De pœnis quas merentur Magi Cap. V.

DV O sunt omnino modi quibus sua Rebus-
publ. amplitudo conseruatur, præmium &
pœna: quorū vnus ad bonos pertinet, alter ad im-
probos, & nisi iustè ex æquo & bono singulis tri-
buantur, nulla spes alia nisi ineuitabilis casus Rei-
pub. maximèq; ruine ostendit. Non quòd pœnas
de omnibus delictis sumi necessariū videatur: nam
neq; iudices reis iudicandis sufficerēt, neq; plectē-
dis carnifices: imò vix vnū crimen è denis per Iudi-
ces castigat, sed tenuissimos solū quoq; videris
pœnas luere, qui gratia amicis aut pecunia valent
eos plerūq; manus hominū effugere: quamq; nec
amici nec facultates vllæ eos à Dei manu vindica-
turæ sunt. Hi aut falluntur plurimū qui non alia de
causa pœnas institutas putāt, q̄ ad castiganda ma-
leficia: At hic minimus est me iudice fructus, q̄ ad
Rempub. inde perueniat: Maximus .n. & summus
omniū est, q̄ sedat ira Dei, præcipuè si directè pec-
catum fuerit contra maiestatem Dei, vt in hac causa
est. Videmus itaq; cum Dei populus sese Moabi-
tis adiungens ad Bahal pehoris sacrificia declina-
set, viginti quatuor millia ex eis occubuisse, & lon-
gè plures fuisse perituros, nisi repentè Pinhas Ele-
azaris filius irā Dei cernens exardescere vnū è du-
cib. populū cum Moabitide cubantē transfixisset.
Tum mors desinit peruadere: Deus aut Mofi, Pin-
has, inquit, sedauit furorē meum ardente zelo quo
zelotypus fuit honoris mei, & obstitit ne populū

NUM. 25.

istum perderem: dicito ei me foedus cum ipso ac posteris ipsius initurum, vt sacerdotio fungantur mihi. Postea trecentos annos vixit, eiusque posterii amplius bis mille annos sacerdotio honore amplissimo perfuncti sunt. Hic igitur primus punitionis improborum fructus, vt sedetur ira Dei, & vindicta eius in vniuersum populum auertatur. Ideoq; ludicibus fuit imperatum^a, si postquam perquisiuerint autorem homicidij nō poterunt deprehendere, vt sumentes vaccā sacrificēt in loco vbi cædes cōmissa fuerit, manus abluāt vt innocentes facti, & Deū orent ne ob effusum sanguinem ira sua populum perfundat. Secundus punitionis fructus est, vt in regionē totā accersat Dei benedictio, prout in lege Dei scriptū est^b. Postquā igni & gladio tradideritis oppidū ē populo meo fratribusq; vestris qui deserentes Deū idola coluerint, & omnem animā homines & bestias occideritis, aggerē ē lapidibus trophæi loco accumulabitis: ac tum extendā amplas misericordias meas erga vos, & gratijs vos benedictionibusq; cumulabo. Tertius fructus ex improborū punitione procedens est, vt metus & terror incutiatur alijs: sic enim lex Dei^c, vt alijs videntes punitionem metuant peccare. Quartus fructus, vt caueat ijs quos nondum infecit & corrumpit improbitas, vt incolu mes pestilētia inficit atq; elephātiāsis^d. Quintus, vt improborū numerus minuatur: qua sola ratiōe vet⁹ Britanniaē consuetudo sancit suspendi fures, quia nimius eorum numerus futurus esset. Atque hæc verba

^a Deut. 21.

^b Deut. 13.

^c Deut. 15. & 19.

^d Levit. 12. & 13.
 & 14.

verba ineptæ illius consuetudinis, *cùm omnes regionis sylva non satis factura essent, mors autem grauior sit quidem puniendis furibus, sed furtis impediendis leuior*: verum tamen consuetudo isto solo argumento nititur. Sextus, vt boni securè vitam possint transigere. Septimus, vt puniatur improbitas^a. Hæc bona atque commoda ex improborum supplicijs proficiscentia placuit attingere. Si quis autem modus vnquam exstitit sedandi iram Dei, benedictionem eius obtinendi, alios perterrendi aliorum supplicijs, hos ab illorum corruptione conseruandi, improborum numerum minuendi, bonorum vitam confirmandi, & improbitates summè detestandas quas ingenium hominis excogitare potest puniendi, hic certè vnus est vt omni rigore castigentur Magi. Quamquam non satis respondet rigoris vocabulum, cùm nulla sit tam crudelis pcena, quæ puniendæ Magorum improbitati queat sufficere: omnia enim ipsorum scelera, blasphemix, & instituta inuehuntur in maiestatem Dei, vt mille artibus iritent & exacerbent eum. Plurimum apud veteres fuit dubitatum quod genus mortis in eum institueretur qui patrem aut matrem occidisset: vt ex lege Pompeia in parricidas constat, cuius nouum & accuratum supplicium lenius postea visum est. Quamobrem Tarquezium maiorem, qui parentem suum Pictauiensem Electum occidit curauerat, Curia Parlamenti voluit discerpí cādente forficè, diffringi artus ad rotam, ac postremò concremari:

^aDeut. 19.

cremari: etsi ne hoc quidem pacto condignas pro merito pœnas is perferre videbatur, qui vitam ademit ei à quo acceperat. Altero quoque Arresto eiusdem Curia nobilis quædam scemina quæ virum suum occidi curauerat, viua exusta est: quæ illa fatis patienter tulit, cruentâ subuculâ viri sui ante oculos habens. Quidâ etiâ Magos dubitant igni tradere, etiam eos qui pacto expresso se diabolo adiunxerunt. Horum enim præcipuè vindictam diligentissimè & summo iure oportet persequi, vt iram Dei amoliamur vltionemq; nobis superuenturam. Quoniam verò fortilegium autores nihil amplius quàm hæresin esse interpretantur (quamuis hæresis vera læsæ maiestatis diuinæ crimen est igne puniendum ex cap. vergentis. de hæreticis) ideò tenenda est istius criminis à simplice hæresi differentia. Primum enim hanc professionem Magorum primam esse demonstrauimus, quòd Deum omnemq; religionem abnegant. Hominem qui Deum verum deserit vt hæreat alteri Lex Dei iubet lapidibus obrui^a, quòd supplicium tradunt Hebræi interpretes esse grauissimum^b. Hoc verò ante omnia oportet obseruari. Mago enim (de quo dicimus) non videtur fatis si Deum abneget vt religionem alteram amplectatur, sed omni religioni veræ ac superstitiosæ renuntiat qua homines in offensæ metu contineri possunt. Secundum Magorum crimen est, quòd vbi Deo renuntiauerunt, maledicunt, blasphemant, & prouocant eum despectu maximo, & quemcunque Deum aut idolum ante

Primum Magorum crimen.

^a Deut. 13.
^b R. Maymon. lib. 3. more habebocim.

Secundum Magorum crimen.

antè metuerint. Lex autem dei, ^a Quisquis Deum, ^{Leuit. 24.} inquit, blasphemauerit, peccatum eius manebit in eo: & quisquis maximum Dei nomen per contemptum pronuntiauerit, plectatur morte: qui locus Philonem torfit, omnesq; Hebræos Doctores mirificè. Videtur enim prius legis istius caput ad eos pertinere qui Deum suum quem pro Deo habent blasphemauerint, & hos dici reportaturos peccatum suum. Alij interpretes dicunt ei qui blasphemauerit Deum, nunquam condonari (quodcumq; tandem supplicium perferat) nisi ipsum pœnituerit: & eum qui maximum Dei nomen audaciuse ^b presserit morte affici oportere. Ipsa Legis ^{Leuit. 24.} verba obseruatione dignissima asseremus, יהוה בזה יורה, איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו: וקב שם

Quamobrem Hebræi sanctissimum Dei nomen neq; scribunt vnquam, neq; pronuntiant. In priore autem legis capite videmus nō dici יהוה propriam Dei appellationem, sed אלהי, quod nomen Dijs omnibus & Angelis tribuitur. Etenim videtur Deus innuere ab ijs blasphemari Deum qui id blasphemant quod Deum esse opinantur. Sic Deus qui corda & voluntates hominum scrutatur, consilia ipsorum respicit; vt cū olim Magi crucifixorum, quos deos putabant esse, manus & crura confringebant, aut sumpta hostia bufones pascebant. Iam itaq; duplicem videmus & detestabilem Magorum impietatem esse, quod Deum verū non dubitant blasphemare & quicquid diuinitate aliqua præditum esse putant, vt omnem pietatis opinionem euellant &

Tertium Magorum crimen.

offensæ metum. Tertium crimen ampliùs abominandum est, quòd dant fidem diabolo, adorant eũ atq; sacrificant: & eorum sceleratissimi facta fossa vultum humi abijciunt orantes ex animo & adorantes diabolum. prout de Pamphila Larissana Saga in Theffalia antè notauimus ex Apulej̄ testimonio. Sed ne procul abeamus, fuit in Laodunen si suburbio cui nomē est à valle, Saga mense Maio M. D. LXXVIII. quæ idem fecit multis præsentibus. Istud autē abominandum scelus omnia supplicia quæ ab homine excogitari possunt gravitate superat, cum disertissimo Legis contextu præcipiat Deus^a vt qui inclinatione solùm honorem imaginib. quæ Greci ἄδωλα vocant, habuerit plectatur morte: nam Hebræum *Tislaueb*, Chaldæum *Tifgud* nihil quàm inclinare denotat, q̄ omnes Latini interpretes dixerunt adorare. At Magi nō satis esse ducunt si adorauerint solū aut corā Satana se inclinauerint nisi se dedāt ei, orentq; & inuocent eũ.

^a Exo. 20. et 32.

^b Deut. 17. et 27.

Num. 25.

Quartum Magorum crimen.

Quartum crimen præcedente grauius est, q̄d per multi Magi fuerūt conuicti a deo q; confessi se progeniem suā Satanae deuouisse: qua impietate Deus se in lege adduci pronuntiat^b ad vltionē in eos inflammandam qui Molocho dedicauerint liberos, quem Iosephus Priapum interpretat, Saturnū Philo: vt ut sit, Satanae & spiritib. malignis offerebant.

^b Leuit. 24.

Deut. 18.

Quintum Magorum crimen.

Quintum prouchitur vltèrius, Sagas ferè ex confessione ipsarum cōuictis esse quòd paruulos pueros necdum baptizatos sacrificabant diabolo tolletes in aera, deinde aciculam crassam in caput eorum

rum

rum inferentes vt eos enecarent, crimine grauissimo. Sic Sprangerus narrat vnam se autore crematam esse, quæ hoc pacto vnum & quadraginta necauerat. Sextum crimen horribilius superiore est, quòd Magis nõ est satis suos ipsorum liberos diabolo sacrificauisse & cremauisse sacrificiorum ritu (aduersus quæ Deus lege inuehitur^a, dicēs se populos terræ ob istam abominationem extirpasset) sed eos inde ab vtero deuouent Satanæ. Sic Razarorum Baroni Satanæ indixerat vt filium suum adhuc in vtero versantem sacrificaret, eoq; pacto matrem cum foetu enecaret: quod ille fuerat factururus nisi anteuertisset vxor, vt idem agnouit atq; confessus est. Duplex verò parricidium turpissima coniunctum idololatria. Septimum ac frequentissimum est, quòd iurati Magi promittunt diabolo se quoscunque poterunt ad cultum ipsius perducturos: idquæ re ipsa præstant, vt antè demonstrauius. Lex autem Dei præcipit^b, vt quisquis ita vocatur, eum lapidibus curet obrui qui animum ipsius sollicitauerit. Octauum crimen est, quòd honoris causa inuocatur & iurat per nomen diaboli: nam Magi eum semper in ore habēt, & per eum duntaxat iurant, nisi cū abnegat Deus. Sic apertè veniunt contra legē Dei, quæ per alium quàm per Dei nomen iurare vetat^c: quã ob rem Scriptura dicit, da gloriã Deo, quàm formulã Iudices cum à litigantib; aut testibus iusiurandum exigent, obseruabāt, dicentes, tribue gloriã deo. Nonũ est, quòd Magi incesta colunt adulteria, &

Sextum Magorum crimen.

^a Deut. 18.

Septimum Magorum crimen.

^b Deut. 17.

Octauũ crimẽ.

^c Ierem. 5. 12.

Nonum crimẽ.

eo nomine omni seculo infamati atq; cōuicti sunt: nam eos docet Satanas neminem perfectū Magū aut incantatorē esse quin sit ex patre & filia, aut ex matre & filio genitus. Quō spectat Catul. disticho,

*Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera est Persarum impia religio.*

Epiphanius contra Gnosticos & Athenagoras in Apologia incestum Magis frequentem esse annotant. Omnia hæc impia scelera directē in Deum & honorem ipsius committuntur, quæ summo iure vlcisci tenentur Iudices vt iram Dei à nobis amoliantur. Cetera Magorū crimina ad iniuriā hominibus factam pertinent, & quæ illi cū possunt vlciscuntur. At nihil tantopere odit Deus^a, quàm vt videat Iudices iniurias sibi aut alijs facta: vlcisci, horrendas verò blasphemias dissimulare quæ in maiestatem Dei euomuntur, quales à magis pronuntiari antè ostendimus. Alia itaq; crimina persequamur. Decimum est Sages homicidiorum artē exercere, adeoq; infantium cædes committere, ac postea elixare donec humorem & carnem eorum fecerint potabilem: quod Sprangerus ex ipsarum confessionsib. scribit cognouisse, & Baptista Porta Neapolitanus libro de Magia. Neq; omittendum illud est, infantes prius ab eis enecari quàm fuerint baptizati, quib. quatuor circūstantijs exaggeratur crimen homicidij. Vndecimum crimen est, quòd humanas carnes ac puerorum maximè comedunt Sagg, & palàm bibunt sanguinem: quod scelus admirabatur Horatius, cū diceret,

^a 1. Sam. 2.

Decimū crimē.

Vndecimum cri-
men.

Neu pransa Lamia viuum puerum extrahat aluo.

Verumtamen istud est exploratissimum. Quòd si pueros habere non possunt, hominum cadauera è sepulchris effodiunt, aut suspensorum eximunt è patibulis, prout persepe compertum est. Huc pertinet quod Lucanus olim cecinit,

—laqueum nodosq̄ nocenteis

Ore suo rupit, pendentia corpora carpsit,

Abrasit cruces, percussaq̄ viscera nimbis

Vulsit, & incoctas admissis Sole medullas.

Propterea se Apuleius narrat, cum Larissam Thefalig aduenisset, sex aureos lucratum esse ex nocturna corporis vnus custodia, eo quòd Sagæ (per quas illa regio famosa effecta est) nisi certa custodia adhiberetur, veniebant intrò quacuncq̄ forma videbatur, & ossium tenuis circumrodebant corpora. Hæc verò detestabilis persuasio à diabolo mentibus humanis inditur, vt alij alios cædant vorentq̄ & euertant humanum genus. Hoc etiã ad dendum, Magos omneis plurimum esse veneficos, quo vno crimine ad mortem damnari possunt ex Cornelia lege de sicarijs, quamuis non fuerit venenum traditum. l. 1. in verbo, venenum confeceris de sicarijs. ff. Homicidium autem & lege Dei^a & humanis legibus^b capitale iudicatur: similiter qui carne humana vescuntur aut vescendam præbent, morte digni sunt. Sic Lutetiæ dulciarius pistor è suspensorum carne faciens artocreata, viuus crematus est, domus euersa, & interdictum ne ædificaretur denuò: sic locus per diu in icuncularum

^a Deut. 19.
^b toto tit. ad l.
Cornel. de sicarijs. C.

Duodecimimum
Magorum cri-
men.

^a l. de male-
fic. C.

Decimumter-
tium crimen.

Decimumquar-
tum crimen.

Decimumquin-
tum crimen.

^b l. nunq̄ depri-
uatis delict. ff.

^c ex l. 3. de ter-
mino moto. ff.
l. prator. §. si
mibi plures. de
iniur. ff. l. si a-
dulterium cum
incestu. de a-
dult. ff.

^d l. non est no-
uum. de acti.
empt. l. qui se-
pulchri. de se-
pulc. viol. C.

vico desertus mansit. Duodecim crimen singula-
re est, quod venenis & sortilegij enecant ab ho-
micidio simplice disparatis lege Cornelia de sica-
rijs & veneficis. ff. grauior enim offensa est si quem
veneno quàm si aperta vi sustuleris, & grauius ad-
huc est necare sortilegio quàm veneno. Grauius
est, inquit Lex ^a, occidere veneno quàm gladio.

Decimum tertium Magorum crimen est frequen-
tissimum, quod ab eis pecora enecantur. Ideo Au-
gustanus quidam Magus anno M. D. LXIX. for-
licibus discerptus est, quod redempto corio peco-
rum mortem eis intulisset. Decimum quartum est
ordinarium expressum Lege, quod fruges necant,
& famem sterilitatemq̄ inuehunt in regionem to-
tam. Decimum quintum est, quod Sagæ cum dia-
bolo rem habent, etiam dum maritis accubant, vt
omneis confiteri supra notauimus. Hæc detesta-
bilia quindecim crimina, quorum minimum mor-
te dignum est accuratissima: nō quod singuli Ma-
gi rei sint criminum istorum omnium, sed illud ta-
men compertum est Magos qui cum diabolo ex-
pressè p̄pigerunt, reos omnium istorum scelerū
ferè, aut certè plurimorum esse. Cū autem mul-
ta crimina & multis actionibus ab homine com-
mittuntur, singulorum p̄enas oportet repeti: ne-
que vnum impunitum relinqui ex concurrente al-
tero ^b, sed plures p̄enas (vt ait Bartolus ^c) distin-
ctas imponi siue legibus & institutis, siue arbitra-
tu iudicis ^d. Si plura crimina in facto eodem cōmit-
tuntur, idem iudicium est: nisi crimina sint vnus
speciei,

speciei, vt parricidium in homicidijs quidem nu-
 meratur^a, sed reus sola parricidarum poena tenebi-
 tur. lex autem Dei poenam capitalem sanciens nō
 distinguit minutatim Magorum scelera, sed Sagā
 viuere simpliciter vetat, *נאמא אב נאמא*; quem in lo-
 cum Hebræus Philo his verbis, *lo techate*, significa-
 ri dicit. Sagam eodem die q̄ euicta fuerit morte af-
 ficiendam fuisse, & ita à maioribus obseruatum. Sic
 ergo nō solum grauitatē criminis exponit Deus^b,
 sed etiam demōstrat quantopere expetat vt iusti-
 tiæ leges in istos homines exerceantur. Nomina-
 tim verò Lex morti Sagam adiudicat, ne poena ob
 sexum minuatur: vt legitimè in omnibus alijs cri-
 minibus obseruatur. l. sacrilegij. de peculatu. ff. l. si
 adulterium. §. stuprū. de adulter. ff. cap. sicut. de ho-
 micidio. Plus enim est offensionis in cæde fœmine
 quàm viri, ait Aristoteles in Problematis lib. 29.
 cap. 11. Itaq; si nihil aduersus Magum probabit̄ i-
 dololatrię, blasphemię, sacrificiorum, parricidio-
 rum, homicidiorum, adulteriorū, scortationum cū
 Satana, & aliorum scelerum: cū tamen probatū
 fuerit Magum reum esse meret̄ mortem. Amplius
 iura ciuilia^c: nam non solum ea cui expresso pacto
 cum Satana conuenit afficienda est Morte, sed et-
 tiam is q̄ Sagas cōsultat: hęc. n. tantopere sunt abomi-
 nationi ex Lege, vt ea modò hostes salutis commu-
 nis^d, modò id facinorū magnitudinē Magos ma-
 leficos^e, modò peregrinos nature^f (hos, inqt, tanq̄
 naturæ peregrinos feralis pestis absumat) modò
 hostes humani generis^g nominet. Augustinus etiā
 in li.

^a l. Senatus. de
 accusat. ff. de i-
 bi Bart. l. præ-
 tor edixit. §. 1.
 de iniur. ff.

^b Exod. 22.

^c l. nemo aru-
 spicē. de malef.
 c.

^d l. vlt. cod.

^e l. nemo. cod.

^f l. multi. cod.

^g l. cisi. de mi-
 les. c.

in libro de ciuitate Dei Magos appellat maleficos ob maleficiorum magnitudinem. Quod autem ad Magos aulicos, quia istud malum quàm maximè potest accedit Principes, idq; nō nostra solū memoria sed ab omni seculo, ad Rempub. totam euer tendam (nam Principes eodem pellicit à quibus populares itidem pertrahuntur) hanc ob causam

^a d. l. c. f. i.

lex insignis extat^a, qua ita sancitur si quis Magus, vel magicis cantaminibus adsuetus, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiam mathematicus, aut enarrādis somnijs occultās artē aliquā diuinādi, quibuscūq; tandē præditus honorib. & potētia sit in comitatu Principis fuerit, vt præsidio dignitatis exut^o cruciatus & tormēta nō fugiat. Hāc legē literis aureis in portas Principū incidī oporteret: pestē. n. capitaliorē in comitatu eorū nō inuenis. Vt autē agnoscamus quantis laudibus Principes Ethnici digniores sint Christianis multis, apud quos faciunt stipendia Magi, mulierem Martham nomine, Marij temporibus in exilium à Senatu Rom. missam legimus^b, quæ se totius prælii aduersus Cimbros euentum prædicturam confirmabat: & Claudius Cæsar in Rom. equitem agi summo iure voluit, ad eò vt morte multatus fuerit^c & publicata bona, eo quòd galli gallinacei ouum circumferret (alijs serpentis dicunt) vt eo pacto religionem falleret ludicū, litemq; gratia vinceret. Fuerunt homines imperante Tyberio ex minima^d opinione Necromantiæ ad mortem damnati^d. Caracalla Imperator etiam condemnauit eos qui herbas &

^b Plutarh. in
Mario.

^c Tacitus. Plin.
li. 29. ca. 3.

^d Tacitus.

bas & alia id genus ad curandas febreis faucibus appenderant^a: quod Deus lege prohibet, cum ritus Amorrhæorum & Chananæorum abominat. Nam in eis Moses Maymonis ligaturas numerat, quas etiam Augustinus damnat, ut supra demonstrauimus. Hoc iudicium Caracallæ Cæsaris oculis eorum proponi conuenit qui lege Dei abutentes condonant execrabilia Magorū scelera, ex quibus tam multa mala perpetimur. Sed eos qui res istas præbent, non qui imprudentes accipiunt bona fide, eos inquam persequendos iniure censeo, (ista enim idololatriæ & sortilegiorum principia sunt) quo exemplo palam demonstrabit Magos qui expressæ cum Satana pactionis tenentur mereri mortem. Cumque sit ante omnia detestandum crimen, eo grauior pœna conuenit maleficio: nempe aut lapidationis, ubi hoc genus pœnæ receptum est, aut ignis atque incendij, quod supplicium ferè apud Christianos iam olim fuit obseruatum. In Belgico & multis Germaniæ partibus damnatae mulieres immerguntur aqua: verum Sagas colligatis artibus in aquam proiectas compertum est non posse mergi, nisi admota vi in aquam inferatur caput, ut supra diximus. Quod si præter sortilegij crimen siue confessione, siue testibus, siue facti euidenti probetur aliquem à Saga enectum esse, infantem verò maximè, crimen est grauius. Et quamuis forte quam Saga ad inimicum tollendum iniecerit alterum comperiat enectum esse, digna tamè est morte: aut si philtrum cogitans mortem intule-

^a Spartian. in Caracalla.

*l. si quis aliquid. §. qui ab-
ortiones. de pœ-
nis. ff.*

*b Bald. in l. si.
de probat. C.
¶ in l. presby-
teri. de episc. C.*

*l. absentem. de
pœnis. ff. l. ult.
de probat. C. l.*

*singuli. de ac-
cus. C. Gand. in
tract. malefic.*

*subrubric. quã-
do puniantur
plu. Ancaran.
con. 217. Alex.*

*Im. conf. 15. li. 1.
¶ conf. 14. li.*

*3. Capola conf.
41. Castrens.
conf. 192. Alex.*

*cõf. 81. li. 5. An-
gel. de malefic.
in verbo, ¶ An-
dream. nu. 22.*

*d l. capitalium.
§. in seruatorum.
de pœnis. ff. l.
vlti. de incen-
dio. ff.*

rit, etiam quæ Saga non est ex facto meretur mor-
tem, ait lex^a. Sed huius leniorem esse pœnam con-
uenit quæ non fuerit Saga. Nihil tamen plerumq;
tam difficile est quàm probatio, & in ea maximè
Iudices occupantur. Quamobrem si neque incul-
pati testes, neque reorum confessio, neque euiden-
tia facti habebit (quæ tria esse genera probatio-
num diximus ex quibus mortis iudicium ferri po-
test) sed præsumptiones solùm erunt, vtrum infir-
mæ sint an violentæ præsumptiones animaduer-
timus. Si præsumptiones infirmæ fuerint^b, ne-
que reum oportet vt Magum condemnari neque
absolui, sed amplius dicere ad commoditatem
quæstionis, & intereà è vinculis reum eximere.
Sin autem violentæ fuerint, an ad condemnatio-
nem mortis procedi sit opus dubitatur, propter
discrimen huius criminis ab alijs amplissimum.
In alijs enim criminibus nemo ex præsumptione
licet violentissima damnari ad mortem potest^c;
ad alias verò pœnas, puta trirèmes, flagra, mul-
tam honorariam aut pecuniariam pro qualitate
personarum^d & probationum grauitate dam-
nari potest. Itaque videtur in isto abominando
crimine ad iudicium mortis ex violentis præsum-
ptionibus procedi posse. Verumtamè ex violentis
præsumptionib. statuendã non censeo mortis cõ-
demnationẽ, sed alias omneis pœnas excepta mor-
te. Hoc nos in pari causa docet Lex Dei dicens^e,
Si quod ex oppidis popularium tuorum audiuc-
ris apud alios instare vt Deum æternum deserant
orent-

^a Deut. 13.

orentes Deos alios, veritatem rei diligenter peruestiga. Si eam certam esse cognoueris, tum incolas illius oppidi obsideto, perrumpito, igne caedibusque misceto. Veritatem igitur teneri certò opus est, vt sententia feratur mortis. Hic verò dixerit quispiam, Aut absoluere, aut damnare opus est. Si verum crimen est, mors non suffecerit: **in falsum**, oportet absoluere, aut certè ampliare donec amplius quaestione habita cognoscatur, reum verò hac lege vinculis soluere vt vadimonium eodè statu obeat, &c. non supplicio corpus afficere, aut honorem cuiquam ob praesumptiones adimere, ex prisca Rom. lege ^a, apud quos tres erant notae: vna A. altera C. tertia N L. absoluo, condemno, non liquet. Respondemus hanc iudiciorum formam sublatam esse ^c, & alteram extra ordinem inuectam, cum Romani imperium obtinerent. Nam illud dictum legis, actore non probante reus absoluitur, verum est: sed ea demum probatio est non solum quae probat necessario, sed etiam quae ad indubitatum probationem accedit proximè. Inprimis verò eorum criminum quae clam committi solent probatio ex bonis certisque rationibus petita sufficit, quod Baldus ^d & Ioanes Andreas ^e hoc modo dixerunt, ratione difficilis probationis sufficit probatio praesumptiuar: quam ob causam probatio quoque domesticorum testiū admittit in rebus clam gestis intra priuatos parietes quam probationem alioqui fora excluderent ^g. Magorum autem scelus de nocte ferè committit

^a l. ult. de probat. l. sciant. co. C. l. qui accusare. & D. ibidè. ^b Afcionius in Verrem.

^c l.ordo. de public. iudic. ff.

^d in l. quicumque de seru. fugit. coll. ult. versu

& nota octauo & in auth. quas actiones, circa fin. de sacrosanct. C.

^e in c. cum dice cessi. glos. super verbo, argumētis. & in c. illos. de pignor. & in c. ad nostrā. de emptio.

^f l. consensu. de repud. & ibi Bar. & in l. lex quae tutores. de administr. tut. & Cynus. in l. parētes. de test.

^g C. Not. in c. 3. loco. de proba. & in c. veniens. 2. de testib. & in c. cū dilecti. de electio.

^h l. omnibus, & ibi Doct. de testib. C.

titur, deserto loco & ab hominibus remoto, ñ sc̄p̄ modis quos nemo præsumere vel cogitare possit. Violētās igitur præsumptiones in causa tam detestabili haberi sufficit, vt supplicia corporib. quantumuis grauiā, capitali solum excepto, irrogentur, fustigationes, sectiones, notæ, perpetua vincula, multæ pecuniariæ, publicationes, & pœnæ consimiles, præterquàm exsilium, nisi in locum aliquem certum relegetur Magus. Solent enim plerumq̄ Magi solum vertere vbi relecti sunt, pestemq̄ importare aliò: sin vno in loco iubentur consistere vbi se obseruari & in suspitione esse viderint, nihil audent amplius. De perpetuo autem carcere, etsi ex communi iure prohibetur^a, melius tamē in Canonico iure prospectum est, maximè verò in presente causa. Nihil enim tantopere formidant Magi quàm carcerem, prout carcer modus est potentissimus ad veritatem exprimendam & afferendā respicientiam: sed alij comites expertes rei Magicæ semper sunt adiungēdi, quia dum soli sunt eos à diabolo in sua improbitate confirmari mōstrauit experientia, aut etiam vt ipsi mortem sibi conciscant adiuuari. Si igitur Sagas bufonibus, lacertis, hostijs, osibus, pinguibus' ue ignotis instructa deprehenditur, & famosa est rerum magicarū nomine, p̄sumptiones sunt validissimæ: si aliquando reprehēsa in iure, nec absoluta est, vehemēs est præsumptio: si ex stabulo inimici aut ouili visa fuerit egredi, posteaq̄ pecudes moriant̄, aut si ñ moriant̄ vel lāguescant quib. interminatæ sint Sage, siue vnus si-

^a l. mandatis.
de poenis. ff.

nus siue plures, violenta est præsumptio. Ex his præsumptionibus, vt neq; vilius confessionis neq; testium extet probatio, in pœnas tamen illas condemnari debent, præterquam ad mortem. Hęc nobis regula tenenda est^a, sublata mortis pœna & rigore legum mitigata, cum præsumptionibus agitur: neq; eorum probanda sententia, qui ex præsumptionibus licet violentissimis corporalem pœnam irrogari non posse putant^b, sequuti opinionē Alberti Gandini & Pauli Castrensis. Hic enim (vt gloriatur ipse) impedimento fuit ne corporali pœna afficeretur prædo^c, qui deprehensus fuerat striçto gladio è loco exiens vbi inimicus recens occisus compertus est, & cui etiam occisori pater imperauerat ne regrederetur domum quin rem confectam resciuisset, deinde verò post rem gestam eum pater admonuit vt fuga sibi consuleret: quod in iure fuit comprobatum. Humanus spiritus, ait Paulus Castrensis, non poterat dubitare quin is qui accusabatur cædem perpetrasset, vtcunq; infitiretur: verumtamē non fuit affectus corporali pœna. Atq; in hanc sententiam Bononienses Doctores consenserūt^d, freti quodāmodo antiqua Rom. opinione, absoluendum planè aut condemnandū

^a Ant. But. Pat. Felin. 10. Andr. in c. assertie. de præsump. text. in c. illud. de cleric. secundum Felin. in c. qualiter & quādo. ^b Gand. in tract. de malefic. tit. de præsum. col. 3. Specul. tit. de præsump. §. species. versu in summa. Oldr. conf. 192. viso. Bald. in l. præstyt. col. 1. vers. & adde. de episc. C. & in l. non est verifi. quod met. ff. & in l. eius. §. 1. de testib. & in l. scienti. de probat. C. fin. vers. 6. vbi etiā. Castren. Bal. in l. fugitiui. col. 2. & ibi Cepola vlt. charia. de ser. fugit. C. Bal. in c. 1. fin. tit.

quib. mod. feudum amit. Ancaran. in reg. semel malus. col. 10. de reg. iur.

299. visa. col. vlt. lib. 2.

^d Gand. in tract. malefic. tit. de præsump. Rom. in villa. si. ad Syllan. Franci. Aretin. in l. eius qui. §. si cui. de testam. Barbat. c. 26. coll. 7. vers. modo. lib. 1. & cons. 22. sapientissimus. coll. vlt. lib. 2. Alex. in l. 1. coll. 8. versu pet. ff. & cons. 15. viso processu coll. 2. lib. 1. & cons. 115. in causa lib. 3. & princ. lib. 7. cons. 118. coll. vltima. lib. 7.

^c Castren. cōs. in l. 6. si quis 26. coll. 7. vers. ad vnum. si cer. consil. 2. post

ex lege, aut amplius decernendum dimisso reo: cū tamen ex insignibus præsumptionibus omnes semper multā pecuniariam committi censeant. Quid ita multam? inquires. Etenim si præsumptiōes eas non esse iudicant ex quibus ferri sententia possit, non debent rei ad multam condemnari, maximè cū homo damnatus criminis, si soluēdo non est, ex diuinis & humanis legibus corpore pœnas luereteneatur^a. Sin autem reum ex violentis præsumptionibus pœna dignum iudicent, quare dubitauerint in enormi crimine ad corporalem pœnam procedere? Iudices huius regni & fora non sequuntur Italicorum Doctorum sententiā, sed in pœnā corporalem damnant pro modo probationis, non solū in hoc, verumetiam in omnib. alijs criminibus quæ ab huius atrocitate absunt longissimè. Nobilem virum Cenomannum noui (cuius nomen propter honorem necessariorum illius reticebo) qui postquàm certo consilio inimicū suum occidisset, cum literis ad patrum fuit comprehensus, quibus orabat ad se pecuniam mitti vt veniam criminis impetraret. Interrogatus negat manum suam esse. Simo Cornutus actuarius eū iubet scribere, sed ita scriptionem suam dissimulat vt nulla similitudo huic cum illa intercederet. Bienniū fuit in carcere sine alia probatiōe, tandem verò ad annos nouem fuit ad remigiū relegatus (vt ipse mihi confessus est) cū nihil nisi præsumptiones haberentur. Frequentia sunt in hoc regno iudicia eiusmodi, neglecta Doctorum Italicorū sententia.

In Bel

^a l. v. §. generaliter. de pœnis. ff. l. si quis id quod. de iurisd. dno. ff.

In Belgico & certis Germaniæ locis ratio diuersa est. Sunt enim (vt aiūt) consuetudines quædam & institutiones Caroli magni, quibus ex rumore & admodum infirmis præsumptionibus morte plectuntur rei: quod etiam nuper in Carinthia factum est, vbi ex præsumptione mortis tradebatur homo, ac postea instituebatur capitalis quæstio. Sic improbè iustitiæ illudebatur. Sed vbi ex violentis præsumptionibus quales supra exposuimus iudicium fuit constitutum, iudicium corporalis supplicij opus est pronuntiar.

Alioqui impunita semper manebunt scelera si cademum crimina quæ in oculis, ad manum sunt commissa puniantur: quod malum Iureconsultus adduxit^a, vt eo casu ad condemnationem procedatur, quamuis ex offendentium multorum numero quis pœnæ debeat subijci dubitetur. Nam etsi illic de damno agitur, quæ tamen est multæ pecuniariæ in causa ciuili ratio, eadem est suppliciorum corporalium in criminali causa, imprimis verò enormium criminum, cuiusmodi illud est quod agitur. Quamquam non obscure demonstrat Baldus^b ex præsumptionibus ad corporales pœnas instituendas procedendum esse, cum ait mitius agi in pœnis corporalibus quando est dolus præsumptus & non verus, & citat l. ad legem Corneliam. de sicarijs. ff. Præstat qui dem, fateor, absolui fontem quàm innocentem damnari: sed cum qui præsumptionibus certis conuincitur innocentem non esse contendo, vt fuit is

qui

^a l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff. l. si in rixa. cod. l. item mortis. §. sed si plures.

^b in c. l. in fine. tit. quib. modis feudum amitt.

qui prope occisum solus cum gladio cruento fuit deprehensus, & alijs coniecturis oppressus quas modò annotauimus. Quamobrem Henricus ij. in hoc regno edictum salutare sanxit promulgatum & relatum in acta anno M. D. LVI. quo mulierem eo loco haberi iubet ac si foetum occidisset ac morte affici, quæ grauiditatem partumq; celauerit, eū sine baptismo siuerit emori, neq; testimonium cuiusquam adhibuerit: fidemq; haberi vetat dicenti mortuum foetum ex utero prodijisse. Hoc multis decretis ab eo tempore fuit obseruatū. Perditæ. n. & deploratę mulieres necabant foetū, easq; Sagæ ad illud facinus instigabant. Hæc iuris p̄sumptio ex quo edictum latū est; edictum verò ex humana præsumptione natū eaq; vehementissima, sed non æquè valida ac præsumptiones illæ quas antè diximus: & tamē ex ea non solum ad corporale supplicium, sed etiam ad mortem proceditur. Verumtamen fieri potest vt mulier ad integrum suum honorem conseruandum, foetum suum grauiditatem partumq; celet, & foetus quem studiosè fuisset educatura in doloribus expiret puerperij: sed quia hac specie nō rarò animaduersum est paricidia plurima perpetrari dum puer mortuus nasci dicitur, sapienter fuit institutum præsumptionem istam sufficere, vt vindicando sanguini innoxio ad capitalem p̄nam procedatur. Nam ex vno incommodo quod rarò contingit, non est committendum vt bona lex & salutaris omittat^d. Ac propterea mulierē Mureti ad Suesiones morti ad-

^a l. 3. & 4. de legib. ff. sic Cato dicebat nullam legem omnibus satis commo-
dam esse.

ti adiudicandam censui, quæ celata graviditate & partu infantem humi in horto condiderat mense Martio anno M. D. LXXVIII. Quinetiam in causa non perinde graui, si qui accusati adulterij, dein de absoluti, si ergo coniugiū postea iniuerint, pro vt ipsis à repudiò licuisset^a, eos Lex summo iure puniri præcipit velut adulteros^b; hi autē ad mortem damnantur lege. Item sicui ter maritus denuntiauerit ne cum vxore versetur, si eos sine crimine simul versantes offenderit, huic lege permittitur vt eos interficiat sine vlla forensis cognitionis formula^c. Et, quod grauis est, Nicolaus Palermitanus Abbas licere negat Iudicibus pœnam Legis minuere, quæ tamen præsumptionibus solùm humanis nititur. Etenim legum præsumptio nihil est aliud quàm humana eorū præsumptio qui ob præsumptiones tulerunt legem: imò ex præsentē facto lex præsumit præteritum, atq; ex præsumptionib. procedit ad condemnationem mortis, vt antè demonstrauimus. Hoc verò accuratè opus est obseruari, quod ea de causa solùm fuit institutum quia difficillimè possunt adulteri in facto deprehendi. Quāto igitur magis necesse est procedi ad corporales pœnas, cum violētæ præsumptiones aduersus Magos extant: Sed si qua inest facti euidētia, tum veniendum est ad capitalem pœnam: verbi gratia, si quis rei magicæ accusatus deprehēdatur humana membra, maximè verò puerulorum habens, oportet liberè ad condemnationem mortis procedere. Inest enim permanētis facti euidētia,

^a l. si qui adu-
rij. de adult. C.
^b l. quāuis eo. C.

^c auth. matri
auie. §. his quo
que. Pano. in c.
accedens. vers.
nō obstat. de ac-
cus. Mathes. in
singul. 116.

si quis magicarū fortiū accusatus ad curandū alterū clara voce diabolū inuocauerit, aut summissa voce in terrā prostratus magistrū parū (vt vocāt) orauerit: itaq; capitalis pœna est intrepidè decernēda. Sic M. Ioan. Martinus viuā cremari Sagam S. Probæ iussit sentētia lata, quæ structorē S. Probæ accusabat impotentē & tonicū effecisse. Hæc balneū fieri mādauerat & trib. lacertis in sudario datis iusserat eos cōuolutos in balneū à structore proiecti cū his verbis, abi in nomine diaboli. Nā diaboli inuocatio est detestabilis idololatria, qua sola conuinci poterat licet nihil faterē, neq; de infirmato structore extaret, pbatio: multi. n. fascinū morbūq; ab alijs Magis immisū eximūt. De his aut cognosci in iure opus est, si neq; à natura esse neq; conuenire remedia videbunt (vt tres illi lacerti q; nunq; postea in blareo cōperti sunt, & sicut Andina Saga, cuius meminimus, ad curationes cerebro feliū, veneno certissimo, corui capite, alijsq; sordib. utebat) & adhibitis alijs præsumptionib. ac quæstionib. ad corporale suppliciū pueniri. Qd si diabolū inuocet aut appellet Saga, tū ob antegressas rationes sine cūctatiōe dānari ad mortē debet, nec mortē quidē vulgarē: sed viuā cremari hæc portēta debet, pvt cōsuetudo publica iam olim à Christianis recepta est: q; consuetudinē & generalē legē non pōt legitimè ludex omittere, de ea derogare, pœnāve minuere, nisi qua grauiſsima ratio & maxima exstiterit. Nā perinde esse ait Lex^a si pœnā minueris aut omnino sustuleris: imò verò ludicē reū esse

^a l. seruos. fi. de vi. pub. C. Lu. cas Pen. l. 1. col. 8. verbo distule rit, princ. de for til. lib. 12. C.

esse statuit qui legitimam pœnā condonat aut minuit^a: Et si iudex inquit, non vindicat repertum, tegere vt conscius criminosa festinat: & quod amplius est, iudicem eo nomine notat infamia: Atq; hoc in iure est extra omnem cōtrouersiam b. Quin etiam eum qui pœnam legitimam remisit aut diminuerit, lex modò bonorum publicatione^c, modò exilio^d, modò alijs pœnis pro ratione peccati multari iubet^e: nonnunquam etiam eousque inuehit vt iudicem eadem pœna castigari velit, quā reus conuictus fuisset perpeffurus, quemadmodum his verbis innuit, nisi ipse pati velit quod alys dissimulando concessit^f. In hanc sententiam Andreas Iserinus narrat Carolum Francum i. eius nominis Regem Neapolitanum iussisse vt suspenderetur iudex, qui certo occisori pœnam hanc solūm indixerat vt ei præscinderetur manus. Quòd si iudex qui supplicium maiestatis læsæ remisit aut etiam minuerit, reus est, suppliciumque læsæ maiestatis subire tenetur lege, quanto æquius est teneri iudicē qui supplicium viro dimiserit minueritve læsæ diuinæ maiestatis reo? Commodissimā iudicij istius rationē Tullius affert his verbis. Nō istum Verrem maius in se scelus cōcepisse cū fama

^a l. 2. fin. de cōmerc. C. & ibi Baldus. c. sicut inquit. cap. negligere. 2. questione 7. & ca. error. 80. dist. l. 1. de carcer. prin. C.

^b d. l. seruos. Ho stiens. & Ioan. Andr. in nouel. in verbo eadem. Panor. sine, & Dec. col. vlt. in c. de causis. de offic. deleg. Rom. sing. 77. Ioan. Plat. in l. 1. de deserto C.

^c text. in d. l. 1. de deserto. Panormitan. in l. si veri. §. de viro. 26. fall. soluto matrimonio.

^d text. in authent. vt neque milit. neq; scedè.

^e l. 1. fin. & ibi Bald. vlt. not. de monopol. C. l. si quis sepulchrum. de sepulch. violato. C. & l. præter. §. diuus. eodem tit. & l. 1. publ. leuit. C. Bartol. & Bald. in l. mancipia. de feruis fugitiuis. Cod.

^f l. nulli. sine, ne sacrum baptisma C. Andr. Iser. in cap. 1. tit. que sunt regul. Castr. in l. ctsi sauerior. col. 1. 10. And. in c. qualiter. col. 7. de accus. Bart. in Clem. in verbo salutem. col. 13. vers. 13. l. Christianis fin. de paganis C. Faber. in d. l. nulli.

spoliaret, cū tot homines innocentes necaret, cū
 ciues Rom. morte, cruciatu, cruce afficeret, cū pre-
 dones accepta pecunia dimitteret, quā eos qui
 istum tot, tantis, tam nefarijs sceleribus comper-
 tum iurati sententia sua liberarent. Idem quoque
 de iudicibus Sagas, licet conuictas, absoluētibus
 dici potest, qui se hoc solū excusant nomine se id
 non posse credere quod de Sagis dicit, easq; mor-
 tem promereri. Sic enim vocantur in dubium lex
 Dei, humanæ leges & historiæ, & executiones in-
 numeræ & annis bis aut ter mille hac de causa fa-
 ctæ, & tribuitur Magis impunitas. Si quis autem
 in hoc regno supplicia criminum esse arbitraria
 dixerit, fateor illud quidem, nisi edicto aut consue-
 tudine pœna definita sit: antiquissima autem con-
 suetudo in tota Europa obtinet, vt viui concre-
 mentur Magi. Hactenus de ijs præcipuè Magis di-
 ximus, qui iurati pacto & societate cum Satana cō-
 stringuntur. Sed alijs quoque sunt Magi de quibus
 libro secundo egimus, non perinde quidem dete-
 standi, sed tamen actionibus diabolicis cum dia-
 bolo communicāt. Eiusmodi sunt qui nodant li-
 gulas damnabili scelere: ex quibus etsi nonnulli
 sunt qui hoc sine expressa conuentione aut socie-
 tate cum diabolo inita faciunt, actio nihilominus
 est diabolica & supplicio capitali digna^a. Nā quis-
 quis artem istam colit, Dei legem omnino ac na-
 tura violat, impediens effectum matrimonij quem
 Lex Dei imperat: cū hac de causa aut matrimo-
 nia solui oporteat^b, aut sine prole conuiuere, quod
 planè

^a Lucas Penna
 ad hoc litus l. 1.
 de priuat. car-
 cer. C. & l. 2. de
 sepul. viol. & l.
 vlt. ad l. iul. de
 vi pub. & l.
 precipit. c. de
 cau. larg.

^b c. vlt. de fri-
 gid. & malefic.
 c. si per fornia-
 rias. 33. q. 8.

planè est sacrilegum. Neque verò negari potest quin sit homicida : tam enim homicida est qui liberorum procreatiōem impedit, quàm qui alium iugulat. Tertio mutuam matrimonij amicitiam tollit sanctissimum naturæ & societatis humanæ vinculū, odiumq; Vatinianum affert. Quarto eodem momento fit ista nodatio quo sanctas voces minister pronūtiat, & dum quicq; debet ad Deum attendere, nodator voces interferit mysteriaq; diabolica, impietate execrāda. Quinto causam affert scortationibus & adulterijs ex eo consequētibus : nodati enim cū simul versantur vruntur cupiditatibus & ruunt in adulteria. Sexto multæ eam ob causam committantur cædes hominum à quibus id procurari suspicio est, quamuis ne in mente quidem habuerint. Hæc igitur quinque aut sex crimina nodatores perpetrāt, quæ modò annotauimus vt iudices (quorū autoritate sacularij vel crumenisecæ suspenduntur) istud capitale scelus impunè non sinant effugere : quod Iudex quidam Nior tanus fecit, qui postulato præpeditorum coniugū mulierem, cuius factio vicina nubens sic fuerat impedita à coniugali officio, egit in vincula, & nunq; egressuram. interminatus est nisi impedimentum eximeret. Sed cū hæc elapso triduo nouis coniugibus indixisset vt simul concumberent, soluti coniuges certiozem fecerunt iudicem, & ille impunem dimisit maleficam eo quòd plurimī etiā pueri hæc artem colerent. Cū itaque hoc crimen pullulet, atque hæc Magorum principia & fundamēta sint,

omnino capitali pœna in istud crimen (quod ex diametro Legi Dei & naturæ aduersatur) oportet animaduertere. Quòd si quis dum nodare capit in factò deprehendatur, aut nodationem fecisse comperiatur sed eo irritam quòd timētes Dei nodari nequeant, is flagris primùm ferroque candente dignus est. Si enim is qui venenum miscuit, quamuis consilium non assequatur, tenetur homicidarum subire pœnas, vt lex disertè^a Doctōrumq; iudicia statuunt: si vir cum veneno deprehensus, aut illud emisse aut vendidisse compertus, in eandem pœnam condemnatur^b: si denique is qui monialis attentat pudicitiam^c, licet re infecta damnatur ad mortē, quibus tñ in rebus est crimen vnicum: certè multo æquius est nodatores istos qui facultatem suam eò contulerunt vt genituram auerterent, grauius quàm flagris castigari, cum maxima sit criminis atrocitas, & Doctores vno ore statuunt^d conatum licet irritum in atrocibus maleficijs capitali pœna plectendum esse: adeoque studium & voluntatem (vt ferè obseruatur) capitalem esse in læsæ maiestatis crimine^e. Nunc igitur læsæ maiestatis diuinæ crimen esse demonstrauimus, cum sacramenta aut preces sacræ criminibus diabolicis inspurcantur: licet in alijs criminibus conatum minor sit quàm effecti pœna^f. Quod autem de nodantium conatu diximus, ea-

^a l. 1. §. præter-
eà. l. eiusdem. de
fiscar. D. in l. si
quis nō dicam.
de episc. C.
^b D. l. 1. codē.
^c D. l. 1. §. l. vlt.
de cupress. C. l.
vlt. de indictis
viduit. C.

^d D. in l. si quis
non dicam.

^e l. cogitationis.
de dænis, & ibi
Doctores.

^f l. 1. prim. de ex
traor. crim. ff. l.
quamuis, de a-
dult. C. Bald. in l. 1. §. hæc aut. quod quisq; iur. ff. Alex. con. ponderatis l. 1. col. pen. Bal. con.
443. Mœchus. lib. 3. gl. in §. in summa. de iniur. instit. Florian. in l. item si obstetrix, fin. ad l.
Aquil. ff. Capo. in repet. l. fugit. col. 12. Fel. in c. ex literis. de constit. Bald. conf. 34. casus talis.
lib. 1. sinc.

dem ratione ad Magos pertinet qui iniecerunt
 fortem aut ianuas inunxerunt, quamuis nullius
 mors consequuta sit: maximè cum lex ei pœnam
 homicidarum irroget qui cum veneno compre-
 hensus fuerit, aut illud emerit, etiam nullo effectu
 consequuto.^a Cœtera Magiæ genera quæ noscen-
 dis rebus futuris exercentur, puta Geomantia &
 alia eiusmodi quæ libro secundo notauimus, cum
 diuinationes diabolicæ sint commentaque dia-
 boli omnia verbo Dei vetita, ea quicunq; colue-
 rint & conuicti fuerint colere primùm pecunia-
 ria aut honoraria multa oportet affici, secundò fla-
 gris & candente ferro, tertio suspendio. Qui autè
 sese medicinam facturos pollicentur dempto (vt
 aiunt) carmine, aut diabolicis artibus procellas
 arcent, imbrésve & grandines auertunt, hos qui-
 dem Lex puniri non sinit^b: sed istos tñ medicos in-
 terrogandos esse & peruestigandos confirmo,
 vt cognoscatur an sint Magi: quòd si nulla pro-
 batio habebitur, ipsis nihilominus indicta cor-
 porali pœna interdendum ne medicinam exer-
 ceant, & studiosè quid agant obseruandum. Chi-
 romantiam verò (qua ex lineamētis manuum ferè
 audent quidam futuros successus prædicere) qui-
 cunq; exercuerint, ijs primū sub pœna arbitraria
 volumus interdici illius vsu: libros verò Chiromā-
 tiæ & Geomantiæ, qui vbiq; venales pstant, cōcre-
 mari, & typographis librarijsq; interdici ne porrò
 excudāt aut vendāt, cōstituta in eos q; secus faxint,
 1. pecuniaria multa, 2. honoraria. Ne quis verò
 se no-

^a l. 3. de sic. ar. ff.^b l. 3. de mal.

se nomine ignorantis excusari putet, necesse fuerit autorum nomina speciatim exprimi, & in mandatis Iudici cuiq; dare vt libros Magicos qui faciundis inuentarijs deprehensi fuerint comburat illico. Hæc enim Iudices Ethnici factitarunt, neq; in rerum diuidendarum numero censuerunt ista^a, vt Ephesi quoq; in primitiua Ecclesia fuisse legimus obseruatum^b. Sic impia ista scelera quæ Christiani dissimulant, ab antiquis capitali supplicio legimus fuisse vindicata. Ab Apronio Romano Præatore Hilarium quemdam ad mortem damnatum fuisse legimus^c, conuictum Mago filium suum instituendum tradidisse, eumq; ex Ecclesia ad necem fuisse raptum: hæc enim legis verba sunt^d, culpam similem esse tam prohibita discere quàm docere. Valētem quoq; Cæsarem^e, cùm resciuisset Iamblichum Alectryomantia scrutatum esse quis ab ipso Imperator futurus esset, foueam Iamblichō ante obitum curauisse, & omnes conscios aut suspectos enecasse supra annotauimus. Præterea Balsiani cuiusdam bona publicata sunt eo quòd de vxore diuinos consuluisset^f, vt rum ea filium filiamve esset paritura. Alius Lollianus^g nomine iuuenis admodum in exsiliū missus & bona fisco annotata sunt, quòd librum magicum exscripsisset: & præstigiatori cuidam Sicitidæ adstantium oculos fascinantio oculi sententia lata fuerūt eruti^h. Præstigiatores autem & fascinatores, & quicunq; Necromantiam, Psychagogiam, Goetiam, & improbatas artes alias exercent, pactione expressa teneri cum Satana est

^a L.cætera. fam. hercisc. ff.

^b in Actis Apo.

^c Ammia. Marcellin. lib. 26.

^d l. 4. de mal. C.

^e Socrus. ad. 4. d. 29. Sozom.

lib. 6. c. 35. Nicephor. lib. 11. ca.

45. Zonaras li. 3. in vita Valen.

^f Ammia. Marcellin. lib. 29.

^g Niceph. li. 10.

^h Nicetas li. 4.

est compertissimum. Naturalem verò Astrologiã & cognitionem eius quod attinet, quia per eam admirabilia Dei opera, cœlestium luminum conuersatio, anni, & tempestates noscunt, estq; ad medicinam & meteoricorum instrumentorum vsus necessaria, hanc certè cum alijs non oportet confundere: sed eorum abusum auerfari qui conditionem vitamq; hominum se predicturos ex ea pollicentur, instituto diffidentia Dei & impietati maximæ coniunctissimo. Itaq; præstantissima hæc scientia fuit infesta criminationib. adeò vt his appellationibus, Astrologus, Mathematicus, Chaldaeus, in legibus sæpe intelligantur Magi^a. At nõ abusus nomine decet præclaras explodi scientias: alioqui artes scientiasq; omnes & ipsam legē Dei necesse foret condemnari. Sic permagni viri cum rectum vsus Astrologiæ & abusum non separauissent, in errorem plurimos induxerunt: Ioannes Franciscus Picus Mirandulanus Princeps eã præter modum criminatus est, Philippus verò Melanchthon plus satis diuinatrici Astrologiæ tribuit. Ægyptij cũ neq; abusum possent tollere neque scientiam prohibere, hominibus Astrologos diuinos consulentibus indixerunt canonem, quē Blaseunomion velut scrutinium stultorum appellabant: quemadmodum memoria nostra quidam illos fures & prædones consulunt quos vocant Ægyptios, maxima ex parte Magos, vt iudicij plerisq; compertum est. Deniq; quibuscunq; in rebus mens humana superstitioso metu consternat

^a l. 2. de malef. & mathem. l. item apud. s. si quis astrologus. de iniur. ff. l. vi. de malef. & mathem. C. Valerianus lib. i. c. 4. ait Chaldaeos ex Italia exire iussos intra 10. diē Coss. Popilio Lenate, & Lucio Calphurnio.

aut à fiducia in Deum vnicum reuocatur vt vanitati cuiuslibet hæreat, illis Deus offenditur, eaq̃ demum vera est idololatria: propterea à poenas grauif

^a l. si quis aliqd. de poenis ff. l. facularij. §. sunt quedam. de extrao. d. crim. ff. ^b l. si quis aliquid. de poen. ff.

simas in istos homines Ethnici decreuerunt, "quæ admodum in constitutione M. Aurelij hæc verba legitimus, ^b Si quis aliquid fecerit quo leues animi superstitione terreatur, D. Marcus in insulam relegandum hunc re-

scripsit. Accuratè igit animaduertenda est fortilegioru distinctio, vt rectè turpitudine est grauitas mag-

gicorum sceleru dñjudicari possit, tum quæ homines conuentione expressa cum Satana iuncti cõmiserint, tum quæ nodatores aliorumq̃ fortilegiorum artifices. Sunt enim quædam eiusmodi quæ à magistratu nec tolli nec puniri possunt: vt cõmunis illa multoru superstitio à qua Ethnici metuebant, in agro nendum non esse, inauspicatum esse si è sinistra nare sanguis effluerit, aut si ante prandium mulieri grauidæ occurratur. Verum longè grauior eorum est superstitio qui chartaceos orbiculos de collo pendentes, aut consecratam hostiã in pera circumferunt (vt penes gentilem Præsidedeprehendit hostiam carnifex, qui in patibulo mortis falconis suspendit eũ) & superstitiones aliæ cõsimiles, quæ à Scriptura sacra & Rabbi Maymoni de inter vias Amorrhæorum numerantur, & seuerissimè in lege Dei ac Prophetis ob diffidentiam à Deo & insanam erga res creatas idololatriam prohibentur: quod malum non aliter potest quàm Dei verbo corrigi. Agyrtas verò & nugiendulos circumforaneos Magistratus castigare tenet,

& in

& in exiliū relegare. Si. m. Cefares Ethnici exilio multauerunt eos qui exercebant ista quò leues animi superstitione terrerent, qd Christianos eis oportet facere: & eis pariter qui, vt Aurelijs & Bernæ, spiritus effingunt: Hos certè mortis reos esse constat, vt Bernæ effectū est, quid eis qui flentē inducūt crucifixū: qd Mureti ad Tholosam, in Picardia, & Aurelijs in eade S. Pet. puellaris factū est: sed hæc omnib. tentatis impunè abierūt. Hæc verò duplex est in sacerdotibus & pastoribus impietas: multo maioris, inquam, impietatis sacerdos tenetur aut pastor, qui pactus cum Satana detestabile sortilegium ex sacrificio facit. Etenim omnes Theologi vno ore docent à Sacerdote non consecrari, nisi consecrandi intentionem habuerit, quāuis Sacramentalia verba pronuntiet. Itaq; Lugduni Curio S. Ioānis minoris viuus crematus est anno millesimo quingentesimo quadragesimo octauo eo quòd dixisset (prout in iure confessus est) se in missa non consecrare hostiam vt damnationi parochos suos subijceret, quia sibi (vt aiebat) lis cum ipsis erat: etsi iustam miseri popelli ignorantiam excusabat Deus. Quanto grauius igitur supplicium meretur Sacerdos Magus, qui blasphemat horribiliter consecrationis loco: Quamobrem princeps Plato in legibus b scripsit, Sacerdotem magum sine exoratione morte plectendum esse: turpitudine enim Magicarum sortium in eo qui procurat sacra est atrocissima, cum ea que sanctificare debuit polluat, inquinat, ac execrabilibus

^b lib. ii. de legi.

blasphemij obruat. Itaq; Suefionū Curio, Froisfardo teste, qui bufonem baptizauerat hostiamq; sacratam ei ministrauerat, uiuus exustus est, neglecta autoritate Canonum qui Sacerdotes Magos solūm excommunicari iubent^a; etsi hoc potest re-geri, non preiudicare pœnam Ecclesiasticam quin magistratus laici supplicia sua irrogent. Quemadmodum autem ex proportione iustitiæ harmonicæ grauior pœna, & atrocius crimen est pro personarum de quibus agitur qualitate, vt si medicus veneficio utitur, si tutor pupillæ vim facit, si Iudex iniuria afficit, si aurifex monetam adulterat, si vassallus prodit dominum, si patriam vendit ciuis, si principem suum occidit subditus, si Princeps fidē non præstat, hi grauiores merentur pœnas & nō omnino qui contra suum officium venerint^b; sic etiam Sacerdos Magiam colens non istis solūm omnibus peior est, sed etiam Magos omneis alios execratione vincit qui non funguntur sacerdotio: hic enim Deum suum deserit se expositurus diabolo^c, & res sacras prodit quas sanctas & inuiolatas debuit ante omneis conseruare. Quisquis itaq; Sacerdos aut minister conuictus fuerit speculis, anulis, securibus, cribris, & rebus consimilibus quæ etiam sine expressa diaboli inuocatione adhibentur magicas sortes exercuisse, mortis supplicio dignus est, cæteri verò exsilij. In criminibus alijs, præter sortilegia & sacrilegia, iniquum foret Sacerdotem puniri grauius, ob cuius dignitatem supplicia oportet minui: & qui Sacerdotes aut ministros Dei offen-

^a c. si quis clericus. ex concil. Aurelia. & c. aliquant. ex concil. Agathensi. et c. si quis Episc. ex concil. Tolet. 26. q. 5.

^b l. quis decurio. de falsis. l. quædā de pœnis. ff. Thomas prima 2. q. 7. artic. vlt. Dimus, Bal. Sal. Iacob. Arena in l. homo. de sum. Trinit. C.

^c l. presbyt. de Episc. C. l. qui. de pœnis. Rom. sing. 476. & 669. Bal. in c. si quis vero. de pœce iuram. Fel. in c. pastores de iurciur.

offenderit eum oportet puniri grauius quàm aliarum offensarum nomine, quia maior est ipsius dignitas propter quam ipse inuiolatus & sacer manere debet^a: Si quando verò eo dementiae venit vt Satanæ seipsum voueat, satis magna poena infligi non potest. Ex innumeris enim iudicijs sæpe compertum est Magos aut sacerdotes esse, aut conscijs vti Sacerdotibus, qui siue pecunia siue gratia adducti Missas pro Magis canunt, hostias ministrant eis, puram membranam consecrant, annulos, notatas characteribus laminas, & alia eiusmodi imponunt altaribus aut subdunt linteis, prout non rarò compertum est. Sic nuper deprehensus est Curio: sed impunè abiit fretus autore optimo qui ipsi annulum dederat linteis altaris, dum caneretur missa, supponendum. Secundum Sacerdotes & ministros Dei, Magistratus iustitiæ custodes & depositarij sunt peruestigandi, & si qui deprehendantur summo iure puniendi. Nam si quis magistratu fungens in eo numero fuerit, præbebit effugia Magis, eoque pacto regnum Satanæ promovebit. Primaria verò in Magistratum præsumptio est eum magum esse, cum iudicatur sortes: sic enim risus specie virus lethale obtegit. Vt autem Areopagitas legum custodes mandauit Solon, si leges infregissent, auream sui ponderis statuam persoluere, Plutarch, teste: sic Magistratum magum qui

^aPhilo in lib. de
sacrificijs.
Leuitic. 2.

^bin Solong.

*l. nemo aruſibi-
cē. de maleſi. C.*

tum propagaretur, cum Triſcalanus Regi Carolo
ix. dixerit in hoc regno eſſe amplius trecenta Ma-
gorum millia. Aulicos item Magos promiſcuè ſine
conditiōnis diſcrimine, vt Lex ait, a cruciatibus ex-
poni eſt æquiſimū. Nec immeritò lex ſeuerè Ma-
gos aulicos iubet pœnas luere: vnicus enim in co-
mitatu Magus omnibus viris foeminisq; principi-
bus corrupendis ſufficit qui ſequuntur aulam, a-
deoq; ſummo principi peruertēdo: quia principes
curioſè ſtudent præſtigias Magorum videre &
cognoſcere, tanquam ſi hac viâ aliquid magni effe-
cturi eſſent. Satanæ verò nihil antiquius quàm vt
eo principes attrahat, quia ſimulac immerſi ſunt,
nihil procurant aliud quàm vt voluntati illius pa-
reant, omnem religionem ludificentur, exemplum
popularibus adulteri, inceſtus, parricidij, crudeli-
tatis. exactio numq; præbeant, & ſeditiones inter
ſubditos bellaq; ciuilia moueant ad ſpectandas cæ-
des exhibendaq; diabolo ſacrificia ſanguinis inno-
xij, quæ ei ſunt acceptiſſima: prout improborum
conſeruatiōni conſulit. Hos ex ordine ſequuntur
matres, quæ filias ſuas in diabolicos cœtus dedu-
xerint. Ac filiæ quidem, ſi matres ſuas antè indica-
uerint quàm in iure cognitio de eis inſtitueretur,
duobus nominibus merentur veniam, tum quia
factū accuſarunt, tum quia ipſas pœnitet: Sin poſt
cognitionem ſuſceptam, minores ætate & reſipi-
ſcētes virgis cædi ſuffecerit, deinde verò honeſtæ
alicui matronæ inſtituendas cōmitti. Nā etſi in ca-
ſtigandis delictis ætati minorū veniā iniquum eſt
dari

dari, aliquid tñ, ait lex, de rigore legū oportet rese-
 cari, præsertim si reus minor fuerit ann. 18. ^b Sinau-
 tem necq; expressa pacta necq; magicorū conuētū
 aditum fateri voluerit, sed aliorū vincat̄ testimo-
 nijs, morti adiudicandus est: sic. n. firmū statumē
 consiliū cum diabolis inītū à se fuisse ostenderit. Si
 enim lex impubem puerum, qui dum occidebat
 herus non exclamauerit nec occisores accusauerit,
 addicit morti (vt puer vndecim annos natus qui
 puellam ictu lapidis occisam abdiderat, decreto
 Curiaē anno M. CCC. XCHII. sirpicula ad pati-
 bulum tractus vitam finiuit laqueo) multo æqui-
 us est puerum magum qui pubertatem attigerit
 capitali supplicio affici, nisi diabolicos cœtus in-
 dicauerit, maximè si præoccupatus in iure & con-
 uictus infitiabitur. Nam etsi parentes Magi libe-
 ros suos diabolis dicare solent, hi simul atque ex
 utero processerunt, illi antequàm in lucem fuerint
 editi: tamen diabolos expressè cum pueris sibi di-
 catis non antè pacisci demonstrauius quàm pu-
 bertatem attigerint, vt ex interrogationibus Ioan-
 næ Haruilleriæ didicimus, quæ se quidem à matre
 Satanae fuisse dicatam exposuit, sed non antè nu-
 ptui traditam ei, neque de concubitu à Satana, &
 de abnegatione Dei & omnis religionis compel-
 latam quàm duodecimum ætatis annum atti-
 gisset. Similiter Magdalena Crucia Cordubensiū
 in Hispania monialium Abbatissa confessa est Sa-
 tanam rem non antè secum habuisse quàm duode-
 cimū annum ageret. Sed supplicium ignis, cui

^a l. 1. ff. aduers.
 delict. C. l. auxi
 lū. de minor. ff.
^b anth. si capti-
 ui, cum glos. de
 Episc. et cle. C.
 iacob. Are. sal.
 in l. si quis in rā
 tum, vnde vi. C.
 philipp. Corn.
 cons. 247. lib. 1.
 l. excipiuntur
 ad Syllan. ff.

Et c. quod aut.

32. q. 1. Et c. ult.

de pœnis. item

dist. 7. Et c. 2. si.

de consecr. dist.

4. Cald. Anto.

Butrig. Imola,

Fel. in c. de his.

d. accusat. glos.

ult. 49. dist.

^b l. 2. §. si quis à

pr. ne quid in lo

co pub. ff. Et c.

super eo. de off.

deleg. Et c. ex tu

arū. de author.

Et vsu pallij.

^c c. 1. de alien.

feu. Et can. ult.

29. q. vltima.

^d in l. placet. de

sacros. ecc. C.

^e in c. admonere

ver. pœni. 32. q.

2. Et glos. Inno.

Et Hostiens. in

coll. ult. sine. 10.

Andr. Ant. But.

Panorm. in c.

gaudemus. de di

uort. Marian. et

Franc. in d. c. de

his. de accusat.

Card. in Clem. 1.

§. sanè. de vsur.

Lucas Penna in

l. si apparitor.

coll. penult. de

cohortib. C. lib. 12.

Decius in c. que in

Ecclesiarum. coll. ult. de

constit. Et con. 130.

maiores annis adiudicari oportet, mitigari potest.

In hac autem causa tam execrabili supplicium ob

imbecillitatem sexus foeminei non debet minui,

nisi seria pœnitentia ductæ Deum ex animo inuo-

cabunt: qua in specie supplicio ignis sublato pœni-

tentem præfocari aut strangulari æquū est. Quis-

quis autem in pactione cum diabolo perstiterit

oportet subijci, ac non pœnam (quæ ex iure & le-

ge Dei capitalis est) minui, siue baptismi nomine

siue pœnitentiæ: quæ pœnam aliquatenus immi-

nuit ^a nulla enim pœnitentia supplicium istud ab-

olere potest ^b, cum Ecclesiæ potius & canonici iu-

ris consilium sit iustitiam coli ^c. Quamobrem Ca-

nonistæ omnes consentiunt eum quem pœnituit

sui criminis in foro laico accusari & puniri posse:

nam Ecclesiæ absolutio, inquit Baldus ^d, nullum

præiudicium brachio seculari facit. Pleriq; etiam

Doctores & ciuili iuris & Canonici ^e pœnitentiã

aiunt quamuis amplissimã nihil de grauitate sup-

plicij legibus imperati deminuere. In hanc senten-

tiam scribit Decius se iudiciũ contra Iudgẽm pro-

nuntiauisse, qui ad supplicium criminis à se com-

missi minuendum Christianus esse voluerat: sed

magistratum Paduæ de sententia doctorum om-

nium nihil de pœna derogasse. Idem quoque iudi-

cium Theologorum est ^f, & lex ipsa Dei hominem

^f Alex. Ales. in 4. sentent. q. 20. mem. 1. artic. 2. Bonauent. in d. 4.

sentent. dist. 2. artic. 1. q. item Thomas in 3. parte sum. q. 68. art. 5. Astesanus li. 4. tit. item. 4.

artic. 1. coll. ult. Ant. Florent. in 1. parte 3. p. princ. tit. 14. cap. 13.

qui cer-

qui certo consilio alterum occiderit à sacro altari necandum iubet abripi, ne fortè religionis, libertatis, aut pœnitentiæ velo se obtegant improbi ut supplicia legibus instituta queant euadere, sed potius quocunque modo meritas pœnas luat improbitas: quem ad scopum omnes lurecoss. animi aduerterunt maximè. Atque hæc respõsio ad eorum dicta qui specie pœnitentiæ Magis effugia nituntur comparare. Nam si homicidam cum resipuerit nihilominus morte iubemur afficere, cur effugiat Magus millies scelerator? De ijs autem hæc volumus accipi quos anteuertit cognitio Iudicij, & qui se postea ingerunt in monasteria, non alio consilio quàm ut domus dicata sanctimonix spelunca parricidarum atque Magorum sit. Non est igitur quòd eorum Magorum persecutionem Magistratus differat, qui se in monasteria iudicij preuenti conferunt, sed eorum supplicium exemplo esse alijs opus est neglecta amictus priuilegiorum, quæ ratione: quibus (ut cunque alij statuerint^b) non debet esse in hac causa locus. Nã si homicidam Lex Dei ab altari sacro rapi ad supplicium iubet, quid Magum parricidis omnibus deteriorem reclusum monasterio à iustissimis pœnis iure eripuerit? Si verò præuentus quidem, sed nõ conuictus Magus fatebitur verum & consortes criminis indicabit, non alienum à ratione fuerit, se pœnitebit eum, supplicium ignis in mitigari, cum quia minus

^a l. ita vulneratus. fin. ad l.

Aquil. ff. l. conueniri. de pactis dotalib. l. si maritus. §. legis.

versu ceterum. de adulter. ff.

^b Oldrad. conf. 4. quòd laicus.

Bar. in l. de noen. Bald. in l. i. sine. an ser. ex

fac. sup. Cepola cautela 9. ad.

in l. pen. princ. vlt. not. de iurisd.

dict. Bar. Guillelm. iacob. B.

trig. & Bald. in l. vlt. qui satisf.

Ioan. Andr. in c. 1. de oblat. ad

ratio. Cynus in auth. causa quæ

fit. de Episcop. l. i. ne tut. vob

cur. C. auth. sed nouo iure. C. de

pœna iud. quòd malè iud. c. vlt.

& ibi glos. de furt. & c. inter

corporalia. ver sic. sanè. de tral.

episc. & c. vlt. & ibi glos. 50.

dist. & cap. si quis omnè fin.

in c. at si clerici

1. q. 7. & c. non dicatis 12. q. 1. glos. not. in l. non omne. §. vlt. de re milit. Panor. et, & ibid. Felinus coll. 2. l. edicto princ. de iure fisci. l. 3. §. vlt. de al. in.

* Exo. 22. &
Num. 5.

¶ Pan. & Felin.
in c. et si clerici.
col. 2. vers.
nota. de iud.

extr. glos. in c.
3. 50. dist. per c.
vlt. 24. dist.

* Pan. in c. de
hoc. de simonia.

¶ Bald. in l. ea
que. de cõd. in-
deb. C. q. 10. c.

vlt. de iuram.
calũ. lib. 6. Bal.
in l. contra ne-

gantem. col. 1.
de l. Aquil. C.

& in c. vassal-
lus. ibi coll. 3. si
de feudo sue. c.

controuer. &
in 1. §. porro.
col. 4. tit. que

fu. prima cau.
feu. Ang. in §.
ex malef. col. 8.

Barbat. cõf. 28.
¶ l. id quod ser.
§. 1. de pecul.

leg. & ibi Bar.
& l. palam. §.
vlt. de rit. nupt.

ff. Bald. in l. ea
que. q. 2. de cõ-
dic. indeb. C.

Pet. Ancarã. in
c. perpetue col.
1. de elect. lib. 6.

reus est, tum quia cæteri hac via ad confessionem
veri & resipiscentiam adducuntur. Athenis etiam,
ait Plutarchus in Alcibiade, reus absoluebat qui
necdum conuictus fatebatur: sed lex ista non ob-
tinuit, quia consequebatur ex ea maleficiorum im-
punitas. Imò verò ex diuina lege^a qui furtũ suum
sacerdoti fatebatur, furtum restituere & quintam
superaddere tenebat præter oblationem peccati:
multo igitur minus lenienda pœna est si confessus
euinci potuerit^b. Si quis verò neq; accusatus, neq;
præuentus, neq; reus actus fatebitur qui conuinci
non potuerat, & facti pœnitentia ductus conscius
accusabit, hic venia dignus est: non quòd istud ca-
pitale non sit adorauisse Satanam & Deum abne-
gasse, sed vita huic permittenda est, cum vt sit dela-
tionis præmium, tum vt hac arte alliciantur ceteri.
Alioqui confessio^c quæ præuentionem sequuta an-
te probationem facta est vllam^e ve probatiõis spe-
ciem, minuere quidem at non tollere supplicium
potest^d: nisi fortè edicto aut lege disertè caueatur
ne Iudices pœnam lege constitutam minuant: ita
enim voluntaria confessio accusationem antegres-
sa^e nec absolutionem nec leuamen vllum afferret
supplicij. Hic enim legis interdictum plus potest,
quàm Magistratum omnium autoritas. Quæ-
stionem aliquis fortè iniecerit si princeps vassallũ
dominus subditum, herus seruum, pater filiũ, aut
mater filiam coegerit cum Magis facere, adire cœ-
sus.

1. de elect. lib. 6. Florian. in l. 2. ad l. Aquil. Ang. Arcim. in tract. malefic. in ver-
bo deducta 4. parte. Bald. in l. vlt. coll. 2. de exec. rei iudic. C.

tus, abnegare Dominum, an in legalibus poenis teneantur. Equidem quaestionem hanc nihili esse duco, cuius species nec vera est nec verisimilis, quae plenam assensionem liberamque hominum voluntatem Satanas postulat, prout exemplis ante monstrauimus. Quod si quis pater aut dominus tanta improbitate esset qui filium suum eodem compelleret ut abnegaret Deum, non continuo magus aut supplicij in Magos constituti reus hic dicendus esset: nam peccatum nisi voluntarium non est peccatum. Augustinus inquit. Atque in hac quidem causa in legibus absoluuntur a quos necesse fuit obsequi: eorum vero qui potuerunt non obsequi, sed reuerentia aliqua ducti paruerunt, poenae summo iure non repetuntur, sed lenius cum eis agitur. Verum hoc ad atrocita crimina pertinere non potest, ad istud vero in primis detestandum minime: cum in hac causa Lex Dei occidi mandet quisquis facinus solum suaserit tam execrabile. At puellae erga matrem, pueri erga patrem, seruuli erga herum obsequium poenam mitigari flagitat, si ante confessio & poenitentia quam conuictio pareat. Huc accommodari potest illud Senecae in Thyeste, quem peccasse poenitet penae est innocens, si vera fuerit ac non ficta poenitentia. Et quauis Principis aut summi Magistratus preces plus possint quam violentia obsequium tamen in tam execrando scelere caret excusatione:

^a l. sed & si uisus. §. si iussio domin. de iniur. ff. & l. ult. sine & ibi gl. de bo. dan & l. seruus & ibi. de actio. & oblig. ff. l. libroru. §. excusantur. de ijs qui not. in fa. ff. l. liber homo. r. ad l. aquil. ff. l. ad ea. de regul. iur. ff. auib. sed nouo iure, de custo. reor. l. si seruus, de sepulc. viol. C. & ibi Faber, Gellius li. 2. c. 7

^b Deut. 13. ^c l. seruus, & ibi Bal & Salicet. ad l. iul. de vi pub. C. & in l. 2. & ibi glos. Faber & D. de sepulc. viol. C. gl. in c. dixit Dominus. 14. q. 5. & in c. quod quis. de regul. lib. 6.

^d l. 1. quod iussu, & ibi glos.

Bertol. in tract. de tyrann. q. 7. Castren. con. 79. col. 4. li. 4. Innocent. in c. petitio principi, de iureiur. Sohm. conf. 263. can. rogo. 11. q. 3.

nam neque Principi imperium est in subditum cōtra legem Dei, neque vlla subdito ad obsequendū necessitas. Iubet tamen æquitas supplicio adhiberi modum si confessio facti pœnitentiæq; aderit: sin autem aperta vis iustusq; mortis metus presserit immorigerum (etsi mori præstat quàm obsequi) hic tamen obsequium ad euitandam pœnam corporalem præstitum quodammodo accusatio-
ne dignum est^a, etiam si Magus sortilegio quo fuit impulsus hominem enecauerit: quemadmodum si indicta capitali pœna cogereetur hominem occidere, non esset propterea homicidarum pœnam subiturus^b. Doli enim & fraudis non potest accusari, modò præcisa fuerit (vt dixi) indicta morte aut cruciatu impulsio^c. Sed quid de eo dicturi sumus qui Deum & suam religionem abnegans se dedit satanæ legemancipij, vt reualescat à morbo, vt à metu mortis hostis ve liberetur: quo supplicio dignus est qui seipsum vouet Satanæ, vt curetur à morbo incurabili: etsi antea ostendimus vix fieri vt vnus ex denis, idq; à sortilegijs solum reualescat. Certè imperitus aliq; in hac causa quodammodo à supplicio capitali excusatus esset, non autem literatus quispiam: licet in isto crimine nullus sit ignorantia locus. Nemo enim ausit bona fide dicere per errorem factum vt Deo Creatori suo renuntiaret & se Satanæ permitteret: prætereà ex omnibus iudicijs constat voluntatem liberam Satanæ acceptam esse. Error verò hominū in illicitis demum sortilegiorum formis est excusabilis, quæ nō habent

^a D. in. c. fa-
cris. de ijs que
vi metusve cau.
c. presbyte-
ros. 50. dist. A-
lex. ind. Ales in
3. parte summe.
q. 41. membro
4. artic. 7.

^b Bal. in §. in iu-
ria. tit. de pa-
ctis iuram. fir-
mandis. c. Pe-
trus in l. scien-
tiam. §. qui cū
aliter. ad l. A-
quil. Cynus &
Faber in l. 2. in
de vi C. Bar. in
l. 2. noxali. ff.

^c L. metum au-
tem. de eo quod
met. ff. l. vni.
de regul. iur. ff.

habent conuentionem cum Satana iuramento confirmatam, vt sunt annulorum, speculorum, cribrorum, & similibus sortes, in quibus multi (vt antè diximus) aliorum exemplum imitantur. Sed hæc tamen actione prima non oportet impunè abire, quin potius aliquo pacto multari, secunda corpore pœnas luere, tertia ad mortem damnari: cum facularius tertio conuictus ex generali consuetudine, vltimo supplicio afficiatur plurimum^a.

Quid autem fiet illis qui malignos spiritus inuocarunt, eisquè pelliciendis suos ritus mysticos obseruarunt, licet non aduenerit Satanas (quamquam semper aduenit) neque responderit? Imitatur enim scorta callidissima quæ rogari expectunt. Horum profectò non tentamentum solum est, sed detestabile sortilegium, idquè perfectum atquè absolutum. Hic est igitur pœnæ capitali locus, neque in hac causa æquum fuerit de pœnis minui quæ in conatus irritos ac non effectos constitutæ sunt^b: nõ enim conatus simplex, sed gestum scelus atquè perfectum dicendum est^c, cum inuocatus fuerit & oratus Satanas, quod certissima Dei renuntiatione coniunctum est. Is ergo diuinis legibus & humanis abutitur qui ea specie ignoscit pœnitenti Mago, quòd hæretico pœnitenti leges^d & Canones^e iubeant condonari: etsi magistratus permultis locis antehac ita prospexerint, vt quisquis die Veneris edebat carnes viuus igni traderetur, nisi hominem pœniteret (sicut apud Andes anno M. D. XXXIX. factum est) si pœnitebat, per commi-

^a Angel. de maleficijs, verbo etiã vestè, pag. cxxvij. Gadin. in tract. de malefic. rub. de futuribus, & lege Friderici de pace Constantiæ. bl. i. s. diuus. & ibi Bart. ad l. Corn. de sicar. ff. & in l. si in rixa. col. i. cod. Bal. in l. si quis non dicam, de episc. C. & l. is qui cù telo, & duab. seq. de sacrarijs. C.
^b Bal. Alex. Salicet. in limitat. l. si quis, non dicam. de episc. C.
^c l. Manichæos, de hæretic. C.
^d c. ad abolendam. §. pœnitenti. de hæretic. lib. 6.

serationem vitam finire laqueo iubebatur. Quis-
 quis enim rem legi Dei aduersantem credit, vt sit
 hæreticus, tamen opinione mutata conscientia in-
 tegra permanet. Qui verò Satanā adorat Deū uē
 abnegat (quæ duo sunt coniunctissima) is rem ef-
 fecit quæ non potest non esse facta: prout in iure
 dicitur, factum infectum esse non potest. Si qui
 autem Deo non renūtiauerint, sed characteras, cir-
 culos, & inuocatiōes vsurpauerint prout in libris
 vetitis scriptas inuenerunt, nec familiaris (vt vo-
 cant) spiritus aduenerit, personarum discrimen o-
 portet obseruari. Si imperitus fecerit, nesciens i-
 stos spiritus è numero diabolorum esse, huic hono-
 raria & pecuniaria multa imperabitur: Nam etsi
 voluntas effectū carens pœnas non luit in Gallia,
 est tamē aliquis effectus in hac causa, puta inuoca-
 tio. Sin autem literatus vir & iudiciō valens utat̃
 inuocatione, reus est mortis: sciens enim prudens
 Satanam inuocauit, vt vident omnes. Quòd si vir
 in multam honorariam damnatus maleficij istius
 nomine recuset contumaciter iudicatū facere, hūc
 morti adiudicari necesse est, quemadmodum ex de-
 creto Curia die xvij. Aprilis M. D. XXI. X. Ioan-
 ne Berquino factum est, qui honorariam multam
 hæreseos nomine recusans subire, damnatus est
 ad ignem viuus, & statim iudicium effectum.
 Quod tamen in Gallia conatus irritus pœnas di-
 citur non luere, non semper verum est: cūm
 in atrocibus criminibus conatus effectū carens
 puniatur^b, & qui venenum præbuit, re nō sequuta
 quam

^a Bar. in l. stri-
 xa & l. 1. §. di-
 uis. de sicar. ff.
 Ang. de male-
 fic. verbo in
 platea, nu. 31.
 Doct. in l. si qd
 non dicam. de
 episcop. C. &
 in Baldus.

^b Bal. Salic. in
 l. si quis non di-
 cam. de epif. C.
 & in l. cogita-
 tionis. de pœ-
 nis. vbi Bart. l.
 is qui cum telo,
 de sicar. C. &
 Bart. in l. gene-
 raliter. §. 1. de
 calumniat. ff.

quamuis non æquè grauius puniatur: quod in omnibus delictis obtinet. Non est autem in potestate Principum vt crimen condonent quod lex Dei capite plecti iubet, vt est sortilegium. Principes certè Deo permagnam iniuriam faciunt, si tam horrenda maleficia directè in maiestatem ipsius commissa condonauerint, cum minimus quisque Princeps iniurias sibi factas capitali pœna vindicet. Quamobrem quicumque Magis effugia comparant, aut eos summo iure punire nolunt, ij pro certo habeant fore vt Magorum arbitrio à Deo permittantur: similiterque regionem quæ eos tolerauit, peste, fame, bellis afflictum iri: & qui vlti fuerint, eos benedictionem Dei percepturos eiusque furorem sedaturos. Atque hæc causa est cur virum magicarum sortium accusatum nunquam planè absolui conuenit, nisi accusatorem indicemve calumniatum esse luceat meridie clarius: horum enim scelerum probatio adeò abstrusa & difficilis est, vt ex centenis Magorum millibus ne vnus quidem accusaretur aut pœnas lueret si defecti probationibus aduersarij ad ordinarias iudiciorum leges cogerentur: ac propter eam in causis criminalibus Edicto prohibentur ludices ne id sinant fieri, nisi res comparatae sint: quamuis Lacedæmonios Plutarchus scribat de more nunquam planè secundum reos iudicasse, sed carcere solum liberauisse ad reuocationem vsq; in omni crimine. Cùm Sibylla Dinscops Saga in Ducatu Cliuensi cremata esset, supra annotauimus

manum

manū que viatores infectabat momento destititisse : cremata quoque Biebrana ad Laodunum Saga, lues quæ veneficijs homines & pecora infectabat fuit sublata. Nec illud omittendum est quod ex D. Adamo Martino illius iudice accepimus, cum illa mulieri quidam comminata dixisset eam nunquam puerum lacte vberum suorū alituram ; exaruisse vbera : & quamuis multos ex eo tempore pepererit, nihilominus lacte caruisse, donec Saga iudicio facto cremaretur viva Deo iudice iustissimo, contra quàm iudices (quibus strangulari eā placuerat) constituerāt, & cogitabat carnisex. Et si grauius est obrui lapidibus (quod lege Dei precipitur) quàm viuum cremari, vt Moses Ramban annotat^a. Memini me in Malleo maleficarū lege re, pestem de vico Germaniæ in agro Constantien si non abiuisse, donec Sagam quamdam humo eruisissent & in cinerē redegissent corpus. Sic Verignij ad Cucium scemina quædam fuit accusata & traducta multorum maleficiorum nomine, qualibet ex probationum defectu pecudes innumere & homines enecti sunt, vt ex incolis audiuius. Hæc mense Aprili M. D. LXXIX. decessit de vita : ex eo Verigniani homines & pecudes quiesuerunt ab hoc malo, nec amplius vt solebant moriuntur maleficijs. Ex his facile cognoscitur cessare effecta causis præcipuis eorum desinentibus : quæ tamen Deus pro voluntate sua solet immittere ad eos quos visum fuerit affligendos.

lib. 3. move
webocin.